

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Diplomová práce

Bc. Jana Legátová

Masmédia v životě současných dětí a mládeže

Olomouc 2019

Vedoucí práce: PhDr. René Szotkowski, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Masmédia v životě současných dětí a mládeže vypracovala samostatně a použila jen prameny a literaturu uvedené v seznamu.

Olomouc 2019

.....
Bc. Jana Legátová

Děkuji PhDr. Renému Szotkowskému, Ph.D. za odborné vedení, podnětné rady a čas, který mi při vedení diplomové práce poskytoval. Dále děkuji pedagogům a žákům základních škol, kteří se mnou spolupracovali při provádění průzkumu.

.....

Bc. Jana Legátová

Anotace

Jméno, příjmení	Bc. Jana Legátová
Katedra	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce	PhDr. René Szotkowski, Ph.D.
Rok obhajoby	2019
Název práce	Masmédia v životě současných dětí a mládeže
Název v angličtině	Mass media in the life of children and youth today
Klíčová slova	Masmédia, televize, rozhlas, tištěná masmédia, počítač, internet, základní vzdělávání, mediální výchova
Klíčová slova v angličtině	Mass media, television, radio, mass print media, computer, internet, basic education, media education
Anotace práce	<p>Diplomová práce s názvem Masmédia v životě současných dětí a mládeže je zaměřena na využití masmédií u žáků páté a deváté třídy základní školy. Výzkum byl zaměřen na počítač, televizi, rozhlas a tištěná média. Cílem diplomové práce bylo zjistit, jak jsou výše uvedená media dětmi využívána z hlediska času, který jednotlivým masmédiím věnují a také z hlediska obsahu, který v jednotlivých masmédiích žáci nejčastěji vyhledávají. Součástí výzkumu bylo také zjistit, jak a zda jsou žáci kontrolováni rodiči.</p> <p>Diplomová práce je členěna na část teoretickou, která shrnuje základní poznatky zkoumané problematiky a část empirickou, kde jsou uvedeny a statisticky zpracovány výsledky dotazníkového šetření.</p>

<p>Anotace v anglickém jazyce</p>	<p>This thesis, entitled “Mass media in the life of children and youth today” is focused on the use of mass media by pupils in the fifth and ninth classes of primary education. The survey focused on computers, television, radio, and print media. The aim of the thesis was to ascertain how each of the relevant types of media are used by children – in terms of the time they devote to it, and the content most frequently sought. The survey was also aimed at ascertaining how and whether pupils are supervised by parents.</p> <p>The thesis is divided into a theoretical part, summarising the basic knowledge of the investigated issues, and an empirical part, providing and statistically processing the results of the questionnaire survey.</p>
<p>Rozsah práce</p>	<p>117 stran + přílohy</p>

Obsah

Úvod	8
I. Teoretická část.....	10
1 Masmédia	11
1.1 Charakteristika základních pojmů	11
1.2 Masmédia jako prostředek masové komunikace	12
1.3 Základní rozdělení masmédií.....	15
1.4 Charakteristika vybraných druhů médií.....	16
1.4.1 Média tištěná	16
1.4.2 Televize	18
1.4.3 Rozhlas	19
1.5 Funkce masmédií	22
2 Vliv masmédií na děti školního věku	25
2.1 Charakteristika dětí školního věku	25
2.1.1 Období mladšího školního věku.....	26
2.1.2 Období dospívání, prepuberta a puberta	27
2.1.3 Adolescence	29
2.2 Názory na působení médií v dětském věku	30
2.2.1 Vliv masmédií na poznávání	32
2.2.2 Vliv masmédií na socializaci a rozvoj jedince	32
2.2.3 Vliv masmédií na fyziologické funkce organismu.....	36
2.2.4 Děti a rizika internetu.....	36
2.3 Masmédia a rodina	39
2.4 Masmédia ve volném čase dětí a mládeže	40
3 Mediální výchova	42
3.1 Význam mediální výchovy	42
3.2 Rodiče a mediální výchova.....	44
3.3 Mediální výchova ve škole	45
3.4 Mediální výchova v RVP.....	47
3.4.1 Klíčové kompetence	47

3.4.2	Vzdělávací oblasti	48
3.4.3	Průřezová témata	48
3.5	Strategie digitálního vzdělávání do roku 2020	49
II.	Empirická část.....	51
4	Pohled na současný stav zkoumané problematiky	51
5	Charakteristika a popis výzkumného šetření	54
5.1	Výzkumné cíle	54
5.2	Výzkumný problém	55
5.3	Hypotézy	56
5.4	Metodika výzkumu	57
5.4.1	Charakteristika výzkumného souboru.....	57
5.4.2	Metoda, technika a organizace výzkumu	57
5.5	Časový harmonogram	58
6	Výsledky výzkumného šetření	60
6.1	Charakteristika výzkumného soubor.....	60
6.2	Vyhodnocení stanovených deskriptivních problémů.....	61
6.3	Ověřování hypotéz	93
7	Zhodnocení výzkumného šetření, diskuse.....	101
	Závěr.....	106
	Literární zdroje	108
	Seznam zkratk.....	113
	Seznam tabulek.....	114
	Seznam grafů	116
	Seznam příloh.....	117

Úvod

Média mají v životě člověka nezastupitelný význam. Jsou zdrojem informací, poučení, zábavy. Do určité míry ovlivňují životní styl a hodnotový systém jedince, přetvářejí sociální prostředí. V odborné literatuře najdeme velkou řadu informací o vlivu masmédií na člověka a společnost a především o vlivu masmédií na dětskou populaci.

Při hodnocení vlivu masmédií musíme brát v úvahu dva aspekty a to vliv média jako takového a dále, vliv obsahu, které médium nabízí. Kanadský filozof Marshall McLuhan ve své knize *Jak rozumět médiím*, nabádá, abychom si všimli, jaká jsou naše média, jaké mají postavení v našem životě, jak s nimi nakládáme a jak jejich existence spoluformuje naše vzájemné vztahy (McLuhan, 2011).

Diplomová práce je zaměřena na vliv médií na děti školního věku. Pro dětskou populaci a mládež představují masmédiá naprostou samozřejmost, ta je dána především rozmanitostí medií a snadnou dostupností. Michael Riche, pediatr a ředitel Centra pro vliv médií na dětské zdraví v Dětské nemocnici v Bostonu, říká: *„Využití technologií je dnes již natolik všudypřítomné, že bychom se měli přestat dohadovat o tom, zda je dobré či špatné. Musíme je prostě přijmout jako běžnou součást života dětí. Je pro ně stejně samozřejmé jako dýchání.“* (Brdička, 2011)

O negativních vlivech masmédií na děti a mládež bylo publikováno velké množství informací. Děti, které jsou nadměru vystavovány vlivu médií, čímž je myšlen časový faktor při sledování medií, ale i nevhodný obsah, mohou mít zdravotní, psychické i sociální problémy (obezita, zvýšená agresivita, problémy s komunikací, předčasná sexuální aktivita, špatné školní výsledky). Jedním z hlavních problémů sledování masmédií u dětí je věková nepřiměřenost. V televizi i na internetu jsou dostupné informace, které nejsou děti schopny vzhledem ke svému věku a sociální vytrálosti chápat, čímž se stávají velmi zranitelné. Nevhodné jednání mohou považovat za normální, napodobují chování, které vidí v televizi, ztrácí měřítko přirozenosti, podceňují nebezpečí, dochází k oslabení soucitu s trpícími. Často také zaměňují fikci s realitou (Jiráček, 2005).

O pozitivních vlivech masmédií je již mnohem méně informací. Jak uvádí ve svém článku sexuoložka Hana Fifková, je nutno přijmout odpovědnost za to, co děti sledují v televizi, či najdou na internetu (Fifková, 2005). Masmédia poskytují spoustu materiálu k diskusím s dětmi, které jim umožní, aby se dokázaly v poskytnutých informacích orientovat. Negativní

vliv obsahu masmédií lze předcházet výchovou v rodině, ve škole a především aktivním využíváním volného času (Švejda, 2012).

Volba tématu diplomové práce byla ovlivněna informacemi z médií, především o negativním vlivu médií na děti a mládež a dále tím, že pozorováním okolí se názory prezentované různými autory víceméně potvrzují.

Cílem diplomové práce je zjistit, jak jsou využívána některá masová média žáky páté a deváté třídy základní školy. K tomuto cíli je směřována nejen praktická, ale i teoretická část diplomové práce.

Cíle teoretické části:

- **Vymezit pojem masmédiá a stručně charakterizovat vybrané druhy masmédií a jejich funkci jako prostředku masové komunikace.** Prostor je věnován především tzv. novým médiím, se kterými je pracováno v empirické části.
- **Zaměřit se na stručnou charakteristiku dětí školního věku – mladšího školního věku, období dospívání a adolescence – které budou tvořit vzorek výzkumu.**
- **Vymezit, s ohledem na vývojové změny v období školní docházky, vliv masmédií na děti a mládež z pohledu autorů věnujících se této problematice.** Média jsou nedílnou součástí života dětí a mládeže, setkávají se s nimi ve škole i v osobním životě. Výzkumy, které byly na téma dětí a média prováděny, ukazují na potřebu vzdělávání dětí v užívání masmédií.
- **Vymezit rámce mediální výchovy a mediální gramotnosti vycházející ze strategie digitálního vzdělávání.**

Cíle praktické části:

- **Zmapovat pohled na současný stav zkoumané problematiky.**
- **Na základě vlastního šetření předložit informace o využití médií dětmi páté a deváté třídy vybraných základních škol v Olomouci a okolí.**
- **Data, která budou získána v našem šetření, budou porovnána s výsledky výzkumů jiných autorů.**

I. Teoretická část

V teoretické části diplomové práce jsou uvedeny základní informace vztahující se ke zkoumané problematice. Teoretická část je rozdělena do tří hlavních kapitol, každá kapitola je dělena na podkapitoly.

První kapitola je zaměřena na masmédiá. Zde je vysvětlen pojem média a charakterizován pojem masmédiá. Je zde uvedeno základní rozdělení masmédií a jejich stručná charakteristika. Vzhledem k rozsahu masmédií je věnována pozornost těm mediálním prostředkům, které jsou předmětem výzkumu v empirické části. Samostatná podkapitola vymezuje názory na funkce masmédií především ve výchově a vzdělávání dětí a mládeže.

Druhá kapitola je zaměřena na vliv masmédií na děti a mládež. V této části je uvedeno základní dělení věku z hlediska vývojové psychologie. Pozornost je věnována období mladšího školního věku a období dospívání. V následujících podkapitolách jsou uvedeny názory na působení masmédií na děti a mládež, zejména na kognitivní procesy, na fyziologické funkce organismu a především vliv na socializaci dětí a mládeže.

Třetí kapitola je věnována mediální výchově a jejímu významu pro rozvoj dětí a mládeže, tak, jak ho vidí přední pedagogové. Názory na mediální výchovu, především na její obsah, rozsah, a začlenění do výuky nejsou jednotné. Diskutovaný je také věk, kdy má být mediální výchova začleněna a také jakou roli ve výchově mediální gramotnosti má rodina. Mediální výchova je v současné době významnou součástí školních i mimoškolních aktivit a od roku 2007 je součástí Rámcového vzdělávacího programu pro základní školy. V jednotlivých podkapitolách je stručně nastíněn způsob začlenění mediální výchovy do výuky na základních školách. O významu zavedení mediální výuky do vzdělávání dětí a mládeže a také do celoživotního vzdělávání svědčí dokument Strategie digitálního vzdělávání do roku 2020, kterému je v textu také věnována pozornost.

1 Masmédia

V kapitole masmédia jsou vymezeny pojmy médium, masmédiium, jejich klasifikace a rozdělení. Samostatná podkapitola je věnována masmédiím jako prostředku ke komunikaci. Stručně je nastíněn i vývoj masmédií. Na stručný přehled dělení masmédií navazuje charakteristika těch masmédií, jejichž působení a využití u dětí je věnována praktická část. Na závěr kapitoly je vymezena funkce masmédií z pohledu některých autorů.

1.1 Charakteristika základních pojmů

V následujícím textu jsou uvedeny definice a klasifikace základních pojmů – média a masmédia.

Média

Pojem média vychází z latinského *medium* – což znamená *prostředek, prostředí, to, co zprostředkovává děj* (Urban, Dubský a Murdza, 2011, str. 48). Vševed – encyklopedie v pohybu, definuje médium jako *zprostředkující činitel, prostředek, prostředí* (Vševed, 2011). Definici pojmu média také uvádí ve své publikaci Chlumská. *Médium v širokém slova smyslu je jakýkoliv prostředek, zprostředkující činitel (např. elektřina). Médium v užším slova smyslu je spojeno s komunikací, ačkoliv ne nutně masmediální (Chlumská, 2013, str.11)*. Z širokého pohledu média tedy představují všechny prostředky, které zajišťují spojení mezi komunikátorem a komunikantem. Mezi komunikační prostředky můžeme tedy zahrnout jak individuální prostředky jedince – řeč, či neverbální komunikaci, tak všechny technické prostředky. Mediálním prostředím jsou např. redakce, televizní studia a všechny další nástroje, které zprostředkovávají informace. Sem patří také reklamní plochy, obaly výrobků, exkurze, přednášky atd. (Urban, Dubský a Murdza, 2011).

Podrobnější klasifikaci médií vytvořil Ježek a Jiráček. Jazyk a neverbální projevy bývají označovány jako **primární média**. Komunikační prostředky zajišťující komunikaci na větší vzdálenost, umožňují informace přenášet, ukládat a archivovat, jsou označovány jako **sekundární média**. Nejrozšířenějším sekundárním médiem je písmo, ale lze sem zahrnout také telefon nebo telegraf. Sekundární média většinou umožňují komunikaci mezi dvěma jedinci nebo pouze v malé skupince lidí. Pokud se má sdělení dostat ke všem jedincům ve společnosti, lze využít **terciární média**, kterými jsou tisk (noviny, časopisy, knihy..) a dále

vysílací média. Terciární a vysílací média jsou prostředky, které mohou oslovit velké skupiny jedinců bez ohledu na geografické podmínky a z toho důvodu jsou označována jako **média masová**. Na konci minulého století došlo k rychlému rozvoji komunikačních prostředků formou počítačové sítě a digitalizace dat. Tento způsob komunikace je označován jako **kvartární – síťová média**, ta v sobě spojují uplatnění jak sekundárních, tak terciárních médií (Ježek a Jiráček, 2014).

Masmédia

Pojem masmédia je konkrétnější. Vševed – encyklopedie v pohybu, definuje **masmédia**, z angl. *mass media* – *hromadné sdělovací prostředky (rozhlas, televize, tisk, částečně též internet, především zpravodajské servery, bulvární média na internetu apod. Odtud medializace a medializovat – šíření a šířit informace (o něčem, o někom) v hromadných sdělovacích prostředcích, např. být medializován či stát se medializovaným apod.* (Vševed, 2011). Chlumská definuje pojem masové médium (masmédium) jako médium v nejužším slova smyslu (Chlumská, 2013, str. 11).

Synonymem pro výraz masmédia představuje termín hromadné sdělovací prostředky, prostředky masové komunikace, prostředky masové informace.

Prostředky masové informace a propagandy, mass media – informační (sdělovací) prostředky tvořené tiskem, rozhlasem, televizí, tiskovými a informačními agenturami, filmem. *Působí šířením informací a kultury na nejširší masy obyvatel. Lze je třídit a) podle působení na smysly na optické (vizuální), tj. tisk, akustické (auditivní), tj. rozhlas, a opticko-akustické (audiovizuální), tj. film a televize; b) podle možnosti časové volby příjemce: volí příjemce (tisk), příjemce je vázán na program (rozhlas, televize, film); c) podle prostředí příjmu: příjem individuální (tisk, rozhlas, televize), sálové uspořádání (film). V soudobých spol. mají p. m. i. a p. velký vliv na informovanost, chování a myšlení lidí. Mass media mohou být soukromě, státně i veřejně vlastněná. Krom informačních cílů mohou tedy sloužit i ke komerčním účelům a v případě státního vlastnictví i k politické propagandě* (Malá čs. encyklopedie, 1987, str.123).

1.2 Masmédia jako prostředek masové komunikace

V následujícím textu jsou uvedeny základní informace z oblasti komunikace, především masové komunikace. Důvodem zařazení této kapitoly je skutečnost, že jednou z funkcí masmédií je přenos a zprostředkování informací.

Komunikace je přenos informace pomocí znakového systému, uskutečňovaný mezi lidmi přímo nebo pomocí technicko-organizačních prostředků (Musil 2010, str. 11).

Komunikace je specifická činnost vyskytující se u všech živočišných druhů. U člověka je komunikace výjimečná tím, že lidé používají ke komunikaci znakovou soustavu – slovní komunikaci prostřednictvím jazyka. Komunikace ve společnosti může mít pozitivní i negativní vliv. Komunikace je znakem člověka jako sociální bytosti a je tedy označována jako sociální komunikace. Komunikace významným způsobem působí na rozvoj osobnosti, zprostředkovává empirické smyslové poznání, zahrnuje studium informací, které byly získány a vytvořeny jinými lidmi a umožňuje jejich následné rozumové zpracování a vytváření pojmů s určitým stupněm abstrakce (Musil, 2010).

Základní prvky komunikace vycházejí z matematického komunikačního modelu, který vytvořili Shannon a Weaver v roce 1949. Slovník mediální komunikace vymezuje tyto prvky komunikace:

- komunikátor (vysílatel),
- recipient (příjemce),
- zdroj – pramen informace,
- sdělení – komuniké,
- nosič, signál, kanál – přenos sdělení.

Komunikace v současné lidské společnosti neslouží pouze k přenosu informací, ale má mnohem širší význam pro jedince a tím pro celou společnost. Vytvářením nových metod přenosu informací se zdokonaluje přesnost a rozsah předaných a sdílených informací (Reifová, 2004).

Vývojovou koncepci společnosti a lidské komunikace uvádí Urban. Vycházel z koncepce McLuhana, která byla dalšími autory upravena a rozšířena. Stanovil čtyři vývojové etapy komunikace v lidské společnosti.

První stádium vývoje – ***archaická společnost*** – **epocha mluvení, jazyka a malby**. Pro ni je charakteristická komunikace face to face. Nositeli informace jsou výhradně lidé a přenos informace probíhá slovním sdělením mezi vysílatelem a příjemcem. Druhý vývojový typ společnosti z hlediska mezilidské komunikace označil jako ***tradiční společnost a společnost rané moderny*** – **gutenbergovská epocha** – epocha psaní a knihtisku. V tomto období byly vytvořeny symboly, které vyžadovaly osvojení si psaní a čtení. Výhodou této metody bylo, že informace bylo možno zaznamenat, uchovat a přenos informace byl přesnější. Zpočátku byla

schopnost psaní a čtení výsadou určité části společnosti. S vývojem knihtisku došlo k rozvoji gramotnosti širších společenských vrstev. Třetím obdobím je **moderní společnost**, která v souladu s rozvojem technických objevů využívá prostředky masové komunikace. Ve čtvrté epoše označil McLuhan společnost jako **globální vesnici**, kde se vlivem zcela nových komunikačních technologií téměř stírají prostorové i časové vzdálenosti mezi lidmi (Urban, 2011).

Musil rozdělil historii mezilidské komunikace do pěti etap, podle způsobu přenosu informace. U způsobu přenosu informace není důležitý pouze způsob, ale také přesnost, opakovaná použitelnost a možnost archivace a také dlouhodobé udržení informace v původní, zdrojové podobě. Etapy dle Musila:

- epocha signálů,
- epocha mluvení a jazyka,
- epocha psaní,
- epocha tisku,
- epocha elektronické komunikace.

Z výše uvedených rozdělení, je patrný vývoj masovosti komunikace, kdy od původního způsobu face to face se postupně rozšiřuje počet příjemců díky globální informační síti. V současné době jsou v lidské společnosti využívány všechny výše jmenované způsoby přenosu informace, pouze se mění jejich využití a také jejich zastoupení. Podle obou autorů není vývoj komunikace v lidské společnosti ukončen a bude se dále vyvíjet (Musil, 2010).

Podle Urbana je předpokladem rozvoje masové komunikace především **rozvoj gramotnosti**, v souladu se zavedením povinné školní docházky, **urbanizace**, díky níž dochází ke koncentraci příjemců do menšího prostoru, **demokratizace**, soustředěná v právu na informace, **růst životní úrovně** a **dostatek volného času**. Masovou komunikaci definuje jako „jednu z forem veřejného oznamování, která je prováděna specializovanými skupinami s využitím vyspělých technických prostředků a postupů, je prováděna směrem k rozsáhlému, heterogennímu a široce rozptýlenému publiku a to při prostorové nebo časové (respektive obojí) distanci komunikujících subjektů, které se zpravidla osobně neznají“ (Urban, 2011, str. 40).

Köhlerová uvádí následující charakteristiku masové komunikace: **přítomnost masového publika** – nediferencovaná skupina lidí, kteří jsou pasivními příjemci sdělení, **prostředky**

přenosu zpráv – prostředkem jsou masová média, **veřejná dostupnost informace** – informace nebo zprávy jsou předkládány širokému publiku, **periodicita** – zprávy a informace se k příjemci dostávají v určitých (někdy pravidelných) intervalech, **neexistence přímého kontaktu mezi komunikátorem a komunikantem** – masová komunikace v podstatě neumožňuje přímý kontakt, ten se děje pouze prostřednictvím médií, **náhodná a neplnohodnotná zpětná vazba** – příjemce nemůže bezprostředně reagovat na sdělení a to z důvodu, že masmédia zpětnou vazbu nepožadují. V případě, že je možné reagovat (např. vyplněním anketního lístku, hlasováním...), se potom jedná o neplnohodnotnou zpětnou vazbu (Köhlerová, 2013).

Termín masová komunikace vznikl koncem třicátých let minulého století. Řada autorů se snažila vytvořit definici pojmu. Všechny definice lze shrnout do základní charakteristiky masové komunikace (Lesková, 2013):

- proces šíření informací,
- proces má sociální charakter, zprostředkovává sociální vztahy a kulturní hodnoty,
- je realizován technickými prostředky,
- publikum je heterogenní, geograficky rozptýlené a masové.

1.3 Základní rozdělení masmédií

Z výše uvedených definic vyplývá, že charakteristickým znakem masmédií je využití takových prostředků, které osloví velký počet komunikantů.

Základní typologické rozdělení masmédií vytvořil již v šedesátých letech minulého století McLuhan a rozdělil média na **horká a chladná**. Horká média, zaměřená na přenášení dat, jsou označována za vysoko-definiční – obsahují velké množství dat, čímž nevyžadují velkou aktivitu uživatele. Tím, že využívají audiovizuální data, mají významný vliv na smysly a city komunikantů. Chladná média jsou nízko-definiční, cílem je přenos informací a dat. Tím vyžadují větší zapojení (participaci) uživatele (Friml, 2016).

Slovník mediální komunikace uvádí jiné rozdělení masmédií a to (Reifová, 2004):

- Média **tištěná** – jejich obsah je vázaný na papír, vznikají za pomoci různých tiskařských technik, patří sem zejména knihy, noviny, časopisy....
- Média **elektronická** – média s vysílacím signálem, k jejich konzumaci je potřeba koncové zařízení – telegraf, rozhlas, televize.

- Média **nová** – komunikační prostředky využívající k přenosu nebo uchování informací počítačové technologie.

Jiráček rozdělil média na **přímá** – **primární** (lze je používat pouze v přímé komunikaci) a zahrnují jazyk a prostředky neverbální komunikace. Použití těchto prostředků je velmi omezené a to prostorově i časově – *hlasem se dovoláme jen do poměrně malé vzdálenosti a každé sdělení zaniká okamžikem, kdy je vysloveno* (Jiráček, 2013, str. 18). Tento nedostatek vyřešil vynález písma – uchovat myšlenku a přenést ji v časoprostoru. Písmo, společně s telefonem a telegrafem Jiráček označuje jako **sekundární** – **podpůrná** média. S rozvojem společnosti vyvstala potřeba přenášet informace v krátkém čase velkému počtu členů společnosti. Tyto prostředky jsou označovány jako **terciární** – **celospolečenské**. Vývoj terciárních médií probíhal přes vývěsky na veřejných místech, vývoj tiskařské techniky umožňující rozvoj tisku, až do současného stavu prezentovaného periodickým tiskem, rozhlasem a televizí. V těchto prostředcích vidí Jiráček skutečný rozvoj masových médií. Další technický pokrok umožnil využití počítačových sítí, které zajišťují kontakt s jinými lidmi a současně šíření vlastních sdělení k téměř neomezenému počtu uživatelů. Masová média užívající počítačové sítě, internet, jsou označována jako **kvartární** – **síťová média**. Masová média představují v moderní společnosti zvláštní společenskou instituci (Jiráček, 2013).

1.4 Charakteristika vybraných druhů médií

Následující text obsahuje základní informace o vybraných médiích, na které je zaměřena výzkumná část této práce. Jsou to tištěná média, televize, rozhlas a internet.

1.4.1 Média tištěná

Tištěná média jsou nejstaršími prostředky masové komunikace. Jejich obsah je vázaný na papír. Mohou být periodická nebo neperiodická. Mezi tištěná média můžeme zařadit knihy, noviny, časopisy, letáky a jiné.

Význam pro rozvoj tisku jako masmédií měl vynález knihtisku. Knihotisk je považován za začátek nové éry komunikace (Reifová, 2004). Tištěná média můžeme rozdělit podle geografického dosahu na média:

- lokální,
- regionální,
- neregionální,

- celostátní,
- nadnárodní.

Nejstarším periodikem jsou noviny. Noviny zajišťovaly a zprostředkovávaly informace o nejnovějších událostech ze společnosti a lidské činnosti. Za první noviny v České republice jsou považovány Sobotní pražské poštovní noviny, které byly vydávány v letech 1719-1727. Charakteristickým znakem novin je aktuálnost, periodizace, universálnost (obsahová stálost), publicita (dostupnost pro všechny), disponzibilita (užití nezávisle v čase), využití tištěného slova (Reifová, 2004).

Tištěná média, v současné době dostávají jiný rozměr tím, že jsou vydávána v elektronické podobě. Noviny a časopisy vychází v původní – tištěné formě, ale mnohé lze najít i v nezměněné formě nebo po úpravě na internetu. Internetové noviny mají tu výhodu, že informace v nich uvedené, lze během dne aktualizovat a doplňovat. Čtenář tak získává aktuální informace, které nemohou tištěná média poskytnout. Velkou oblibu v současné době mají také elektronické knihy (e-knihy). Jejich výhodou je, že si je jedinec může obstarat prakticky okamžitě. V prodeji je nabízena jak beletrie pro děti, mládež i dospělé, tak učebnice a odborná literatura. Ke čtení těchto knih je potřebné zakoupit elektronické zařízení (tablet, čtečka knih nebo software do počítače), (Friml, 2016).

Schopnost číst patří mezi základní lidské dovednosti. Schopnost plynule číst je důležitá pro rozvoj dalších psychických procesů – myšlení, paměti a také schopnosti učit se. Jak uvádí doktorka Celecká, není výjimkou, že žáci první třídy běžně používají počítač, či tablet, ale číst zatím neumí. Tady je velice důležitý úkol pro rodiče – vzbudit u dítěte touhu a potřebu číst. To nelze učinit jiným způsobem, než čtením. Celecká je přesvědčena, že pro děti v době, kdy se učí číst, je vhodnější tištěná kniha, která umožňuje lepší práci s textem. Uvádí řadu příkladů škodlivého působení elektronických médií na dítě, zejména zahlcení informacemi, rychlý nástup únavy, nesoustředěnost, vadné držení těla, problémy se spánkem, upřednostňování virtuálních kontaktů a komunikace před reálnou interakcí atd. (Zdravotní rizika z nadměrného používání elektronických médií - příloha č.1). Na závěr svého komentáře uvádí Desatero správné výchovy malého čtenář (příloha č. 2) (Celecká, 2014).

V roce 2014 byl publikován výzkum společnosti Nielsen Admosphere, zaměřené na četbu knih. Výzkum byl realizován pro Národní knihovnu ČR. Výzkumu se účastnily **děti ve věku 9–14 let**. Bylo zjištěno, že 70 % dětí přečte alespoň jednu knihu měsíčně. Většími čtenáři byly

dívky – 71 %, u chlapců pravidelně četlo pouze 54 % respondentů. Výzkum potvrdil skutečnost, že více jak čtvrtě se děti věnují jiným aktivitám. Nejvíce času věnují sledování televize. V roce 2017 byl výzkum na žádost Národní knihovny opakován. Výzkumu se účastnily děti a mládež ve věku od 6 do 19 let. Byli rozděleni do tří věkových kategorií. Ve výzkumu bylo zjištěno, že se liší způsob trávení volného času. Děti ve věku 6 – 8 let se ve volném čase nejčastěji věnují přípravě do školy (78 % respondentů), hrou (60 %) a čtením ze slabikáře (50 % dětí). V kategorii 9–14 let je stále nejčastější volnočasovou aktivitou příprava do školy (uvedlo 63 % dětí), dále sledování televize (46 %) a poslech hudby (37 %). Současně, ale ve věku 13–14 let přibývají další aktivity spojené s konzumací médií, především hraní elektronických her a využívání sociálních sítí na internetu. Této činnosti se věnuje 59 % dotázaných chlapců a 27 % dívek. V poslední skupině, ve věkové kategorii 15–19 let, jsou nejčastějšími aktivitami komunikace na sociálních sítích (67 % dotázaných), vyhledávání na internetu (61 %) a poslech hudby (59 % dotázaných). Pozitivním zjištěním bylo, že počet dětí ve věku 6–14 let, které pravidelně čtou, se v porovnání s šetřením z roku 2014 mírně zvýšil. Ve věkové kategorii 15–19 let, která se účastnila výzkumu poprvé, bylo zjištěno, že vůbec nečte 21 % dotázaných chlapců a 7 % dotázaných dívek (Mediaresearch, 2014). Srovnání výsledků výzkumů z roku 2014 a 2017 uvádí příloha č. 3.

1.4.2 Televize

Televize a rozhlas jsou označovány jako klasická elektronická média. Televize je v současné době skutečnou součástí téměř každé domácnosti. Televizní vysílání bylo v ČR zahájeno 1. května 1953, s vysílacím časem třikrát týdně. Každodenní vysílání bylo zahájeno v roce 1958. Dříve bylo vlastnictví televize ukazatelem sociálního statusu dané rodiny. Dnes není výjimkou, že se v domácnosti vyskytuje několik televizních přijímačů. Již děti předškolního věku mají ve svém pokoji televizor ale i další média (Jirák, 2005). Televize je v domácnostech permanentně dostupná. Zastánci televize zdůrazňují její vliv informační, relaxační, dokonce terapeutický. Televize odbourává stres, dává možnost průchodu emocím, rozšiřuje informovanost a přináší nové poznatky. Odpůrci poukazují na často nízkou kulturní úroveň vysílaných pořadů. Nezpochybňují funkci informační a kritizují podporu konzumního přístupu k životu a upozorňují na riziko manipulace (Urban, Dubský a Murdza, 2011).

Děti vstupují, prostřednictvím televize, do světa dospělých, sledují pořady, které nejsou určeny pro jejich věk. Jejich malé životní zkušenosti a často neschopnost pochopit správně obsah pořadu, vedou k nekritickému přejímání informací (Šed'ová, 2007). Televize je

oprávněně spojována s mnohými riziky, hlavně u dětí a mládeže. Vlivem televize může dojít k narušení mezilidských vztahů, hodnot společnosti, může docházet k nápodobě nevhodného chování, především násilí. Významný je také vznik závislosti na televizním vysílání, kdy televizní programy zábavného charakteru se stávají životní náplní (Reifová, 2004).

Základní otázkou, která je řešena v souvislosti se sledováním televizních pořadů, je vliv násilí v televizi, na agresivitu dětí. Podle Blažka nepůsobí násilí v televizi na všechny děti stejně. Důležité je sociální prostředí, ve kterém dítě vyrůstá, vliv výchovy, jeho zájmy, temperament (Blažek, 1995). Suchý uvádí, že vliv televize je ovlivněn momentálním rozpoložením, náladou dítěte. Mění se také vkus dětských diváků. Dále zdůrazňuje vliv prostoru – hlučné, prostorově stísněné prostředí zvyšuje agresivitu (Suchý, 2007). Šed'ová je toho názoru, že děti, které se dívají na televizi bez ohledu, na jaké pořady se dívají, jsou prokazatelně více agresivní. Déle uvádí, že sledování televize potlačuje dětskou představivost. Děti sledující televizi častěji méně čtou. Děti a mládež často nekriticky přejímají modely k identifikaci a podléhají reklamě. Cituje Hoganovou a její základní zásady sledování televize – omezení času, které děti stráví před televizí při sledování pořadů vhodných pro děti, výběr pořadů pro děti rodičem nebo dospělým a vytvoření vhodného mediálního prostředí. Tím myslí umístění přijímače na takovém místě, aby mohl být dospělým kontrolován. Přestože je televize stále pro rodiny hlavním médiem, mládež sleduje televizní pořady i na jiných přístrojích než je televize (Šed'ová, 2007).

Doba strávená sledováním televizního vysílání se neustále zvyšuje. Duspiva ve svém článku publikovaném v roce 2003 uvádí, že mládež ve věku 10–18 let tráví sledováním televize až 120 minut denně. Upozorňuje na hlavní dvě negativa elektronických médií – obsahové vlivy (násilí, sex, krutost) a cílené, záměrné ovlivňování diváka nebo posluchače, včetně dětí, vysílaným obsahem, přičemž zmiňuje především působení reklamy (Duspiva, 2003).

Další informace o vztahu mládeže k televiznímu vysílání jsou uvedeny v podkapitole Pohled na současný stav zkoumané problematiky.

1.4.3 Rozhlas

Začátek rozhlasového vysílání byl v České republice zajištěn společností Radiojournal, která zahájila první pravidelné vysílání 18. května 1923. Tím se stalo Československo jednou z prvních evropských zemí, kde bylo realizováno rozhlasové vysílání.

Od 3. září 2012 zahájil Český rozhlas vysílání Dětského rádia Junior. Vysílání je možné poslouchat na stanici Českého rozhlasu 2 v čase od 19.00 do 20.00 hodin a na internetové stránce www.radiojunior.cz. po celý den. Obsahem vysílání je četba pohádek, soutěže, hry. Součástí rádia Junior je portál Webík, určený pro nejmenší posluchače (Krupička a Křížová, 2013).

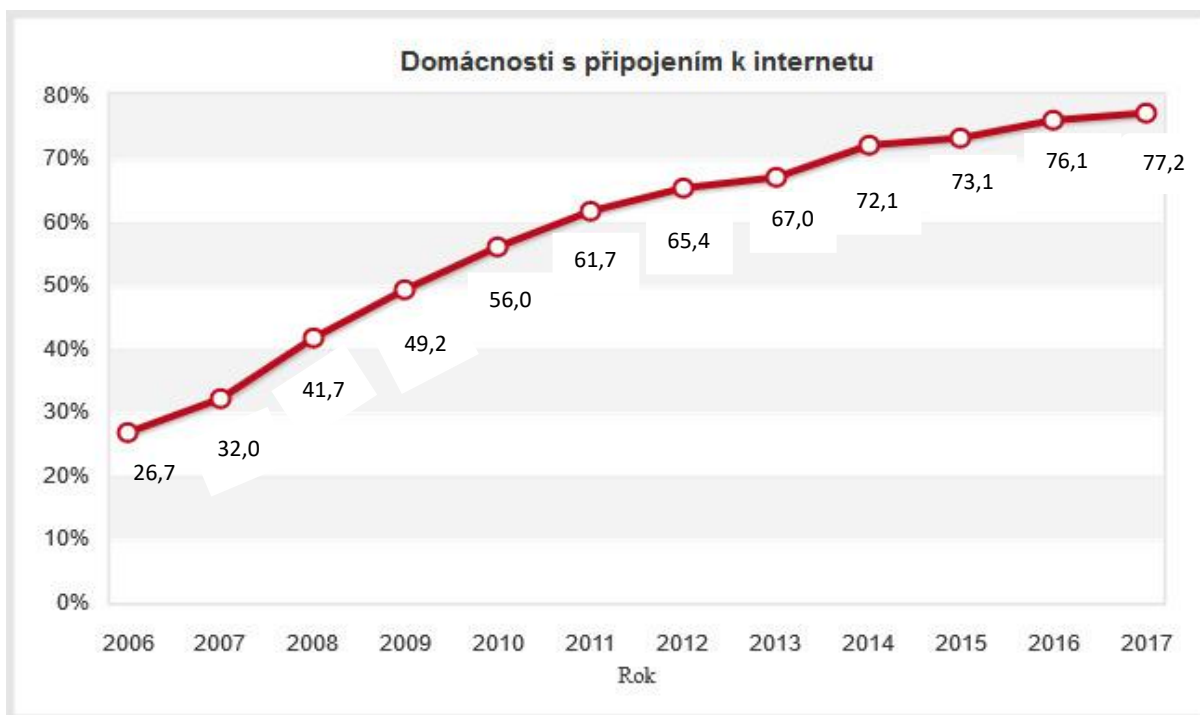
Obsah rozhlasového a televizního vysílání kontroluje Rada pro rozhlasové a televizní vysílání. Její činnost je vymezena zákonem. Jejím úkolem je, mimo jiné, dohled nad dodržováním právních předpisů v oblasti vysílání, dohled na obsahovou nezávislost vysílání a monitorace obsahu rozhlasového a televizního vysílání. Jejím úkolem je také upozorňovat na porušení povinností a ukládat sankce. Jednou z priorit Rady pro rozhlasové a televizní vysílání je ochrana dětských diváků. Ve vyhodnocení této priority za rok 2017 bylo konstatováno, že v rozhlasovém vysílání nebylo shledáno žádné porušení zákona a že žádný pořad nemohl ohrozit fyzický, psychický nebo mravní vývoj dětí (Zpráva o plnění priorit Rady za rok 2017).

Výzkumů zaměřených na poslech rozhlasu není mnoho. Děti konzumují rozhlasové vysílání především k poslechu hudby a jako zvukovou kulisu (Musil, 2010).

1.4.4 Internet

Internet je považován za významné informační médium. Počet uživatelů internetu se neustále zvyšuje (viz graf č. 1). *Je to síť, která zprostředkovává komunikaci počítačům, nikoli lidem. Teprve nad internetem fungují služby určené lidem, jako je např. elektronická pošta nebo Word Wide Web. Takové služby můžeme pokládat za prostředky mediální komunikace* (Reifová, 2004, str. 94). Vznik internetu byl iniciován dvěma odlišnými subjekty a to ministerstvem obrany a vědeckou obcí USA. První počítačová síť byla vytvořena mezi čtyřmi americkými univerzitami v roce 1968 a o rok později byla přeposlána první zpráva. Široké veřejnosti byl internet otevřen v 80 letech minulého století (Musil, 2010).

Následující graf předkládá informaci Českého statistického úřadu o vývoji připojení k internetu v českých domácnostech. Graf byl vytvořen z dat zveřejněné tabulky (zdrojová data tabulky jsou dostupná na <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=ICT03&z=T&f=TABULKA&katalog=31031&str=v149#w=>).

Graf č. 1 Počet domácností s připojením k internetu (CZSO, 2017)

Nejznámější a nejrozšířenější službou na internetu je služba www (World Wide Web). Tato služba umožňuje přístup k textům, obrázkům, videím, hudbě... Současně umožňuje ukládat vlastní soubory. Další využití internetu spočívá v možnosti přijímání a odesílání zpráv pomocí elektronické pošty. Nejnovějším nástrojem internetu jsou sociální média – sociální sítě. Interakce mezi uživateli probíhá např. pomocí diskusních skupin, chatů, emailů... Internet takto umožňuje on-line komunikaci. Ta probíhá v reálném čase. Účastník prostřednictvím služby instant messaging může sledovat, kdo z jeho známých je připojen. Zpráva, kterou odešle, se bezprostředně zobrazí ostatním účastníkům. Sociální sítě tak umožňují vytvářet virtuální skupiny a vztahy lidí, kteří by se v reálném životě nesetkali. Nejrozšířenější sociální sítí je Facebook (založený 2004), který registroval v polovině roku 2013 téměř miliardu uživatelů. Dalším v pořadí je Twitter (2006), LinkedIn (2003), MySpace (2003), Google (2011), (Ježek a Jiráček, 2014).

Šmahel charakterizuje internet jako „prostředí bez zábran“. Internet jako prostředí bez zábran má pozitivní a negativní důsledky na uživatele, především na děti a dospívající. Intenzita působení internetu na jednotlivce se liší. Šmahel v rámci výzkumu zjistil následující skutečnosti u mladistvých uživatelů internetu. **Větší otevřenost** – dospívající se při užívání internetu označují za více otevřené, odvážné, nebojí se otevřít, což je k internetu také více přitahuje. Dále uvádí **redukcí úzkosti**, dospívající udávají, že v prostředí internetu mizí

strach, pocit úzkosti a bariéry, které v reálné komunikaci pociťují. **Absence sankcí** od členů skupiny je další fenomén, který mladiství uživatelé internetu hodnotí pozitivně. **Sexuální narážky** vnímají, hlavně dívky, jako méně pohoršující nebo nepříjemné. Možnosti lži a přetvářky – internet umožňuje vymýšlet si, přetvařovat se, lhát, tedy pozměnit nebo změnit svoji identitu.

Mladiství přistupují k internetu již pod vlivem výše uvedených fenoménů. K vnímání a vytváření vztahu k internetu jako k prostředí bez zábran pomáhá utvářet **pocit fyzického bezpečí** – komunikující nejsou fyzicky ohroženi těmi, s kterými komunikují. **Absence sebe sama jako fyzického objektu** – jedinec nemusí mít obavy ze svého fyzického zevnějšku, protože vyrovnat se s vlastním vzhledem, je klíčovým bodem utváření vlastní identity. Další je **anonymita a možnost kdykoliv ukončit kontakt**, bez vysvětlování a bez pocitu osobního provinění, pokud je kontakt s druhou stranou nepříjemný nebo ohrožující.

Internet v dnešní době je také prostředkem, který může ovlivnit u dětí a mladistvých rozvoj osobní identity. V internetovém prostředí se jedinec nenachází jako fyzický subjekt, ale vytváří virtuální prezentaci sebe – virtuální realitu. Do virtuální prezentace vkládá část svého já – své myšlenky a pocity. Ta může být pro vývoj osobnosti prospěšná, protože umožňuje jedinci bez zábran experimentovat s vnímáním sebe sama a proces můžeme kdykoliv ukončit bez jakýchkoliv důsledků, na rozdíl od reálné situace. Negativní stránkou je skutečnost, že v prostředí internetu, které mladiství považují za bezpečné, může narazit na agresi, hrubost a napadání. Dalším negativním jevem je tzv. fragmentace osobnosti – útržkovitost, kdy chybí komplexnost vývoje z důvodu možnosti kdykoliv proces ukončit, což opět v reálném životě nelze. Útěk ze situace, kterou jedinec nějakým způsobem nezvládá, se stává pravidlem. Vývoj osobnosti tak ztrácí schopnost flexibility při řešení životních problémů (Šmahel, 2003).

Působení internetu a jeho rizika jsou podrobněji rozebrány v kapitole Vliv médií na děti a mládež.

1.5 Funkce masmédií

Masmédia jsou významným nástrojem šíření, prosazování a upevňování společenských hodnot a norem. Mají význam i pro socializačně – výchovný proces jedince. Obecně uznávané základní funkce masmédií jsou – **informační, kontrolní, sociální, vzdělávací a zábavná** (Urban, Dubský a Murdza, 2011).

Masová média představují v moderní společnosti zvláštní společenskou instituci. Podstatou funkce médií je zprostředkování neboli mediace, což znamená zprostředkování společensky akceptovaného poznání a kulturních hodnot prostřednictvím institucionalizovaného činitele publiku. Masová média přináší informace o světě, přesvědčují o výhodnosti nebo správnosti určitého chování, platnosti hodnot a norem a také umožňují objasnění stanovisek a názorů. Mohou poučovat, vzdělávat i bavit. Sociální charakter masmédií spočívá ve sdílení konkrétního mediálního obsahu velkým počtem jedinců. I když sledování televize, poslech rozhlasu nebo sledování informací na internetu, čtení novin apod., je většinou individuální činností, ovlivní obsah velkou část společnosti (Jirák a Köpplová, 2015).

Zastoupení výše jmenovaných funkcí v jednotlivých masmédiích není vyrovnané. Urban doporučuje rozdělit primárně funkce masmédií na **pozitivní** (eufunkce) a **negativní** (dysfunkce), **zjevné** (manifestní) a **skryté** (latentní) a teprve poté konkretizuje jednotlivé funkce medií – *poskytují informace a usnadňují jejich přemístění; ukládají a uchovávají informace; udržují kontinuitu, například zprostředkováváním kulturního dědictví; zprostředkovávají vzdělání a podílí se na výchově; socializují jedince a celé sociální skupiny, např. tím, že jim zprostředkovávají kontakt s referenčními skupinami; integrují a homogenizují společnost například prostřednictvím vytváření mainstreamů, anulací měřítek (ne)normality a podobně; nabízí zábavu; nabízí únik z reality a zapomnění; vydělávají peníze a nabízí pracovní uplatnění* (Urban, Dubský a Murdza, 2011, str. 51).

Friml mezi funkce masmédií zařadil **informování** – základní funkcí komunikace je informovat o událostech a podmínkách ve společnosti. Informace naznačují mocenské vztahy a podporují inovaci, pokrok a adaptaci. Další je **funkce korelace** – funkce sociální, ovlivňuje vnímání a chování jednotlivců i celé společnosti. Je významným činitelem socializace a to v kladném i záporném smyslu. Následuje **funkce kontinuity** – funkce kulturní. Formuje kulturu vnímání a formování kulturního uvědomění. Negativní vliv této funkce spočívá v tom, že masovost může potlačit kulturní rozmanitost a do kulturního vnímání se mohou dostat jevy s méně hodnotným obsahem. Dále mezi funkce masmédií zařadil **funkci zábavnou** – cílem je pobavení, rozptýlení, uvolnění, odpočinek. Negativní stránka této funkce může spočívat v kvalitě předkládané zábavy a také v tom, že odvádí jedince od jiných způsobů zábavy a odpočinku. Velmi významnou funkcí je **funkce získávání** – je označována jako funkce politická. Média umožňují sledovat vývoj na politické scéně dané společnosti, jiných zemí

i celého světa. Riziko je možno vidět v tom, že kdo ovládá média, ten má moc především ve sféře názorů na politiku (Friml, 2016).

Podle názoru Burtona je funkce masmédií závislá na uspořádání společnosti, na kulturních, sociálních, politických a ekonomických podmínkách. Dle jeho názoru mezi hlavní funkce masmédií patří funkce **zábavná** – jejím cílem je poskytnout pobavení a odvést pozornost od sociálních problémů a nerovností. Další je funkce **informační** – poskytuje informace o světě a tím pomáhá vytvářet představu a pohled na svět. **Kulturní** funkce – předkládá materiály, které jsou zdrojem a součástí kulturního dění. Masová kultura ale potlačuje variabilitu subkultur. Poskytování informací o fungování společnosti zajišťuje **sociální funkce**, která tímto přispívá k socializaci jedince. Jako poslední, ale ne významem, je **funkce politická** – přináší informace o politickém dění, usnadňuje jedinci orientaci v politice společnosti. Média mohou ovlivnit veřejné mínění a formovat názory na politické klima (Burton, 2001).

2 Vliv masmédií na děti školního věku

Hlavním obsahem následující kapitoly je vliv masmédií na děti, jak jsou uváděna v odborné literatuře. Počáteční podkapitola předkládá rozdělení ontogenetického vývoje jedince a stručnou charakteristiku dětí školního věku. Dále je věnována pozornost názorům různých autorů na působení masmédií na děti a mládež

2.1 Charakteristika dětí školního věku

Psychickým vývojem lidského jedince se zabývá vývojová psychologie. Zahrnuje vývoj jedince od početí až do smrti. Vývojové změny, ke kterým dochází, rozdělují odborníci na změny biologické, kognitivní, emotivní a psychosociální. Všechny změny mají úzkou vazbu na prostředí ve kterém probíhají, jsou tedy ovlivněny společenskými a kulturními vlivy, historickými vlivy i současnou situací. Základem vývoje jsou vrozené genetické dispozice, vlivy sociálního prostředí a vlivy psychologické – dění uvnitř osobnosti, jeho vlastní aktivita.

Vývoj jedince je trvalý, otevřený a souvislý proces, který se dělí na kvalitativně odlišné vývojové etapy (Langmeier a Krejčířová, 2006)

- období prenatalní a perinatální – prenatalní období je vývoj jedince od početí do narození, zahrnuje období blastové (0 – 3 týden), embryonální (4. týden – 4. měsíc) fetální (5. měsíc – porod), perinatální období je vlastní porod dítěte,
- období novorozenecké (začíná po porodu a končí 6 týdnem),
- období kojenecké (od 6 týdnů života do jednoho roku),
- období batolete (druhý a třetí rok života dítěte),
- období předškolního věku (od 3 let do vstupu do školy),
- období mladšího školního věku (období od 6–7 let do 10–11 let),
- období dospívání – prepuberta a puberta (od 11–12 let do 15–16 let),
- období adolescence (od 16–17 let do 18 let),
- dospělost – mladší dospělost (19–30 let), střední dospělost (31–45 let), starší dospělost (46–60 let)
- stáří (senium) – senescence (od 60 do 75 roků), kmetství (75–90 let), patriarchium (nad 90 let).

Vzhledem k tomu, že empirická část práce je zaměřena na děti školního věku, bude pozornost věnována těmto vývojovým fázím a to období mladšího školního věku a období dospívání.

2.1.1 Období mladšího školního věku

Období mladšího školního věku začíná vstupem dítěte do školy (6–7 let) a končí kolem v 10.–11. letech, prvními příznaky dospívání. Psychomotorické změny jsou pozvolné, výrazným projevem je snaživost a aktivita.

Vývoj poznávacích procesů

Poznávací procesy umožňují dítěti orientovat se v okolním prostředí. Farková toto období nazývá etapou střízlivého realismu (Farková, 2017).

Aktivita, jako výrazný projev mladšího školního období ovlivňuje poznávací procesy, které přechází od spontaneity k uvědomělosti, výběru a hlubšímu zaujetí. Nahodilost **vnímání** z předškolního období je postupně nahrazena záměrným vnímáním, výběrem vnímaných jevů. Dochází k rozvoji **pozornosti**, která umožňuje nejen bližší poznání předmětů a jevů, ale také uvědomění si vztahů a souvislostí. Pozornost je rozhodujícím činitelem ostatních kognitivních procesů a má také velký význam pro školní úspěšnost. Na počátku mladšího školního věku je pozornost krátkodobá. Udržení pozornosti a koncentrace je pro žáka zpočátku velmi obtížné. Pro rozvoj pozornosti je důležité střídání činností, opakovaná motivace a krátkodobé pracovní úkoly. Dochází k rozvoji záměrné **představivosti**, žák je schopen záměrně vyvolat představy, dovede rozlišit mezi skutečností a fantazií. **Paměť** u žáka mladšího školního věku zpočátku převládá mechanická, neúmyslná, ale rychle se zdokonaluje a je nahrazována záměrnou pamětí a logickým úsudkem. Vývoj paměti podporuje motivace žáka. Zde hraje důležitou roli vedení žáka učitelem. Vývoj **myšlení** je ovlivněn především školní prací. Rozvíjející se logické myšlení se opírá zpočátku o konkrétní jevy a věci nebo jejich zobrazení. S vývojem myšlení dochází i k dalšímu **rozvoji řeči**, především slovní zásoby. Dítě si také osvojuje řeč psanou a čtenou. Pokud jsou mezi dětmi rozdíly, jsou způsobeny individuálními předpoklady a mírou podnětů ze sociálního prostředí dítěte (Šimíčková at al, 2010).

Sociální vývoj

Sociální vývoj je ovlivněn vstupem dítěte do školy a získáním role žáka, která má jistá pravidla, kterým se žák musí přizpůsobit. Žák většinou normy přijímá takové, jaké jsou. Nejvýznamnější autoritou jsou v této době rodiče, proto je nutný v požadavcích na dítě

jednotný přístup otce a matky. Vstup do školy vyžaduje větší samostatnost dítěte. Žák postupně přejímá odpovědnost za svoje chování a jednání. Zvyšuje se význam hodnocení vrstevníky a velkou roli hraje začlenění žáka do kolektivu. Rozvíjí se vědomí sounáležitosti, rozvíjí se kamarádské vztahy, které jsou nahodilé a málo diferencované. Důležitou složkou socializace dítěte mladšího školního věku je sebepojetí, pojetí vlastní identity. V jejím utváření hraje důležitou roli školní úspěšnost, individuální potřeba úspěšnosti, rodinné zázemí a postoj rodičů k výkonu dítěte a v neposlední řadě, jak jsou vnímány příčiny školní neúspěšnosti.

V oblasti emocí se rozvíjí emocionální stabilita a schopnost seberegulace. Dítě chápe širší škálu citů, učí se citové modulaci, rozumí, co znamená skrývat emoce. Stále přetrvává citová ovlivnitelnost. Vytvírají se vyšší city – estetické, sociální, intelektové a etické (Šimíčková at al, 2010).

2.1.2 Období dospívání, prepuberta a puberta

Období dospívání je rozděleno na kratší etapy. V jejich dělení panuje mezi autory nejednotnost. Všichni se ale shodují na skutečnosti, že se jedná o období, ve kterém dochází k zásadním změnám ve vývoji jedince po stránce tělesné i psychické. Binarová (in (Šimíčková at al, 2010) dělí toto období na prepubertu, pubertu a adolescenci.

Hlavním vývojovým rysem je akcelerace. Rozdíly rychlosti změn lze pozorovat mezi chlapci a dívkami, ale i v nástupu změn u jednotlivců téhož pohlaví.

Prepuberta

Prepuberta nastupuje u dívek okolo 10. roku věku, u chlapců asi o rok později a končí v 12,5 letech, u chlapců asi ve 13. letech. Výrazná je akcelerace tělesného růstu. Vlivem působení žláz s vnitřní sekrecí se vyvíjí druhotné pohlavní znaky a vznikají výrazné rozdíly ve fyzickém vzhledu dívek a chlapců. Toto období končí spuštěním funkce pohlavních orgánů – u dívek je to první menstruace a u chlapců první poluce. S rozvojem pohlavních orgánů se rozvíjí sexuální pud – u chlapců je o poznání intenzivnější. V posledním období dochází k dřívějšímu nástupu fyzických změn – hovoříme o tzv. sekulární akceleraci. Důležité pro chápání vývojových změn je skutečnost, že v tomto období somatický vývoj předbíhá vývoj psychiky (Vágnerová, 2012).

Vývoj poznávacích procesů v prepubertě

Vývoj poznávacích procesů je silně ovlivněn emoční nevyrovnaností. Vnímání se zdokonaluje, ale přesnost percepce je ovlivněna emoční labilitou. V období prepuberty se zvyšuje význam představivosti, která vytváří pojitko mezi skutečností, reálným prožíváním a ideálem a má formu denního snění. Velmi významné jsou kvalitativní i kvantitativní změny v oblasti myšlení, nástup abstrakce. S rozvojem abstraktního myšlení je spojena logická paměť. Samostatnost v myšlení a kritický postoj k okolí se začíná projevovat ve vztahu k dospělým a autoritám (Vágnerová, 2012).

V oblasti emoční je výrazná citová labilita, což se projevuje ve způsobu chování a jednání. Výrazně se tato skutečnost projevuje ve vztahu k rodičům. Dítě se stydí za své citové projevy a také se brání citovým projevům. Citová labilita je charakteristická výraznou výbušností a intenzivní reakcí neodpovídající podnětu, projevem přecitlivělosti nebo maskováním skutečného citového prožitku. Různorodost citových projevů závisí na zkušenostech dítěte získaných v rodině a mezi spolužáky a vrstevníky. Rozvoj je zaznamenán i v oblasti sebecitu, spokojenosti se sebou samým. V sociálním vývoji dochází k osamostatňování, rozvolňují se vztahy vůči rodině, posilují se vztahy k vrstevníkům stejného pohlaví (Vágnerová, 2012).

Puberta

Puberta je obdobím, kdy dochází k vyrovnání rozdílu tělesného a psychického vývoje z období prepuberty. Puberta je vnímána jako období vzdoru, krizí ve vztazích. Poslední výzkumy potvrdily, že pokud výchova probíhala do této vývojové fáze bez výraznějších konfliktů, nemusí nutně v tomto období konflikty nastat. Za důležitou je ve výchově považována akceptace jedince, vstřícný přístup, respektování osobnosti dospívajícího. Reakce pubescenta je ve většině případů reakcí na chování dospělého.

V oblasti tělesné dochází k pohlavní zralosti. Jedinec je schopen pohlavní reprodukce. V tělesném vývoji je patrný rozdíl mezi mužskou a ženskou postavou, harmonizuje se pohybová koordinace. Výrazná je změna hlasu u chlapců v souvislosti s růstem hrtanu (Šimíčková at al, 2010).

Vývoj poznávacích procesů v pubertě

Rozvíjí se paměť, je převážně logická a má výběrový charakter, což se projevuje hlavně v učení. Rozvíjí se zájmy. Fantazie, která přetrvává z prepuberty, dosahuje jiných kvalit v nápaditosti a originalitě. Naivní romantismus se promítá do chování pubescenta. V myšlení

převládá abstrakce. Vývoj inteligence končí asi kolem 16 let. Zdokonaluje se sebepoznání a sebehodnocení, zejména vlivem možnosti srovnání s jinými lidmi. V hodnocení jiných převládá racionalismus – rozumové zdůvodnění, radikalismus – vytvoření názoru na základě unáhleného soudu bez akceptace kompromisu (Šimíčková at al, 2010).

Sociální a emocionální vývoj v pubertě

Období pubescence je charakteristické touhou po nezávislosti. To se může projevovat v odlišnosti chování nebo naopak napodobováním chování dospělých. Jedinec navazuje nové sociální kontakty, stává se součástí skupiny, kde ztrácí svoji individualitu, získává nové názory a podporu své osobnosti. Názory skupiny může konfrontovat se svým stávajícím sociálním prostředím. Tento částečný, skupinový vliv je důležitý pro sociální zrání jedince. Citová labilita z období prepubescence se zmírňuje, převládají především kladné city. Dochází k rozvolnění citových vztahů k rodičům. Navázané kamarádské vztahy se upevňují, zvyšuje se zájem o druhé pohlaví. Navázat citový vztah v pubertě považují někteří autoři za důležité. Počáteční erotické vztahy přechází ve vztahy sexuální. Cit k sobě samému je velmi nevyrovnaný, sebehodnocení se vyznačuje výraznou sebekritikou a pochybnostmi. Pubescent velmi citlivě reaguje na kritiku, což může vést až k sociální izolaci (Šimíčková at al, 2010).

2.1.3 Adolescence

Posledním obdobím dospívání je adolescence. V tomto období dochází k ukončení dětského věku a následně jedinec vstupuje do dospělosti. U dívek začíná ve věku asi 16 let, u chlapců o rok později. Hlavním úkolem tohoto období je vytvoření **vlastní identity** – kdo jsem, co umím, kam směřuji, jak mě druzí hodnotí, jaké role zastávám. Dalším cílem tohoto období je **získat nezávislost** – samostatnost v rozhodování a autonomii – být sám sebou, odpovídat za svoje činy a chování. Pro ukončení socializace je nutné přijetí morálních norem společnosti. Jejich přijetí vede k vnitřnímu přesvědčení a rozvoji svědomí. Výsledkem je etické chování nezávislé na autoritě a nekontrolované autoritou. Jedinec v adolescenci rozšiřuje sociální vazby, což nepřímo souvisí se sociálními rolemi, které ve společnosti získává. Důležitým krokem dospívání je volba povolání (Šimíčková at al., 2010).

2.2 Názory na působení médií v dětském věku

Názor, že média mají vliv na celou společnost, jednotlivce a tím i na děti, je všeobecně platný. Děti jsou v souvislosti se svým mentálním vývojem mnohem více ovlivnitelné a manipulovatelné mediálními obsahy, než dospělí jedinci. Média svoji dostupností, všudypřítomností, mohou ovlivňovat psychické procesy u dětí, působit na socializaci, na postoje a hodnoty. V následujícím textu je uveden přehled názorů na vliv médií na děti a mládež, včetně působení na poznávání, socializaci, emoce a fyziologické funkce. Samostatná podkapitola je věnována vlivu internetu na děti a mládež.

Účinek médií na jednotlivce i společnost je důležitým tématem. Stojí v popředí zájmu odborníků i laické veřejnosti. Prokázat jednoznačně kladný nebo negativní vliv médií na vývoj a chování dětí a mladistvých je hůře prokazatelné, protože nemůžeme oddělit vliv médií od ostatních vlivů společnosti a sociálního prostředí, ve kterém se dítě a mladistvý pohybuje. Pro předpoklad, že média mají vliv na vývoj osobnosti dítěte, svědčí i skutečnost, že legislativní normy upravují využití médií, a v některých případech obsahují určitá omezení (Jirák, 2005).

Při hodnocení vlivu médií, především internetu, na psychiku dětí a mládeže, je významnou skutečností riziko nekritického hodnocení a přijímání informací. Toto riziko se zvyšuje, čím méně předchozích znalostí a zkušeností dítě má a čím nestabilnější jsou morální postoje a hodnotová orientace dítěte. Obě jmenované skutečnosti mohou vést k ohrožení dítěte a to z následujících příčin. První je **dětská zvědavost a vnímavost**, která velice úzce souvisí s **nepřipraveností dětské psychiky**. Dále je to **snížená schopnost odlišit fikci od reality**, riziko představuje i **návodnost zobrazeného násilí a zvnitřnění nevhodného jednání jako společenské normy** (Musil, 2010).

Jirák uvádí, že vliv médií lze rozdělit na 2 oblasti (Jirák, 2005):

- vliv média jako prostředku komunikace,
- vliv obsahu, který medium sděluje.

V názoru, že média ovlivňují jedince a celou společnost, panuje mezi vědci shoda. Rozdílný názor je v tom, čím média mohou ovlivňovat a jaké povahy je jejich působení. Důležité je zamyslet se nad tím, zda, jak a do jaké míry ovlivňují jedince a celou společnost.

V posuzování vlivu masmédií jsou důležité tři faktory a to:

- stav společnosti vystavené vlivu média,
- rozvoj médií,
- rozvoj vzdělanosti společnosti.

Prostoupení – ovlivnění lidského života masmédií je označováno jako „*mediatizace*“. Míra mediatizace je individuální, ale celkově má vzrůstající tendenci. Na tom má velký podíl rychlý technický rozvoj masmédií, především internetu (Jiráček a Köpplová, 2015).

Média jako součást našeho života neustále vytváří, dotváří a přetváří sociální prostředí, ve kterém se pohybujeme. Média do určité míry svým obsahem ovládají publikum. Tím, že si jedinec vybírá z mediálních obsahů, média zpětně ovlivňuje. Média tedy přizpůsobují svoje obsahy publiku a tím na publikum - společnost působí. Toto působení může mít účinek **zesilující** (zvyšují důležitost obsahu), **potvrzující** (pokud média potvrdí naše domněnky, považujeme je za pravdu), **znecitlivující** (je-li jedinec opakovaně vystaven působení nějakých podnětů, zvykne si a považuje je za normalitu), **nastolování témat** (médiá přímo nabízí témata, kterým by se měla společnost zabývat), (Suchý, 2007).

Podle Burtona, se podoba sdělení v médiích řídí podle masového příjemce. Má-li masmédiu oslovit velkou skupinu posluchačů, čtenářů, diváků s různými zájmy, vzděláním a postavením ve společnosti, musí být sdělovaný obsah pro takto širokou skupinu přijatelný. Proto jsou produkty masmédií spíše zábavného charakteru a sdělovaný obsah nevyžaduje příliš velké nároky na dekódování a interpretaci sdělovaného. Masový charakter médií považuje Burton za nebezpečný pro jednotlivce i společnost, zejména tím, že vede k pasivitě a ovlivňuje estetickou normu produkce (Burton, 2002).

Kopčanová vidí v nesprávném užívání médií riziko ztráty empatie v mezilidské komunikaci. Dále uvádí, že média silně ovlivňují dětskou hru, protože pro dítě je atraktivnější počítač nebo tablet. Jako negativa uvádí riziko rozvoje rozdílů ve vlastnictví nejnovějších technologií v populaci dětí, dále riziko stírání mezikulturních znaků a vytvoření společného jazyka na velmi jednoduché úrovni a v neposlední řadě přístup k téměř všem druhům mediálních obsahů, které mohou být pro vývoj dítěte škodlivé. Mezi pozitiva využití počítače řadí např. rozvoj schopností dítěte ve využití technologií a možnost přenosu vědomostí a schopností na starší generace. Internet umožňuje komunikaci a virtuální kontakt s velkým množstvím stejně

starých jedinců. Využíváním technologií uživatelé ovlivňují rozvoj těchto technologií, komunikace buduje multikulturní komunikaci, kterou není možno realizovat v běžném životě (Kopčanová, 2014–15).

2.2.1 Vliv masmédií na poznávání

Média mají význam pro poznání, nabízí podněty, představy, poznatky, které je možné si osvojit a podle potřeby využít. Kognitivní vliv médií je záměrný (např. vysílané zpravodajství, reklama, dokumenty). Záměrnost z pohledu uživatele médií představuje např. vyhledávání informací, volba vzdělávacích pořadů apod. Vlivem médií se jedinec rozvíjí, média nabízí modely a vzory chování, přináší informace o společnosti. Vzdělávací funkce médií může být také nezáměrná, uživatele osloví obsah, jehož cílem bylo primárně pouze pobavit. Nezáměrné působení je velmi často kritizováno, uživatel je v pasivní roli a informace přijímá bez hlubšího porozumění. Samostatnou část tvoří obsahy s tzv. „ohlupujícím účinkem“, kdy média předkládají zjednodušené obrazy světa, působí na emoce a potlačují realistický pohled na společnost a procesy v ní probíhající. Přímé působení obsahu je zaměřeno na konkrétní oblast a předpokládá se stejná nebo obdobná reakce publika (podle schématu podnět – reakce). Toto přímé působení může mít negativní vliv především v dětském věku (např. vliv pornografie může ovlivnit citový a mravní vývoj jedince apod.). Nepřímé působení předpokládá zprostředkovaný vliv mediálního obsahu např. názorovým vůdcem, kdy jedinec není mediálnímu obsahu vystaven. Většina mediálních obsahů je připravována s konkrétním záměrem. Typickým příkladem je reklama, politická kampaň, osvěta.... Vedle plánovaného působení má řada mediálních produktů i nezáměrný, neplánovaný dopad, např. zábavný pořad volba miss, na životní styl a stravovací návyky dívek (Jiráková a Köpplová, 2015).

2.2.2 Vliv masmédií na socializaci a rozvoj jedince

Na socializaci jedince se podílí mimo rodiny, školy, vrstevníků také média. Od devadesátých let minulého století je na dítě z pohledu jeho socializace pohlíženo jako na aktivní subjekt, který působí na své okolí a tím může prostředí a jeho zpětné působení ovlivňovat (Stašová, 2015).

Socializace jedince zahrnuje několik vývojových etap:

- vývoj sociální reaktivity – to je vytvoření vztahu k lidem v okolí,

- vývoj hodnotové orientace a socializace hodnot, které se formují na základě chování, postojů a činů dospělých,
- osvojováním sociálních rolí.

Produktem socializace je uvědomovat si sebe (já); utváření postojů – chovat se k jiným ustáleným způsobem; adaptace a formování chování přiměřené dané sociální situaci; rozvoj hodnocení a projevu, rozvoj nových osobnostních vlastností, schopností a dispozic; získávání nezaměnitelných a jedinečných charakteristik; utváření nových stimulů na činnosti a vztahy (Langmeier a Krejčířová, 2006).

Prostředí, ve kterém vyrůstají současné děti, je jiné a formuje děti jiným způsobem. Dítě se setkává s různými vzory a orientace mezi nimi je obtížnější. Různorodost vlivů a podnětů vyplývá z působení nových komunikačních technologií. Jedinec se v procesu socializace setkává s působením médií v prostředí s různými normami, hodnotami, sociálními rolemi, sociálními skupinami, které jsou nedílnou součástí současné společnosti (Stašová, 2004).

Jiráček uvádí, že média ovlivňují chování, postoje a názory jedince, mohou rozšiřovat obzory poznání, vzdělávat, pomáhat v politickém i spotřebitelském rozhodování, ovlivňovat životní styl (a tím i zdraví), ale také děsit, vyvolávat napětí, navádět ke společensky nežádoucímu jednání či uvádět v omyl (Jiráček a Köpplová, 2003, str. 151).

Masová média ovlivňují socializaci, začlenění do společnosti, jedinců všech věkových kategorií. Z hlediska sociologického jsou nejvíce ovlivnitelnou skupinou děti a mládež. Média a mediální obsah ovlivňují osobnost jako celek. Velmi významný je vliv na emoce jedince. Emocionální působení je většinou záměrné. Cílem obsahu je vzbudit strach, děs nebo dojetí, smutek, radost. Emoční vliv masmédií je velice individuální, vychází z vlastností jedince a především jeho věku. Tento účinek proto nelze paušalizovat na celou společnost. Předkládání emočně silných situací jedincům emočně nezralým, může způsobit citové otupění. V praxi je tato myšlenka podporována skutečností, že tvůrci mají tendenci brutalitu a násilí stále zvyšovat (Friml, 2016).

Média mohou ovlivňovat také vnitřní pocity a postoje jedince, které se promítají do jeho chování. Média většinou existující postoje a nazírání na svět posilují. Na druhé straně mají média moc postoje měnit nebo vytvářet. Tato skutečnost vychází z předpokladu potřeby vnitřní harmonie člověka a jeho snahy vnitřní harmonii zachovat. Proto vliv médií na postoje může vést ke změně chování, novému pohledu na realitu a to v žádoucím směru, ale také

v negativním směru. Média mohou, zejména dětem, nabízet takové obrazy světa, které jsou dětem blízké a srozumitelné. U dětí se můžeme setkat se situací, že napodobují chování, které je prezentováno v médiu. Proto je důležité, aby nežádoucí vzorce chování byly z médií eliminovány. Přestože děti většinou chápou fikci zprostředkovaného mediálního obsahu, riziko nápodoby chování může zvýšit způsob, jakým je násilí prezentováno. Násilí je prezentováno jako samozřejmost, násilí není potrestáno, násilník je přitažlivá osoba atd. Velkým rizikem v dětském věku je také identifikace dítěte s nevhodným mediálním vzorem (Jirák a Köpplová, 2015).

Také Lesková považuje média za významného činitele socializace. Masmédia jsou významným nástrojem šíření, prosazování a upevňování společenských hodnot a norem. Mají význam i pro socializační – výchovný proces jedince. Každý člověk je v dnešní době vystavený médiím a je potřeba se zamyslet nad jejich vlivem. Na začátku minulého století představa o vlivu médií vycházela z modelu podnět – reakce. Postupně, na základě výzkumů, bylo zjištěno, že reakce jedince není okamžitá, nereaguje hned a nereaguje pouze na jeden podnět. Reakce se dostavuje za delší dobu a projeví se ve změně postojů a názorů. Média by měla být prostředkem k rozvoji jedince a ne omezovat jeho jedinečnost (Lesková, 2013).

Zdravý vývoj osobnosti do určité míry závisí na tom, jak je vnímán svým okolím. Upřednostňování médií vede k sociální izolaci – omezení sociálních kontaktů v reálném životě a k pokusům o získání virtuální pozornosti (tvorba webových stránek, účast v soutěžích, profil na facebooku apod.). Ve vyhraněném případě je jedinec schopen udělat cokoli, aby získal pozornost druhých. Cílené využití a přístup k médiím představují přínos pro rozvoj a zrání osobnosti. Proto je důležité neustále si uvědomovat přednosti a výhody médií, ale také nevýhody či hrozby médií a nových forem komunikace. Internet se jeví jako velký přínos pro skupiny s výlučnými zájmy. Pokud jedinec nenajde ve svém sociálním prostředí jiného jedince se stejným zájmem, může využít mediální prostředí. Problematická je tato skutečnost tehdy, pokud jsou zájmy jedince nehumánní nebo chorobné povahy. Vlivem kontaktu s takovým člověkem může dojít k posílení patologických představ a jedinec může být veden či manipulován k nevhodnému chování k sobě nebo jiným lidem. Dalším úskalím je skutečnost, že všechny informace a nabídky, i ty negativní, jsou na internetu dostupné a mohou vzbudit zájem u dosud intaktního jedince (Buermann, 2009).

Předpoklad, že média jsou schopna vyvolat žádanou reakci, ovlivňovat jednání a postoje, je na druhé straně vyvážen předpokladem, že lidé nepřijímají mediální obsahy pasivně. Aktivní

přístup, kdy jedinec vybírá z nabízených mediálních obsahů ten, který ho zajímá, odpovídá jeho životnímu stylu nebo jeho momentálnímu rozpoložení, zpětně ovlivňuje média. V přeneseném smyslu tedy jedinec prostřednictvím médií působí na sebe sama a taktéž média působí na sebe prostřednictvím svého publika.

Jirák rozdělil vliv médií na základě:

- krátkodobého a dlouhodobého působení,
- přímého či nepřímého působení,
- plánovaného a neplánovaného působení.

Krátkodobé působení obsahu média většinou apeluje na emocionální nebo konativní složku osobnosti nebo může krátkodobě ovlivnit fyziologické funkce. Oproti tomu dlouhodobé působení může vést ke změně názorů, postojů, životního stylu nebo hodnotové orientace (Jirák, 2003).

Autor McQuial (2009) cituje Jamese Lulla, který vytvořil typologii užívání médií:

- strukturní – užívání médií jako kulisy,
- vztahové – média poskytují společnou půdu pro hovor, témata, ilustrace,
- přidružení nebo vyhýbání se – chápána jako pomůcka pro získání fyzického a verbálního kontaktu či vyhýbání se kontaktům,
- sociální učení – souvisí se socializací jedince,
- kompetenci – upevnění role názorového vůdce.

Velmi diskutovaným tématem ve společnosti je vliv médií na agresivitu a násilné chování dětí a mládeže. Názor, že média ovlivňují chování dětí je velmi rozšířený. Burton uvádí, že vyvolání násilného chování nebo agrese je velmi nepravděpodobné a sporadické. Připouští sice výskyt takového chování a konkretizuje jedince jako chlapce ve věku okolo třinácti let, s nižším intelektem, pocházejícího z narušeného sociálního prostředí. Přitom dodává, že se jedná pouze o krátkodobý účinek. Dlouhodobé účinky vlivu násilí v médiích vidí jednak ve změně postoje k násilí – násilí je přijatelné a dochází k tzv. znecitlivění vůči násilí a dále ve změně chování jedince – obava, že se sám stane obětí násilí. Škodlivý účinek agrese může být potenciálně ovlivněn způsobem prezentace násilí v médiu – explicitní násilí je názorné, implicitní je pouze naznačeno (Burton, 2001).

2.2.3 Vliv masmédií na fyziologické funkce organismu

V neposlední řadě média svým obsahem ovlivňují fyziologické funkce jedince. Prvky se silným citovým obsahem mohou vést ke zrychlenému dýchání, může dojít ke zrychlení tepu nebo zvýšení krevního tlaku. Naopak kladné informace, hudba, mohou organismus uklidnit (Jirák a Köpplová, 2015).

Köhlerová k vlivu médií na děti uvádí: *Rodiče by měli vědět, že jsou-li děti dlouho vystavovány médiím, má to zdravotní dopady na vývoj mozku, obezitu, zvýšenou agresivitu a předčasnou sexuální aktivitu, užívání drog a alkoholu a špatné školní výsledky* (Köhlerová, 2013, str. 78). Je nutná cílená výchova ke způsobu a rozsahu konzumace médií. Dětem a mladistvým musí v orientaci pomoci jejich rodiče. Dítě, které nemá vlastní zkušenosti, přebírá názory rodinných příslušníků, kamarádů, ale také názory z médií. Může si tedy vytvořit nesprávný názor, nesprávnou představu. Velice silný je vliv názorů a projevů významných nebo známých osobností (politiků, herců, zpěváků, sportovců...).

Uwe Buermann k zdravotnímu dopadu vlivu médií udává riziko natažení svalů a s tím spojené bolesti končetin a hlavy, poruchy trávení, vnitřní neklid a spánkový deficit. Příčinou těchto potíží vidí v nedodržování přestávek při práci na počítači, nevhodné uspořádání pracovního místa. Nebezpečí spočívá v tom, že jedinec si většinou potíže uvědomí až po ukončení činnosti. Neopomenutelný je i vliv na vnímání času s následným dopadem na životní rytmus. Pokud si jedinec nebo jeho okolí, rodiče, neuvědomí tyto příznaky přetížení, mohou následovat trvalé zdravotní problémy – vadné držení těla, poškození kloubů, poruchy srdečního rytmu, hypertenze, poruchy látkové výměny a obezita (Buermann, 2009).

Burdová uvádí, že nadužívání internetu v raném dětství může ohrozit tělesný i duševní vývoj dítěte. Dlouhodobé sezení u počítače či tabletu může vést ke snížení fyzické kondice, nedostatku spánku. Internetová závislost – netolismus – může vést ke snížení zájmu o okolní prostředí, dítě je zcela pohlceno virtuální realitou. K častým tělesným problémům řadíme také nedostatečnou celkovou koordinaci pohybů, nejvíce pohybů ruky, což vede k potížím v psaní při nástupu školní docházky (Burdová, 2015).

2.2.4 Děti a rizika internetu

Internet se svými širokými možnostmi představuje i významná rizika. Hlavní riziko spočívá v tom, že na stránky jedinec umístí osobní informace, které jsou k dispozici celé skupině. Dalším nebezpečím je pravdivost informací v profilu přihlášeného účastníka. Velkým

nebezpečím je, že do skupiny na sociální síti si může založit svůj profil a stát se tak jejím členem člověk, který může informace o dalších uživateli zneužít. Počítačová kriminalita se stala realitou a rozvíjí se paralelně s rozvojem a možnostmi internetu. Burdová ve své publikaci předkládá souhrnný přehled rizik spojených s využíváním sociálních sítí. **Kyberšikana** – forma šikany probíhající v mediálním prostoru. Jedná se o záměrné jednání, které má poškodit nebo ublížit jedinci – oběti kyberšikany. **Kyberstalking** – pronásledování prostřednictvím telekomunikační a informační techniky. **Kybergrooming** – manipulace v kyberprostoru. Cílem útočnicka je najít osobu, získat její důvěru a poté přimět k osobní schůzce za účelem využití nebo zneužití. **Flaming** – nepřátelské chování vůči osobě. Útočník napadá oběť na sociální síti hrubými urážkami. **Sexting** – virtuální prostředí slouží k zasílání textů, videí, fotografií se sexuální tematikou. Materiály jsou často v počáteční fázi sdíleny dobrovolně a až posléze dochází k jejich zneužití. Pro jedince, který umístí takové informace na veřejné síti, hrozí nejen pozdější možnost jejich zneužití, ale také obvinění ze šíření pornografie nebo ohrožování výchovy dětí. **Phishing** – rybaření, kdy cílem je vylákat přihlašovací osobní údaje, hesla, datum narození, číslo kreditní karty apod. Útočníci na veřejných sítích rozhazují „návnadu“, a čekají „kdo se chytne“. **Pharming** – farmaření – je možno označit jako vyšší stupeň rybaření, kdy útočník získává data na základě přihlášení oběti do běžných aplikací pomocí přesměrování dat. Získanou identitu poté útočník vydává za svoji. **Sniffing** – čichání, čmouchání – odposlech komunikace mezi dvěma i více počítači propojených na síti. Výsledkem je získání všech dat, které jedinec na počítači má a využívá. **Hoax** – poplašná zpráva – nebezpečí spočívá v tom, že zpráva může být infikována virem. Při přeposílání zprávy tedy může dojít k šíření viru, ale i zveřejnění emailových adres, které jsou využity k zasílání spamu. **Hacking** – nabourávání se do cizího zabezpečovacího systému. Nemusí jít vždy o nelegální aktivitu. Tento způsob slouží také k testování zabezpečení. **Cracking** – odstranění technologické ochrany programu. K instalaci programu je třeba, aby majitel programu sdělil přístupové údaje. Útočník toto zabezpečení eliminuje a poté program prodává s velkou slevou. Dochází tak k poškození autora – tvůrce programu. **Skimming** – rizika spojená s platební kartou (Burdová a Traxler, 2015).

V roce 2014 byl na Universitě Palackého v Olomouci proveden výzkum rizikového chování českých dětí na internetu. Výzkum byl zaměřen na pubescenty a adolescenty. Celkem bylo osloveno 28 232 respondentů, kteří byli rozděleni do dvou věkových kategorií 11–14 let a 15–17 let. Významná data z výsledku výzkumu (Projekt E – bezpečí, 2014):

- 54,30 % dětí komunikuje s neznámými lidmi přes internet,

- 26,2 % by vyhovělo nabídce přidat si cizího člověka do skupiny ke komunikaci,
- 26,92 % bylo požádáno udržet komunikaci přes internet v tajnosti,
- 40,22 % respondentů by bylo ochotno jít na schůzku s „kamarádem“ z internetu,
- 43,56 % bylo požádáno o osobní setkání, z toho 54,91 % (tedy více jak polovina) na schůzku skutečně dorazilo,
- 50,9 % respondentů se setkala s projevem kyberšikany (vydírání, vyhrožování, průnik na účet, ztrapňování šířením fotografie, videa nebo audia, krádež identity, obtěžování prozváněním nebo kombinací uvedených),
- 62,86 % dotázaných by poslalo své jméno a příjmení,
- 43,73 % dotázaných by poslalo svůj e-mail,
- 39,08 % dotázaných by poslalo fotografii obličeje,
- 38,01 % dotázaných by poslalo telefonní číslo,
- 29,8 % bylo požádáno neznámým člověkem o zaslání fotografie obličeje,
- 7,81 % respondentů umístilo na internet fotografii, kde jsou částečně nebo úplně nazí,
- 12,14 % respondentů poslalo přes internet nebo mobil fotografii, kde jsou částečně nebo úplně nazí,
- 9,86 % respondentů uvedlo, že jejich fotografii, kde jsou částečně nebo úplně nazí, umístil na internet internetový známý.

Na nebezpečí internetu upozorňuje Kratochvílová. Děti si neuvědomují riziko zneužití osobních údajů, ve svém jednání jsou naivní a poskytují tak, zejména na sociálních sítích, osobní informace a tím vytváří prostor k jejich zneužití. Dalším rizikem je získávání informací, které nejsou věrohodné. Děti velmi často nejsou schopny si relevanci informací ověřit, vychází z představy, že vše, co je zveřejněno na internetu, je pravda. Velké riziko představuje dětská pornografie. Kratochvílová uvádí, že podle policejních statistik, jsou v internetovém prostředí největšími producenty pornografie děti samy. Z toho důvodu dnes vznikají programy, které se zabývají prevencí rizikového chování dětí na internetu. Dospělí, zejména rodiče, nejsou často schopni dětem adekvátně pomoci. Rezervy byly zjištěny i u odborných pracovníků pracujících s dětmi (Kratochvílová, 2013).

Diskutovanou otázkou je závislost na internetu (patologické používání internetu, návykové chování na internetu). Jiráček a Pavličíková k tomuto tématu uvádí, že nadměrné užívání internetu může vést nejen k fyzickým, ale také psychickým problémům. Pro stanovení závislosti na internetu musí jedinec vykazovat následující charakteristiky: **Aktivita na**

internetu se stala nejdůležitější věcí v životě, jedinec zanedbává základní životní potřeby jako spánek, hygienu, příjem potravy. **Změna nálad**, je ovlivněna tím, zda má nebo nemá jedinec kontakt s internetem. **Potřeba stále zvyšujícího se času tráveného na internetu**, k uspokojení potřeby práce s internetem, je třeba stále více času. **Abstinenční příznaky**, negativní psychosomatické pocity v důsledku absence práce na internetu. **Konflikty**, výskyt konfliktů v jednotlivých sociálních kontaktech – rodina, škola, přátelé. **Recidiva**, návrat k původnímu chování. V souhrnu, který vytvořili z dostupných výzkumů lze uvést, že větší riziko závislosti vykazují dívky, dále jedinci, kteří preferují kontakt přes internet, jedinci s nižším sebevědomím (Jiráček a Pavličková, 2013).

Děti, závislé na internetu hůře mluví, protože nerozvíjí komunikaci s ostatními dětmi. Velké nedostatky vznikají v oblasti paralingválních projevů a v neverbální komunikaci. Děti samy neumí využít prvky neverbální komunikace, ale ani jim nerozumí při komunikaci face to face. Dále upozorňuje na agresivitu v on-line komunikaci, kterou přisuzuje anonymitě prostředí, tomu, že se jedinci při komunikaci nevidí, neslyší, nemohou posoudit reakci druhé osoby. Velkým rizikem nadměrného trávení času na internetu je také omezení sociálních vazeb v běžném mezilidském kontaktu, ztráta zájmů, vytvoření patologických vzorců chování. V závěru své publikace Burdová shrnula základní pravidla bezpečného internetu (příloha č. 4) (Burdová a Traxler, 2015).

2.3 Masmédia a rodina

Rodinu chápeme jako skupinu lidí, kteří jsou spojeni příbuzenskými vazbami, přičemž příbuzenství je založeno na základě uzavření manželství (sňatkem) nebo pokrevní příbuznosti (Köhlerová, Závodný, Pospíšil a Závodná, 2013, str. 29).

Rodina je jednou z nejvýznamnějších sociálních skupin a má rozhodující vliv na vývoj osobnosti dítěte a jeho socializaci. Postavení rodiny ve společnosti se může měnit, ale její hlavní funkce jsou stálé. Mezi tyto funkce patří reprodukce – plodit děti, další funkcí je funkce ekonomická – což představuje materiální zabezpečení všech členů rodiny, především dětí. Velmi důležitou funkcí je výchovná a socializační – tato funkce zajišťuje vstup dítěte do společnosti předáváním společenských norem, hodnot a tradic, navazováním sociálních kontaktů. Poslední funkcí je funkce emocionální – zajištění a uspokojení citových potřeb členů rodiny, především dětí. Rodina tak ovlivňuje zdravý tělesný i psychický vývoj dítěte (Köhlerová, Závodný, Pospíšil a Závodná, 2013).

Média a především televize mají významný vliv na fungování rodiny a to z několika pohledů. Televizní přístroj často ovlivňuje organizování prostoru. Většinou se nachází v místě, kde je na obrazovku vidět z různých úhlů. Média se podílí na organizování času. Např. čtení novin většinou probíhá ve stejnou dobu, organizujeme si čas, abychom mohli shlédnout oblíbený nebo vybraný program. Velmi často je organizace domácnosti rozdělena na období podle televizních zpráv. Do začátku zpravodajství jsou většinou ukončeny činnosti spojené se společnou činností rodiny – večeře, péče o hygienu malých dětí. Média stírají rozdíly v časoprostoru. Ve zpravodajstvích získáváme informace z různých částí světa. Informace je poskytnuta velkému počtu diváků, posluchačů nebo konzumentů internetu. Velké množství informací může vést k tomu, že jsme informacemi zahlceni a je těžké vyhodnotit kvalitu a význam informace. Přitom nedostatek informací nebo podnětů z médií může vést ke společenskému vyloučení, zejména v dětském kolektivu. Postavení dětí mezi vrstevníky nebo spolužáky, může být negativně ovlivněno např. tím, že dítě nesleduje v televizi určitý pořad nebo nemá v počítači nejnovější digitální hru (Jiráček, 2005).

Jako negativní účinky médií je uváděno tzv. „propadnutí médiím“, kdy rodina tráví příliš mnoho času např. sledováním televize na úkor společným zájmům, kontaktu a komunikaci v rodině. Výzkumy potvrdily, že vysoká míra sledování televize u dětí může ovlivnit sociální přizpůsobivost.

2.4 Masmédia ve volném čase dětí a mládeže

Způsob trávení volného času se mění. V současné době stojí právě média v popředí způsobu trávení volného času dětí a mládeže. V dalším textu uvádíme několik základních informací z výzkumu zabývajících se volným časem ve vztahu k masmédiím.

Volný čas a volnočasové aktivity jsou nedílnou součástí každodenního života. Volný čas a volba vhodných činností se podílí na vytváření aktivního vztahu jedince k sobě samému, k druhým lidem a ke společnosti. Jedná se o specifickou, významnou součást života, zejména dětí a mladistvých. Volný čas poskytuje prostor k obohacení života, motivuje k vlastní aktivitě a tvůrčí činnosti a kompenzuje stereotypy denního života ve škole (Hofbauer, 2010). Média jsou pevnou součástí volnočasových aktivit dnešních dětí a mládeže. Medializace volnočasových aktivit se uplatňuje dvěma směry. Děti a mládež zde působí jako objekty medializace – příjemci a také jako subjekty medializace – vyvíjí mediální aktivity. Využívání médií patří podle výzkumů v zahraničí i v České republice k nejoblíbenějším a

nejčastějším aktivitám (Stašová, Slaninová a Junová, 2015). Jak uvádí Hofbauer, v souvislosti s technickým rozvojem v poslední dekádě minulého století, bylo nejčastější volnočasovou aktivitou dětí a mládeže sledování televize a poslech hudby na elektronických nosičích. V posledních letech došlo k posunu a děti a mládež využívají také nové informační a komunikační prostředky a těmi jsou především mobilní telefon, tablet a internet (Hofbauer, 2010).

Výzkumem životního stylu dětí, který pro zpravodajský web MediaGuru zajišťuje společnost Mediaresearch bylo v roce 2011 zjištěno, že české děti tráví s médii přes tři a půl hodiny denně, přičemž sledování televize představuje asi dvě pětiny celkové doby. V roce 2012 uskutečnila společnost Mediaresearch další průzkum životního stylu dětí, zaměřeného na konzumaci médií. Průzkumu se účastnily děti ve věku 4–14 let. Ve výsledcích výzkumu je uvedeno, že děti tráví s médii v průměru čtyři hodiny denně, přičemž s růstem věku se délka strávená s médii zvyšuje. Děti ve věku 4–9 let využívají média v průměru 3 hodiny 10 minut, u dětí ve věku od 10 do 14 let činí doba 4 hodiny 52 minut. Nejčastěji sledovaným médiem je televize, video nebo DVD. Denně nebo téměř denně sleduje televizi 89 % dotázaných (Kuncová, 2012).

Děti mají v současné době k dispozici velký okruh mediálních prostředků. Konzumace médií je ovlivněna hlavně věkem a příslušností k sociální vrstvě (dostupnost médií). Věk dětí používající média se neustále snižuje. Důvodem je skutečnost, že např. televize děti zabaví, slouží jako motivace, odměna a také nástroj pro vzdělávání. Není ale výjimkou, že rodiče využívají média k zabavení dítěte, aby se mohli věnovat vlastním aktivitám. Nejrozšířenější dostupnou výbavou dnešních dětí je rádio, televize, přehrávač hudby, mobilní telefon a u dospívajících notebook. Modernizace médií vede k tomu, že dítě dnes již nemusí využívat k získání informací a dat všechny výše uvedené mediální prostředky. Tzv. „chytré mobilní telefony“ slouží nejen ke komunikaci, ale také ke stahování hudby, filmů, hraní her nebo přístupu na internet (Jiráček a Pavličková, 2013).

3 Mediální výchova

Současný stav vědeckých poznatků klade na vzdělávání vysoké nároky. Člověk si vždy, po celý život, osvojoval nové vědomosti, dovednosti, získával informace a nové zkušenosti. Celoživotní vzdělávání se tedy v současnosti stává nutnou součástí života. Otázkou je, co má být obsahem celoživotního vzdělávání. Pro jednotlivce musí být obsah celoživotního vzdělávání odlišný, v popředí však stojí osvojení poznatků z oblasti finanční, počítačové a environmentální. Patří sem také mediální gramotnost neboli zvládat žít s všudypřítomnými médii. Skutečností je, že mladí lidé a děti jsou schopnější ve využití mediálních technologií než jejich rodiče nebo i učitelé. Vznikl nový generační konflikt – děti tráví s médii velké množství času, ovládají je lépe než jejich rodiče a dochází k omezování sociálních kontaktů jak ve škole, tak v rodině. Mediální výchova je součástí školní i mimoškolní výchovy. Stala se prostředkem i předmětem výchovy. Zaměřuje se na děti, mládež i na dospělé (Jirák, 2013).

3.1 Význam mediální výchovy

Mediální výchova aplikuje poznatky a teorie mediálních studií (a dalších oborů) a výzkumů médií, na praktickou přípravu, zejména mladých generací. Jak uvádí Jirák, mediální výchova má pomoci mladým lidem orientovat se ve světě médií. Má naučit jedince jak s médii pracovat, racionálnímu hodnocení informací a také ke kritickému přístupu a k často sugestivně sdělovaným, informacím. Současně stanovil hlavní cíle mediální výchovy (Jirák, 2006):

- přiblížit, jak fungují mediální texty,
- vysvětlit, jak se podílí na vytváření významů,
- vyložit, jak fungují mediální organizace,
- popsat, jak se publikum zmocňuje mediálních produktů, technologií a institucí a dodává jim význam.

Mediální výchova má u dětí významné místo v jejich přípravě na život. Začínat by měla již v rodině, ale hlavním zdrojem poznání v této oblasti by měla být škola. Cílem mediální výchovy je mediální gramotnost, která zahrnuje poznatky zajišťující využití potenciálu, který média nabízí. Získané dovednosti usnadňují přístup a zajišťují zpětnou kontrolu využívání médií (Stášová, Slaninová a Junová, 2015).

Minulá generace vrůstala do mediálního prostředí postupně, současné děti se do mediálního světa narodily. Děti potřebují pro poznání a orientaci v mediálním prostředí pomoc formou výchovy. Tvůrci mediálních pořadů se zaměřují na všechny věkové skupiny, rozšířil se okruh žánrů a tím se zvýšila i doba strávená s médii. Je třeba získat mediální kompetenci, Buermann do mediální kompetence zařadil (Buermann, 2009):

- Ovládání techniky (zapnout, přepnout program, vyhledat...). Tuto činnost lehce zvládají i velmi malé děti. Schopnost se získává opakovaným používáním.
- Zdravé sebehodnocení – na základě poznání vlastního „já“ dochází k seberealizaci při užívání médií. Pro zdravé sebehodnocení je důležitý kontakt s nejbližším sociálním prostředím a správná kritika zvenčí. Nebezpečí virtuální zpětné vazby je v její nevhodné interpretaci a vzájemné neznalosti. Pro vývoj zdravého sebehodnocení je důležitější otevřená kritika než virtuální hodnocení.
- Zdravá soudnost - umožňuje kriticky zkoumat obsah sdělení, jejich pravdivost, podstatu a významnost. Dítě přebírá ze svého bezprostředního okolí úsudky a soudy, bez ohledu na jejich správnost. Pro vytvoření vlastního správného úsudku je důležité kladení otázek a poskytnutí správných odpovědí. Narůstající vizualizace ovlivňuje vytvoření vlastních úsudků, protože neklademe otázky, ale skutečnost pouze přijímáme. Poznávat jevy a jejich zákonitosti, vzbuzovat u dětí tvořivý postoj a snahu hledat odpovědi a zakládat dovednosti a schopnosti odpovědi hledat.
- Tvořivost – předpoklad, že jedinec nebude pouze v roli konzumenta, ale dokáže s médii také tvořivě pracovat. Tvořivost je vždy spojena s vlastní aktivitou. Aktivita vycházející z pobídky, je činností, nikoliv aktivitou. Tvořivost předpokládá rozvoj vlastních nápadů, uskutečňování vlastních představ, experimentování.

Dle Urbana je mediální výchova důležitá pro uplatnění dětí v budoucnu v soukromém i v pracovním životě. Pro to, aby se děti v mediálním světě orientovaly a zůstaly nezávislé, je důležité, aby mu rozuměly. Urban uvádí, že lidstvo v období mezi rokem 2004 – 2010 vyprodukovalo tolik informací, jako celé lidstvo do roku 2003. Otázkou zůstává kvalita těchto informací. A právě v tom, co je informace kvalitní a nekvalitní, tedy nepotřebná, se musí uživatelé internetu a především děti naučit. Mediální výchova by měla být, dle jeho názoru, zařazena již v předškolním věku a odpovědnost nesou v plné míře rodiče. Zavedení mediální výchovy jako samostatného předmětu na školách považuje za důležité. Obsah mediální výchovy by měl být zaměřen na historii vývoje médií, na základní pojmový aparát, dále by měla být věnována pozornost pochopení reklamy, marketinku, zpráv a jejich vlivu na naše

názory a postoje, rizikům elektronické komunikace, zejména kyberšikaně. Nastiňuje další témata, o kterých by měla být s žáky vedena diskuse, např. ovlivnění tělesné kondice (Urban, 2011).

3.2 Rodiče a mediální výchova

Rodina hraje v socializaci jedince nejdůležitější roli, proto by výchova k používání masmédií měla být součástí výchovného působení rodiny. Mediace znamená, že rodič vstupuje do vztahu dítě – masmédiu jako třetí strana tím, že určuje podmínky využití média dítětem. Dříve byl pojem mediace spojován především se sledováním televize. Dnes, kdy se zvyšuje čas, který dítě tráví na internetu, se uplatňuje i v této oblasti. Cílem rodičovské mediace by mělo být vést dítě k výběru a kritickému přístupu k vysílaným programům nebo informacím na internetu. V odborné literatuře jsou uvedeny tři strategie k ovlivnění účinků médií na děti:

- aktivní mediace (rozhovor o médiu),
- restriktivní mediace (tvorba pravidel), která se dále člení na kvantitativní neboli omezení časové a kvalitativní, které představují výběr pořadů pro děti a pro rodinu, zablokování stanic nebo stránek na internetu a umístění počítače na místě, kde je možná průběžná kontrola sledovaného média,
- spolu-sledování televize rodičů s dětmi.

Ne pouze vlivem médií došlo na konci minulého století k prostorové izolaci rodin, současně média vytvořila prostory nové. Rozšíření spektra médií a jejich nabídky dochází k rozdělení – diferenciaci v rámci rodiny. Individualizace, snižování času tráveného ve společnosti jiných, zasahuje do rozvoje sociálního života. Mění se model „jádrové rodiny“, přibývá částečných rodin. Přístroje v domácnosti a jejich počet se staly symbolem společenského postavení (Buermann, 2009).

Média, od tradiční televize až po nová média, mají v životě dětí významné postavení. Tato skutečnost vyžaduje, aby se učitelé, pediatři i rodiče zabývali možnými zdravotními riziky a podporovali vhodné využití médií. Zdá se, že rodiče dětí a dospívajících mají nedostatek informací a především nemají pro své děti stanovena pravidla pro užívání médií. Americká pediatrická akademie doporučuje lékařům – pediatrům vzdělávat se v oblasti rizik mediálního působení (násilí, obezita, využití médií ...). Současně vydala doporučení pro edukaci pediatrů směrem k rodičům i školním zařízením (příloha č. 5), (Children, Adolescents, and the Media, 2013).

3.3 Mediální výchova ve škole

Nově vytvářené mediální prostředky vyžadují výchovu a vzdělávání zaměřenou na orientaci a kritický přístup při užívání médií. Všeobecné vzdělávání v současné době je otevřený systém a celoživotní vzdělávání se stalo samozřejmou součástí života. Jedním z požadavků je zvládnání žít s masovými, síťovými médii (Jirák a Pavličková, 2013).

Na nutnost cílené a systematické mediální výchovy upozorňují vědci již od počátku tohoto století. První informace v českém školství se objevily v polovině devadesátých let dvacátého století a souvisely se zvyšujícím se zájmem o interaktivní média. Mediální gramotnost je jednou ze základních kompetencí, kterou by měl jedinec získat v průběhu studia. Od roku 2000 je mediální výchova začleněna do RVP a od roku 2007 je součástí kurikulární reformy. Na základních školách je mediální výchova realizovaná od školního roku 2007 – 2008 jako průřezové téma. Do výuky může být začleněna jako samostatný předmět, součást jiného předmětu, jako součást projektů nebo kombinace výše uvedených způsobů. Původní pohled na mediální výchovu jako samostatný vyučovací předmět nebo jako součást prolínající se jednotlivými předměty, se v současné době rozšířil vzhledem k využití médií především ve volnočasových aktivitách dětí a mládeže. Právě zde je důležité, aby uživatelé byli schopni orientovat se v široké mediální nabídce, získali schopnost kriticky hodnotit obsah, vybírat objektivní informace a také, na základě sdílených zájmů, se aktivně na mediální tvorbě účastnit. Nejrozšířenější přístup k médiím je uživatelský - dítě a mladý člověk přijímá informace a dále s nimi pracuje. Náročnější je aktivní přístup, kdy se jedinec stává nejen konzumentem, ale má podíl na samotné tvorbě a vydávání média (Stašová, Slaninová a Junová, 2015).

Hlavním cílem mediální výchovy je vytvoření zcela nové kompetence, která je označena jako **mediální gramotnost** (Frank, 2008, str. 10). Mediální gramotnost jedince je jednou z částí všeobecného vzdělání. Zahrnuje dvě významové roviny a to **rovinu znalostní** a **rovinu dovednostní**. Znalostní rovina předpokládá získání informací o roli médií ve společnosti a obecných principech technického fungování. Dovednostní rovina předpokládá osvojení si dovedností, které umožní *sebevědomé, aktivní a nezávislé zapojení jednotlivce do mediální komunikace* (Frank, 2008, str. 10).

Učitelé celkově považují zařazení mediální výchovy za velmi důležité, ale upozorňují na problémy, které se v praxi vyskytují. Jsou to problémy materiální a osobnostní. Materiální

spočívají v nedostatku financí, což se projevuje v nedostatečném technickém vybavení škol. V oblasti osobnosti je to především nesouhlas a negativní postoj ze strany vedení školy, samotných učitelů, dále žáků a jejich rodičů. Průzkumem realizovaným v roce 2014 na 17 základních školách se zjistilo, že pouze jedna škola měla Mediální výchovu jako samostatný předmět (Stašová, Slaninová a Junová, 2015).

Je otázkou, kdy s mediální výchovou ve škole u dětí začít, od kterého ročníku. Jeden z názorů propaguje zařadit mediální výchovu od čtvrtého ročníku základní školy. Druhý doporučuje zařadit mediální výchovu již od prvního ročníku, vzhledem ke skutečnosti, že většina dětí se prostředky masmédií setká již v předškolním období. Cílem mediální výchovy v prvních třech ročnících by měla být podpora komunikačních schopností, kreativity a technických schopností žáka. Pavličková toto období označila pojmem – uvedení do světa médií. Ve vyšších ročnících – ve čtvrté a páté třídě by měla masmédiá podporovat sociální učení, čtenářské schopnosti, kooperaci a veřejnou propagaci školní práce. Důležité je pěstovat základy kritického odstupů od mediálních sdělení a rozlišovat vliv a funkci mediálních sdělení. Na druhém stupni základní školy začínají žáci chápat masmédiá v širším společenském kontextu. Seznamují se s pravidly bezpečného internetu a získávají informace o světě a mezilidské komunikaci, využívají sociální sítě a mobilní telefony (Pavličková, Beneš a Šimůnek, 2009).

Obecné cíle mediální výchovy definovala např. Niklesová:

Hlavní cíl – rozvinutá mediální gramotnost (schopnost vyhledávat, analyzovat, hodnotit a dále předávat informace sdělované v médiích)

- *umět v text, sdělení rozeznat prvky signalizující určitý postoj,*
- *umět rozeznat informativní sdělení od reklamního,*
- *umět se orientovat v mediálních sděleních,*

(Niklesová, 2010, str. 54).

Dále cíle mediální výchovy konkretizoval Frank:

- *uvědomit si, že mediální obsahy nejsou prostým odrazem světa,*
- *odhalovat (dešifrovat argumentaci a manipulativní tendence médií a především reklamy,*
- *rozvíjet komunikativní dovednosti v komunikaci s médii,*

(Frank, 2008, str. 12).

3.4 Mediální výchova v RVP

Rámcový vzdělávací program je kurikulární dokument státní úrovně. Vymezuje obsah vzdělávání pro jednotlivé etapy vzdělávání (předškolní, základní, střední a ostatní vzdělávání). V rámci jednotlivých škol je rozpracován do Školního vzdělávacího programu.

RVP pro základní vzdělávání (dále RVP ZV) mimo jiné:

- specifikuje úroveň klíčových kompetencí, které by měli žáci získat na konci základního vzdělání,
- vymezuje vzdělávací obsah – očekávané výstupy a učivo,
- zařazuje jako součást základního vzdělávání průřezová témata.

Základní vzdělávání je rozděleno na 1. stupeň, kde jsou rozvíjeny individuální potřeby, možnosti a zájmy žáků. Na 2. stupni žáci získávají vědomosti, dovednosti a návyky, které jim umožňují nejen učení ale i utváření postojů a hodnot vedoucích ke kultivovanému chování, k zodpovědnosti a respektování práv a povinností řádného občana. Cílem základního vzdělávání je utvářet a rozvíjet klíčové kompetence a poskytnout základ všeobecného vzdělání orientovaný na život a praxi (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2017).

3.4.1 Klíčové kompetence

Klíčové kompetence jsou souhrnem vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot, které jsou důležité pro rozvoj osobnosti a především pro uplatnění žáka v životě. Klíčové kompetence jsou otevřený systém a jednotlivé kompetence se navzájem prolínají. V RVP ZV jsou stanoveny tyto klíčové kompetence – kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence občanské, kompetence pracovní. Vztah k mediální výchově je zakotven v kompetenci komunikativní, kde je ve výsledcích vzdělávání mimo jiné uvedeno:

- *rozumí různým typům textů a záznamů, obrazových materiálů, běžně užívaných gest, zvuků a jiných informačních a komunikačních prostředků, přemýšlí o nich, reaguje na ně a tvořivě je využívá ke svému rozvoji a k aktivnímu zapojení se do společenského dění,*
- *využívá informační a komunikační prostředky a technologie pro kvalitní a účinnou komunikaci s okolním světem,*

- využívá získané komunikativní dovednosti k vytváření vztahů, potřebných k plnohodnotnému soužití a kvalitní spolupráci s ostatními lidmi,

(Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2017).

3.4.2 Vzdělávací oblasti

Obsah vzdělávání je v RVP ZV rozdělen do devíti metodických částí (vzdělávacích oblastí), každá oblast potom zahrnuje jednu nebo více vzdělávacích oborů (RVP ZV, str. 14). Každá oblast zahrnuje celkovou charakteristiku a dále konkretizuje obsah jednotlivých vzdělávacích oborů. Výstupy vzdělávacích obsahů jednotlivých oborů jsou dále členěny na dvě období. První období zahrnuje 1.–3. ročník základní školy, druhý stupeň zahrnuje 4.–5. ročník základní školy. S mediální výchovou souvisí vzdělávací oblast **Informační a komunikační technologie**. Cílem je poskytnout žákům základní úroveň informační gramotnosti, to znamená, získat určité dovednosti v ovládnutí výpočetní techniky, orientaci v poskytovaných informacích a schopnost s informacemi pracovat tvořivě – využívat je k dalšímu vzdělávání ale i v běžném životě (příloha č. 6 – Cíle Informační a komunikační technologie v RVP). Další oblastí, kde žáci využívají mediální prostředky je **Matematika a její aplikace**. V charakteristice této vzdělávací oblasti je uvedeno, že se žáci učí používat výpočetní techniku a další pomůcky. Jejich využití je vhodné hlavně v případě, že má žák nedostatky v numerickém počítání (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2017).

3.4.3 Průřezová témata

Průřezová témata mají v RVP ZV významný úkol, jsou povinnou součástí základního vzdělávání. Prezентují aktuální problémy současnosti. Rozvíjí osobnost žáka především v oblasti hodnot a postojů. V rámci základního vzdělávání jsou definována tato průřezová témata:

- osobnost a sociální výchova,
- výchova demokratického občana,
- výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech,
- multikulturní výchova,
- environmentální výchova,
- mediální výchova.

Po absolvování oboru Mediální výchova by měl student získat základní úroveň mediální gramotnosti (základní informace o fungování lidské společnosti), (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2017).

3.5 Strategie digitálního vzdělávání do roku 2020

Globální konkurence, riziko nezaměstnanosti a cíl státu zajistit spokojený život všem občanům, vyžaduje změnu ve vzdělávání. Dne 20. 3. 2013 schválila Česká republika koncepci Digitální Česko v. 2.0, Cesta k digitální ekonomice, kde uvádí:

„Informační technologie by měly prostupovat celým procesem výuky na základních školách, nikoli jen v předmětech typu ‚Práce s počítačem‘. Plné zapojení moderních technologií do výuky všech předmětů vnímá stát jako nezbytné v rámci posunu vzdělávacího systému od prostého memorování faktů k důrazu na čtenářskou gramotnost, komunikační dovednosti a logické myšlení.“

Tento dokument ukládá Ministerstvu práce a sociálních věcí vypracovat společně s Ministerstvem školství mládeže a tělovýchovy strategii pro zvýšení digitální gramotnosti a rozvoje elektronických dovedností občanů. „Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020“ (Strategie digitálního vzdělávání, 2014) byla schválena 9. července 2014 a formuluje tři klíčová témata:

- Snižovat nerovnosti ve vzdělávání – cílem je poskytnout vzdělání všem, kdo vzdělání chce a potřebuje bez ohledu na socioekonomický status, pohlaví, národnost, region ....
- Podporovat kvalitní výuku a učitele jako klíčový předpoklad – struktura dovedností, které jsou potřebné pro uplatnění na trhu práce se mění. Požadavek znalosti práce s digitálními technologiemi je v popředí zájmu zaměstnavatelů. Využívání digitálních technologií má také vliv na rozvoj informační společnosti, to znamená využití technologie i v osobním životě. V tomto ČR zaostává za vyspělými zeměmi. Výsledky hodnocení mediální gramotnosti ukázala, že nestačí pouze začlenit digitální technologie do výuky, ale celý proces vyžaduje inovaci přístupu k metodám a ke vzdělání celkově.
- Odpovědně a efektivně řešit vzdělávací systém – podmínkou je funkční technologické zázemí, na které navazují změny organizační, efektivní řízení a inovace ve výuce.

Změny, které lze předpokládat v souvislosti s cíli strategie, se budou týkat jak forem vzdělávání, metod i cílů vzdělávání. Cílem do roku 2020 je především zmapovat situaci

a odstranit hlavní překážky. Strategie digitálního vzdělávání je otevřený, dlouhodobě statický dokument, který musí být neustále vyhodnocován a aktualizován.

Hlavními cíli pro současné období je:

- otevřít vzdělávání novým metodám a způsobům učení prostřednictvím digitálních technologií,
- zlepšit kompetence žáků v oblasti práce s informacemi a digitálními technologiemi,
- rozvíjet inženýrské myšlení žáků.

Intervence, které by měly vést k naplnění stanovených cílů, jsou soustředěny do sedmi směrů:

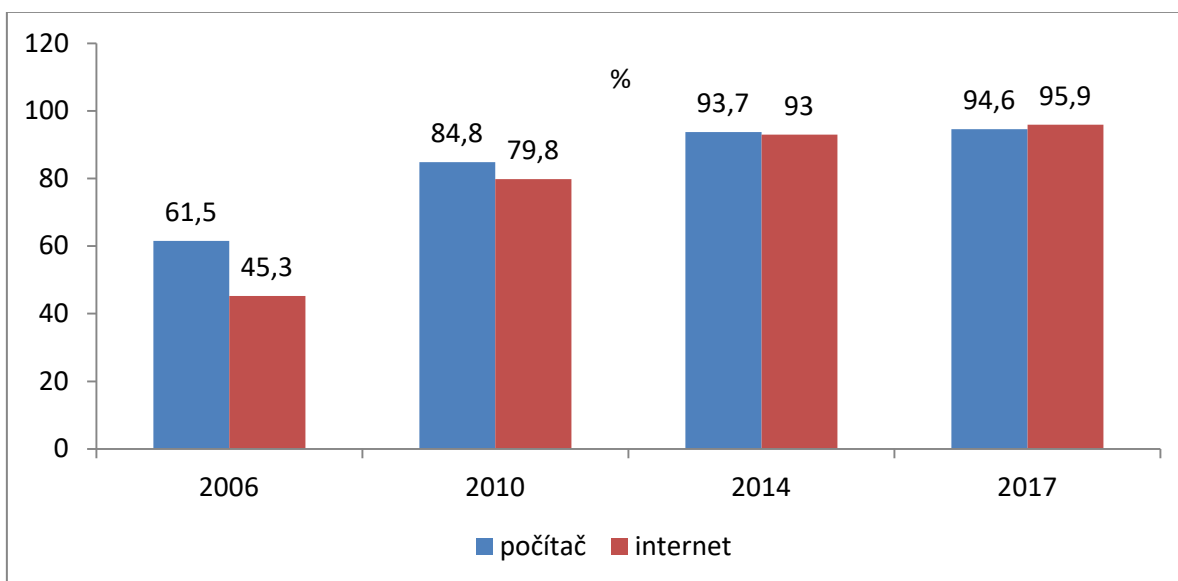
Dostupné z http://vzdelavani2020.cz/images_obsah/dokumenty/strategie/digistrategie.pdf, str. 19

II. Empirická část

4 Pohled na současný stav zkoumané problematiky

Jak bylo výše uvedeno, média jsou neodmyslitelnou součástí každodenního života. Jsou zdrojem informací, poznání i zábavy. Prudký rozvoj mediálních prostředků, zejména v posledních dvaceti letech a jejich rozšíření v dětské populaci, pokládá otázky týkající se vlivu médií na děti a mládež. Sledování médií ovlivňuje čas, který děti stráví při televizi, na internetu nebo psaním textových zpráv na mobilním telefonu.

Vlivu médií na děti různého věku byly věnovány četné výzkumy v oblasti pedagogiky. Významné jsou také výzkumy a studie Českého statistického úřadu (ČSU). ČSU udává, že osobní počítač v roce 2017 vlastnilo 94,6 % domácností se závislými dětmi, a 95,9 % má připojení na internet. V následujícím grafu jsou uvedena data z vybraných let, na kterých je možné sledovat, jak se vlastnictví počítače a internetu rozvíjelo.

Graf č. 2 (vlastní) Vývoj vlastnictví počítače a internetu v českých domácnostech se závislými dětmi (graf byl vytvořen z dat: ČR od roku 1989 v číslech - Výzkum, vývoj informační technologie. Tab.08.03 Počítač a internet v českých domácnostech (1989-2017), dostupných na <https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-od-roku-1989-v-cislech-2017-8jcopi31rm#08>)

Z výsledků šetření ČSU o vybavení základních škol počítačem a připojením k internetu je zřejmé, že základní školy nejsou touto technikou vybaveny dostatečně. Počítačem bylo vybaveno v roce 2017 18,2 % základních škol 1. stupně (1.–5. ročník) a 28,6 % základních

škol 2. stupně (6.–9. ročník). Připojení k internetu mělo 17,8 % ZŠ prvního stupně a 28,3 % ZŠ druhého stupně.

V roce 2010 zveřejnil ČSU informace o době, kterou děti ve věku 10–15 let tráví na internetu. Denně užívá počítač 54,9 % dětí, jeden až čtyři dny v týdnu 31,1 % dotázaných dětí a méně než jedenkrát týdně pouze 3,2 %. U 44 % dětí jejich rodiče čas strávený na internetu vůbec neomezují, u 9,9 % dětí rodiče nesledují dobu strávenou na počítači, ani nekontrolují sdílený obsah.

Žitniaková prováděla výzkum sledování televize u 120 žáků, z toho bylo 66 dívek a 54 chlapců. Výzkum prováděla v Banské Bystrici a okolí. Respondenty byli žáci základní školy, ve věku 10–14 let. Zjistila, že 100 % dětí má doma přístup k televiznímu přijímači, 97,5 % má mobilní telefon, 82,5 % počítač a 64 % připojení k internetu. Patrné rozdíly se projevily u dětí žijících ve městě a na vesnici. Např. počítač na vesnici mělo v domácnosti pouze 71,18 % dotázaných, ve městě 93,44 % dotázaných. Děti většinou sledovaly televizi déle než dvě hodiny denně, více než polovina sledovala televizi více jak 4 hodiny denně. Z dotazu, jaké televizní pořady děti sledují, bylo zjištěno, že děti sledují pořady nevhodné pro jejich věk, např. erotické filmy, horory nebo akční filmy s násilnými scénami (Žitniaková Kučeráková, 2015).

Výsledky šetření mediální gramotnosti dětí ve věku do 15 let, organizované Radou pro rozhlasové a televizní vysílání v roce 2011, bylo zjištěno, že dominantním médiem v rodině zůstává televize. Ale její postavení se s rozvojem nových technologií a se změnami ve vybavení domácností snižuje a zvyšuje se využití počítače a internetu. V rámci výzkumu bylo pozitivním zjištěním, že existuje „*poměrně silná*“ rodičovská kontrola při užívání televize, hlavně v oblasti zákazu sledování obsahů s násilím, obsahů vzbuzujících úzkost a strach nebo erotických obsahů. V oblasti kontroly užívání osobních počítačů byla zjištěna „*zřetelná*“ kontrola, ale ta je limitována počítačovou gramotností rodičů (Hušková, 2013).

Potřeba mediální výchovy se zvyšuje s růstem mediálních technologií. Dle názoru Zábuškové je internet a internetová komunikace pravděpodobně prvním výdobytkem lidstva, kde mají děti a mladí převahu a vyšší schopnosti než dospělí. V roce 2010 proběhl pro společnost Microsoft Slovakia výzkum organizovaný agenturou JAKO u 308 žáků druhého stupně základních škol. Bylo zjištěno, že všichni žáci (100 %) používají internet, 94,8 % chat, 89,6 % vyhledává informace, 88,3 % hraje on-line hry a 86 % stahuje hudbu. Při zjišťování dodržování ochrany osobních údajů ze strany dětí, bylo zjištěno, že 61 % žáků zveřejnilo na

internetu svoji fotografii, kterou by neukázalo svým rodičům a 50 % zveřejnilo na internetu svoji adresu, e-mailovou adresu, telefonní číslo. Celkem 44,2 % žáků nepovažuje zveřejnění fotografií nebo osobních dat za nebezpečné (Zábušková, 2013).

Hamar v roce 2013 prováděl výzkum u žáků základních a středních škol. Respondenti byli ve věku od 12 do 20 let. Největší počet žáků (41,54 %) sleduje denně televizi 1–2 hodiny, na internetu tráví 1–2 hodiny 33,82 % a 2–3 hodiny 27,05 % respondentů. Nejméně času, a to méně než jednu hodinu denně, věnovali respondenti poslechu hudby z rádia, čtení novin a časopisů a čtení knih. Mezi oblíbené činnosti na internetu patří poslech hudby (60,87 %), sledování videí (45,41 %) a vyhledávání informací (33,33 %). K přípravě do školy využívá internet 24,64 % žáků. Celkem 65,70 % žáků uvedlo, že rodiče nekontrolují jejich aktivity na internetu.

Ve výsledcích výzkumu Haluzíkové, která prováděla v roce 2011 šetření u žáků základních škol ve věku 12–15 let je uvedeno, že všichni respondenti mají k dispozici počítač, který využívají nejčastěji k přístupu na internet (58 %), k hraní počítačových her (23 %) a ke sledování filmů a poslechu hudby (17 %). Na počítači tráví nejčastěji 2–3 hodiny denně (31 %) a pouze 29 % uvádí, že rodiče kontrolují využití internetu. Také televizi jako další nejoblíbenější masmédiu sleduje denně 2–3 hodiny 42 % respondentů. Nejčastěji sledují seriály, což uvedlo 60 % dotázaných.

Kubínová ve své diplomové práci z roku 2017, která byla zaměřená na masmédiá v životě žáků základních škol, prováděla výzkum u žáků 6. a 9. tříd. Do výzkumu bylo zahrnuto 139 dívek a chlapců. Uvádí, že domácnost 99,28 % žáků je vybavena televizí, 97 % počítačem a všech 100 % domácností má připojení k internetu. Všichni žáci 6. i 9. třídy mají ve svém pokoji mobilní telefon. Žáci 6. třídy nejčastěji tráví na počítači dvě hodiny a nejvíce preferují komunikaci na sociálních sítích a hraní počítačových her. Ve skupině žáků 9. třídy bylo zjištěno, že 14 žáků (23,73 %) tráví na internetu 6 hodin denně a nejčastější činností jsou počítačové hry a jako další uváděli komunikaci na sociálních sítích.

5 Charakteristika a popis výzkumného šetření

Vědecký výzkum je možné charakterizovat jako systematickou, záměrnou činnost, kdy při využití empirických metod ověřujeme hypotézy o vztazích mezi dvěma jevy.

Metoda kvantitativního výzkumu, která je použita v této práci, má dle Chrásky obecné schéma – stanovení problému, formulace hypotézy, testování hypotézy, vyvození závěrů (Chráska, 2007).

Výzkumem potvrzujeme nebo vyvracíme poznatky, které byly o daném jevu zjištěny, nebo získáváme poznatky nové. Výzkum představuje cyklické řešení problému, potvrzení známých poznatků je důležité vzhledem k měnící se realitě (Gavora, 2000).

V diplomové práci je použitý kvantitativní pedagogický výzkum a jako metodu sběru dat jsme využili dotazník. Důvodem volby kvantitativní metody a využití dotazníku jako výzkumné techniky bylo motivováno cílem získat objektivně měřitelná data o zkoumané problematice a možnost získat data od většího počtu respondentů v relativně krátkém čase. Výzkum probíhal na osmi vybraných základních školách v Olomouci a okolí.

V následující části budou popsány jednotlivé fáze výzkumného šetření. Při přípravě a realizaci výzkumu jsme se řídili doporučeními a postupy, uvedenými v odborné literatuře.

5.1 Výzkumné cíle

Stanovení výzkumných cílů souvisí s fází formulace výzkumného problému. Cílem výzkumu konkretizujeme to, čeho chceme výzkumem dosáhnout. Stanovené cíle můžeme rozdělit na cíle hlavní a vedlejší, které hlavní cíl rozvíjí (Olecká a Ivanovová, 2010).

Hlavní cíl:

Zjistit nejčastěji používaná masmédiá žáky pátých a devátých tříd vybraných základních škol v Olomouci a okolí (dále jen žáci 5. a 9. třídy vybraných ZŠ).

Díličí cíle vychází z teoretické části práce a jsou výchozím bodem pro konstrukci dotazníku. Jejich formulace usnadňuje dosažení hlavního cíle práce.

- Zjistit, která masmédiá využívají žáci 5. a 9. třídy vybraných ZŠ
- Zjistit, jaká témata v masmédiích zajímají žáky 5. a 9. třídy vybraných ZŠ.

- Zjistit, kolik času věnují žáci 5. a 9. třídy vybraných ZŠ sledování jednotlivých vybraných masmédií.
- Zjistit, zda jsou stanovena rodiči pravidla pro sledování masmédií.
- Zjistit, jaký je rozdíl ve sledovanosti masmédií podle věku dětí.
- Zjistit, zda existuje rozdíl ve využití masmédií u chlapců a dívek.
- Zjistit, jaký čas je věnován čtení knih a časopisů podle věku.

5.2 Výzkumný problém

Stanovení výzkumného problému bylo podmíněno důkladným studiem literárních zdrojů vztahujících se k tématu.

Výzkumné problémy dělíme do tří kategorií a to popisné výzkumné problémy (deskriptivní), dále relační výzkumné problémy a kauzální výzkumné problémy (Gavora, 2010).

Deskriptivní výzkumné problémy

deskriptivní výzkumné problémy – popisné, většinou odpovídají na otázku „jaké to je“

- Mají žáci 5. a 9. třídy vybraných ZŠ doma k dispozici počítač a internet?
- Jaká masmédiá mají žáci 5. a 9. třídy vybraných ZŠ ve svém pokoji?
- Jaká masmédiá žáci 5. a 9. třídy vybraných ZŠ preferují?
- Kolik času žáci 5. a 9. třídy vybraných ZŠ věnují jednotlivým masmédiím?
- Jaký je názor rodičů na využívání vybraných masmédií u žáků 5. a 9. třídy vybraných ZŠ?
- Jaké technické prostředky používají žáci 5. a 9. třídy vybraných ZŠ ke sledování internetu?
- Jaký obsah na vybraných masmédiích nejčastěji sledují žáci 5. a 9. třídy vybraných ZŠ?
- Jaké zdroje žáci 5. a 9. třídy vybraných ZŠ nejčastěji čtou?
- Jakou formu četby preferují žáci 5. a 9. třídy vybraných ZŠ?

Relační výzkumné problémy

V případě relačních výzkumných problémů zjišťujeme, zda existuje vztah mezi zkoumanými jevy a jak je vztah těsný

- Jaký je rozdíl v čase, který tráví na internetu žáci 5. a 9. třídy vybraných ZŠ?

- Jaký je rozdíl v délce sledování televize u žáků 5. a 9. třídy vybraných ZŠ?
- Jaký je rozdíl v kontrole využívání internetu žáky 5. a 9. třídy vybraných ZŠ, jejich rodiči?
- Jaký je rozdíl ve sledování televizních programů u žáků 5. a 9. třídy vybraných ZŠ, vzhledem k pohlaví?
- Jaký je rozdíl mezi žáky 5. a 9. třídy vybraných ZŠ ve sledování pohádek v televizi?
- Jaký je rozdíl ve vybavení dětského pokoje masmediální technikou u žáků 5. a 9. třídy vybraných ZŠ?
- Jaký je rozdíl mezi žáky 5. a 9. třídy vybraných ZŠ ve vlastnictví mobilního telefonu?

5.3 Hypotézy

Hypotéza je vyjádření předpokládaného vztahu mezi jevy. Její formulace umožní hypotézu vyvrátit nebo potvrdit. *Věcná hypotéza je vědecký výrok, přičemž vyjádření jednotlivých proměnných používá vědeckých termínů. Statistická hypotéza je tvrzení o vztazích mezi jevy vyjádřeno ve statistických termínech* (Kroupová, 2016, str. 25).

- H1 – V čase, který stráví na internetu žáci 5. a žáci 9. třídy vybraných ZŠ, je rozdíl.
- H2 – V délce sledování televize žáky 5. a 9. třídy vybraných ZŠ je rozdíl.
- H3 – Dobu pro použití internetu mají častěji stanovenou žáci 5. třídy vybraných ZŠ, než žáci 9. třídy vybraných ZŠ.
- H4 – Chlapci sledují sportovní pořady častěji než dívky.
- H5 – Žáci 5. třídy vybraných ZŠ sledují pohádky častěji, než žáci 9. třídy vybraných ZŠ.
- H6 – Pokoj žáků 9. třídy vybraných ZŠ je častěji vybaven televizí, než pokoj žáků 5. třídy vybraných ZŠ.
- H7 – Pokoj žáků 9. třídy vybraných ZŠ je častěji vybaven počítačem nebo notebookem, než pokoj žáků 5. třídy vybraných ZŠ.
- H8 – Žáci 9. třídy vybraných ZŠ vlastní mobilní telefon častěji, než žáci 5. třídy vybraných ZŠ.

5.4 Metodika výzkumu

Metodika výzkumu shrnuje postup, jakým bylo dosaženo cíle. Jeho součástí je výběr metody výzkumu, výzkumné techniky a výzkumného vzorku (Olecká, Ivanovová, 2010).

5.4.1 Charakteristika výzkumného souboru

Stanovení výzkumného souboru je důležitou součástí výzkumu. Základní soubor představují všechny subjekty, které patří do skupiny, kterou zkoumáme. Toto je neproveditelné. Proto za účelem výzkumu subjekty vybíráme – výběrový soubor. Vybíráme tak, aby byl soubor co nejvíce reprezentativní. Technik, jak vybírat subjekty do výzkumu je několik, všechny ale musí splňovat základní podmínku a to podmínku objektivitu. (Chrásky, 2007).

Výběrový soubor pro diplomovou práci tvoří žáci páté a deváté třídy základních škol v Olomouci a vesnic v okolí Olomouce. Výběr vzorku byl záměrný, s využitím techniky skupinového výběru. Žáci páté třídy byli vybráni z těchto důvodů – jejich mentální věk umožní provést výzkumné šetření, měli by mít základní informace o médiích nejen od rodičů, ale i v rámci školní výuky a předpokládáme, že konzumace obsahů v jednotlivých médiích je do určité míry řízená a kontrolovaná ze strany rodičů. Volba druhé skupiny respondentů byla motivována také věkem a dále skutečností, že předpokládáme, že všichni žáci deváté třídy média běžně využívají, že jsou schopni rozlišit jednotlivé obsahy a ve výběru jsou zkušenější. Také předpokládáme, že ve využití jednotlivých médií bude vyšší variabilita.

5.4.2 Metoda výzkumu a organizace výzkumu

Jako **výzkumná metoda** byl zvolen dotazník (příloha č. 7). Dotazník je v pedagogickém výzkum nejčastěji využívanou metodou. Při tvorbě dotazníku jsme vycházeli z teorie uvedené v publikaci Chrásky (Chrásky, 2007).

Dotazník má úvodní část, kde je vysvětlen velmi stručně účel a využití dotazníku. Dotazník obsahuje 17 položek, z toho tři položky dotazníku zjišťují demografická data – věk, pohlaví a třídu, kterou žák navštěvuje. Položky dotazníku byly uzavřené – strukturované, dichotomické a polytomické (s nabídkou odpovědí). Dále byly použity položky polouzavřené s nabídkou odpovědi „jiné“, dále výčtové položky (respondent vybírá 2 a více odpovědí z nabízených možností) a jedna položka stupnicová (respondent řadí podle určitého kritéria, v našem případě oblíbenosti).

Předvýzkum

Po sestavení dotazníku bylo provedeno pilotní šetření – předvýzkum. Cílem tohoto šetření bylo ověřit výzkumnou techniku v praxi, zejména, zda žáci správně chápou jednotlivé položky dotazníku. Předvýzkumu se účastnilo 7 žáků 5. třídy a 7 žáků 9. třídy základní školy. Na základě připomínek byla provedena pouze formální úprava tabulky u položky č. 10. Znění jednotlivých položek nebylo upravováno. Vyplněné dotazníky byly zahrnuty do celkového výzkumu.

Organizace výzkumu

Výzkum probíhal na osmi základních školách v Olomouci a okolí. Ředitelé škol byli osloveni prostřednictvím e-mailu. Po vyjádření souhlasného stanoviska jim byl zaslán dotazník k posouzení. Po souhlasu s realizací výzkumu na jejich škole byli kontaktováni osobně a byly dohodnuty podmínky vlastního výzkumného šetření. Na všech školách žáci vyplňovali dotazníky pod dohledem učitele. Celkem bylo rozdáno 550 dotazníků. Vyplněných dotazníků se vrátilo 502 (návratnost 91,27 %). Z nich muselo být 21 dotazníků vyřazeno z důvodu nesprávného nebo nedostatečného vyplnění. Ke statistickému zpracování bylo použito 481 dotazníků, což je 87,45 % z celkového počtu rozdaných dotazníků.

5.5 Časový harmonogram výzkumného šetření

V následující kapitole jsou popsány jednotlivé kroky výzkumného šetření. Opět jsme vycházeli z publikace Chráska (Chráska, 2007).

- **První fáze výzkumného šetření.** Stanovení problému – je první fází kvantitativně orientovaného výzkumu. Zahrnuje práci s odbornou literaturou a formulace problému. V této fázi byly provedeny rešerše odborné literatury zaměřené na děti a masmédiá. Byla vypracovaná teoretická část práce. Rozborem získaných literárních pramenů byla zjištěna dosavadní úroveň získaných poznatků o zkoumané problematice. Na základě zjištěných informací byl stanoven výzkumný problém a také hlavní a dílčí cíle výzkumu. Termín: září 2017 – březen 2018.
- **Druhá fáze výzkumného šetření** zahrnovala stanovení deskriptivních a relačních problémů a následně formulování hypotéz. Byla vypracovaná metodika výzkumu, zvolena kvantitativní metoda formou dotazníkového šetření. Dále byla stanovena kritéria pro výběr výzkumného souboru. Termín: duben 2018

- **Třetí fáze výzkumného šetření** – byla zaměřena na tvorbu výzkumné techniky – dotazníku. Byly vytipovány školy a osloveni jejich ředitelé za účelem realizace výzkumu. Termín: květen 2018.
- **Čtvrtá fáze výzkumného šetření** – zahrnuje distribuci dotazníku do vytipovaných škol a následný sběr. Termín: červen 2018.
- **Pátá fáze výzkumného šetření** – v této fázi bylo provedeno zpracování získaných dat statistickými metodami, testování hypotéz a výsledky výzkumu byly vyhodnoceny ve formě tabulek a grafů. V diskusi bylo provedeno srovnání některých získaných dat s dostupnými výsledky dílčích šetření jiných autorů. Termín: červenec – listopad 2018.

6 Výsledky výzkumného šetření

V této části práce jsou uvedeny výsledky výzkumného šetření. V úvodní části jsou uvedena základní demografická data výzkumného souboru. Následuje část, kde jsou uvedeny výsledky stanovených deskriptivních výzkumných problémů. Tato data jsou uvedena v absolutních a relativních hodnotách a zpracována do tabulek a grafů. Následuje část, kde jsou výsledky stanovených relačních výzkumných problémů, ověření hypotéz. Pro výpočet statistických hodnot byly využity služby kolegy, učitele předmětu Matematika a Výpočetní technika.

6.1 Charakteristika výzkumného souboru

Výzkum byl realizován u žáků 5. třídy a 9. třídy v osmi vybraných základních školách v Olomouci a okolí. Pro zachování anonymity získaných dat jsou jednotlivé školy označeny písmeny A–H. Demografická data byla zjišťována položkou č. 15–17 dotazníku.

Výzkumu se účastnilo celkem 481 žáků 5. a 9. třídy vybraných základních škol. Z toho 276 žáků 5. třídy a 205 žáků 9. třídy. Ve výzkumném souboru bylo 232 dívek (z toho 141 dívek 5. třídy a 91 dívek 9. třídy) a 249 chlapců (z toho 135 chlapců 5. třídy a 114 chlapců 9. třídy).

Tabulka č. 1 Počet respondentů v jednotlivých školách

Škola	Počet žáků 5. třídy	Počet žáků 9. třídy	Celkem
A	45	28	73
B	45	17	62
C	20	16	36
D	48	20	68
E	11	24	35
F	15	23	38
G	43	40	83
H	49	37	86
Celkem	276	205	481

Počet respondentů v jednotlivých školách podle pohlaví v 5. a 9. třídě je uveden v příloze č. 8

6.2 Vyhodnocení stanovených deskriptivních problémů

V práci bylo stanoveno devět deskriptivních problémů. V následující části budou řešeny deskriptivní problémy vyhodnocením položky nebo položek dotazníku, které se k deskriptivnímu problému vztahují.

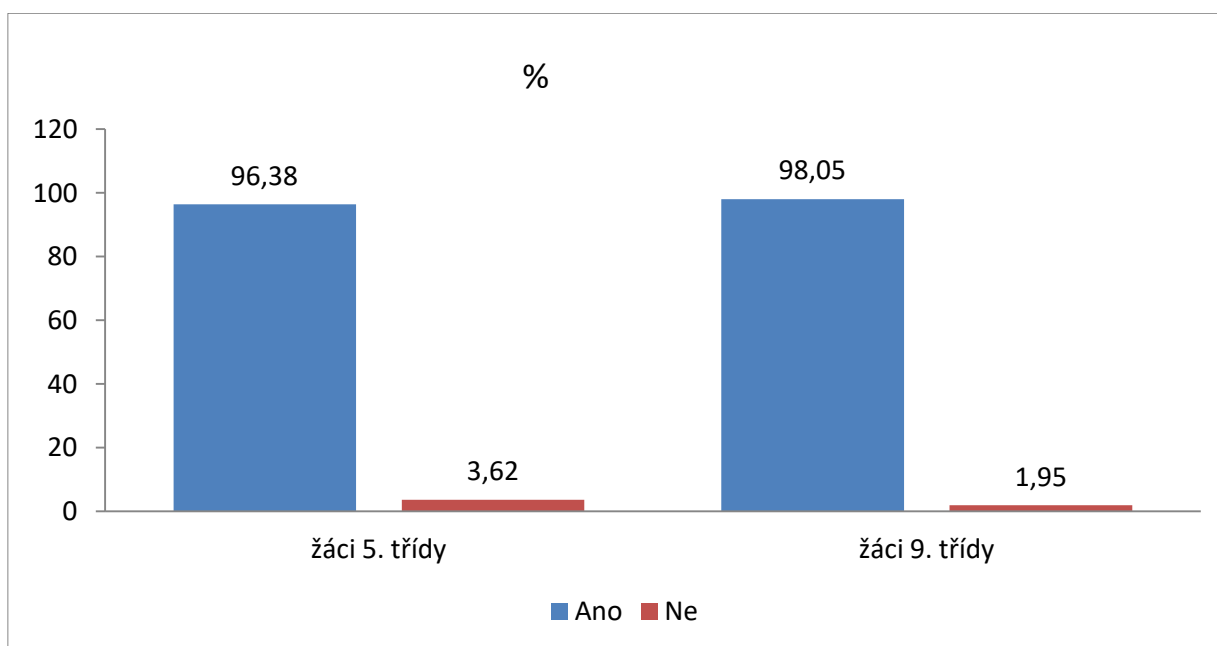
- Deskriptivní problém: *Mají žáci 5. a 9. třídy vybraných ZŠ doma k dispozici počítač a internet?*

Tento problém řešily první dvě položky dotazníku. Zjišťovaly, zda mají žáci doma počítač nebo notebook a zda mají připojení k internetu.

Počítač nebo notebook v domácnosti má celkem 467 (97,09 %) respondentů. Počítač v domácnosti nemá celkem 14 (2,01 %) respondentů, z toho 10 respondentů 5. třídy a 4 respondenti 9. třídy.

Tabulka č. 2 Počítač nebo notebook v domácnosti respondentů

Počítač v domácnosti	Žáci celkem	Žáci 5. třídy	Žáci 9. třídy
Ano	467	266	201
Ne	14	10	4
Celkem	481	276	205

Graf č. 3 Počítač nebo notebook v domácnosti respondentů

Připojení k internetu uvedlo celkem 477 (99,17 %). Připojení k internetu nemají celkem 4 žáci (0,83 %) a to dva žáci 5. třídy a dva žáci 9. třídy.

Tabulka č. 3 Připojení k internetu v domácnosti respondentů

Internet v domácnosti	Žáci celkem		Žáci 5 třídy		Žáci 9. třídy	
	N	%	N	%	N	%
Ano	477	99,17	274	99,28	203	99,02
Ne	4	0,83	2	0,72	2	0,98
Celkem	481	100	276	100	205	100

Vybavení domácnosti počítačem nebo notebookem a připojení k internetu v jednotlivých třídách podle pohlaví respondentů je uvedeno v příloze č. 9.

- Deskriptivní problém: *Jaká masmédiá mají žáci 5. a 9. třídy vybraných ZŠ ve svém pokoji?*

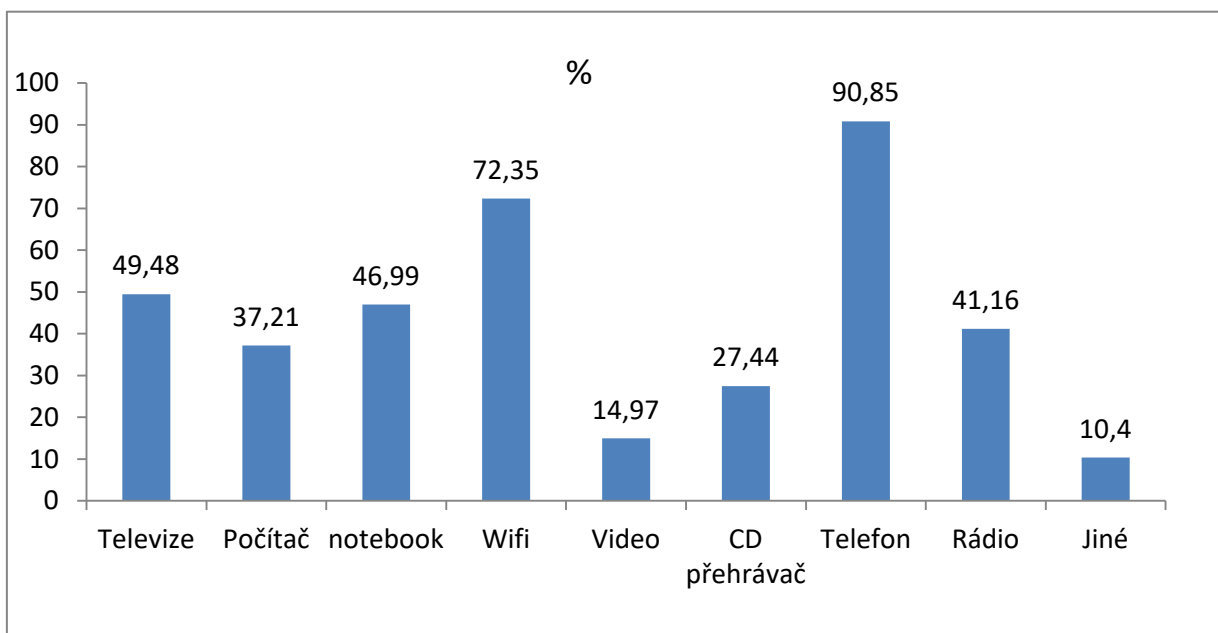
K tomuto deskriptivnímu problému se vztahovala položka dotazníku č. 3. Položka zjišťovala, jakou masmediální techniku má žák ve svém pokoji.

Tabulka č. 4 Masmediální technika v dětském pokoji respondentů

Technika	Žáci celkem	Žáci 5. třídy	Žáci 9. třídy
	N	N	N
Televize	238	122	116
Počítač	179	100	79
Notebook	226	110	116
Wifi	348	215	133
Video	72	47	25
CD přehrávač	132	75	57
Mobilní telefon	437	245	192
Rádio	198	120	78
Jiné	50	36	14

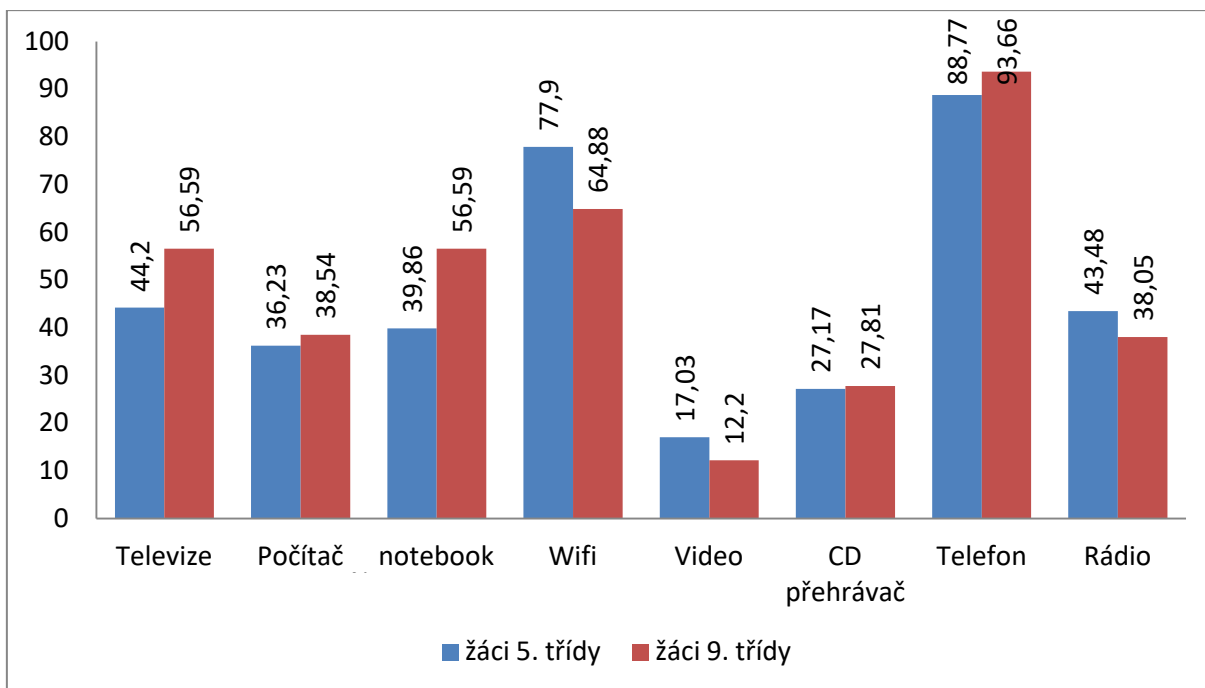
Z výše uvedené tabulky je zřejmé, že nejrozšířenější mediální technikou je u žáků základní školy mobilní telefon. Mobilní telefon má ve svém pokoji 437 (90,85 %) respondentů.

Z celkového počtu 481 respondentů, má 348 (72,35 %) respondentů ve svém pokoji wifi. Další v pořadí je televize, kterou má v dětském pokoji 238 (49,48 %) respondentů. Počítač nebo notebook má ve svém pokoji 405 (82,2 %) respondentů, z toho počítač 179 (37,21 %) a notebook 226 (46,99 %) žáků. Nejméně zastoupené je ve vybavení dětského pokoje u obou tříd video. Možnost jiné využilo celkem 50 žáků, z toho 28 žáků uvedlo tablet, 5 žáků playstation, 4 žáci Xbox, 3 žáci Ipad, 3 žáci MP3, 2 žáci PS4, 2 žáci tiskárnu a jeden žák fotoaparát a herní konzoli. Jeden žák využil možnost jiné, ale neuvedl konkrétní přístroj.

Graf č. 4 Vybavení dětského pokoje mediální technikou u všech respondentů

V následujícím grafu č. 5 je uvedeno srovnání vybavení pokoje žáků 5. a 9. třídy vybraných ZŠ. Ze srovnání je zřejmé, že výraznější rozdíl je ve vybavení pokoje televizí, notebookem a wifi modulem. Televizní přijímač má v pokoji 56,95 % žáků 9. třídy a 44,2 % žáků 5. třídy. Také notebook se vyskytuje v pokoji žáků 9. třídy častěji (56,59 %), než v pokoji žáků 5. třídy (39,86 %). Wifi modulem je naopak vybaven častěji pokoj žáků 5. třídy a to v 77,9 %, u žáků 9. třídy v 64,88 %.

Graf č. 5 Srovnání vybavení dětského pokoje mediální technikou u žáků 5. a 9. třídy

- Deskriptivní problém: *Jaká masmédiá žáci 5. a 9. třídy vybraných ZŠ preferují?*

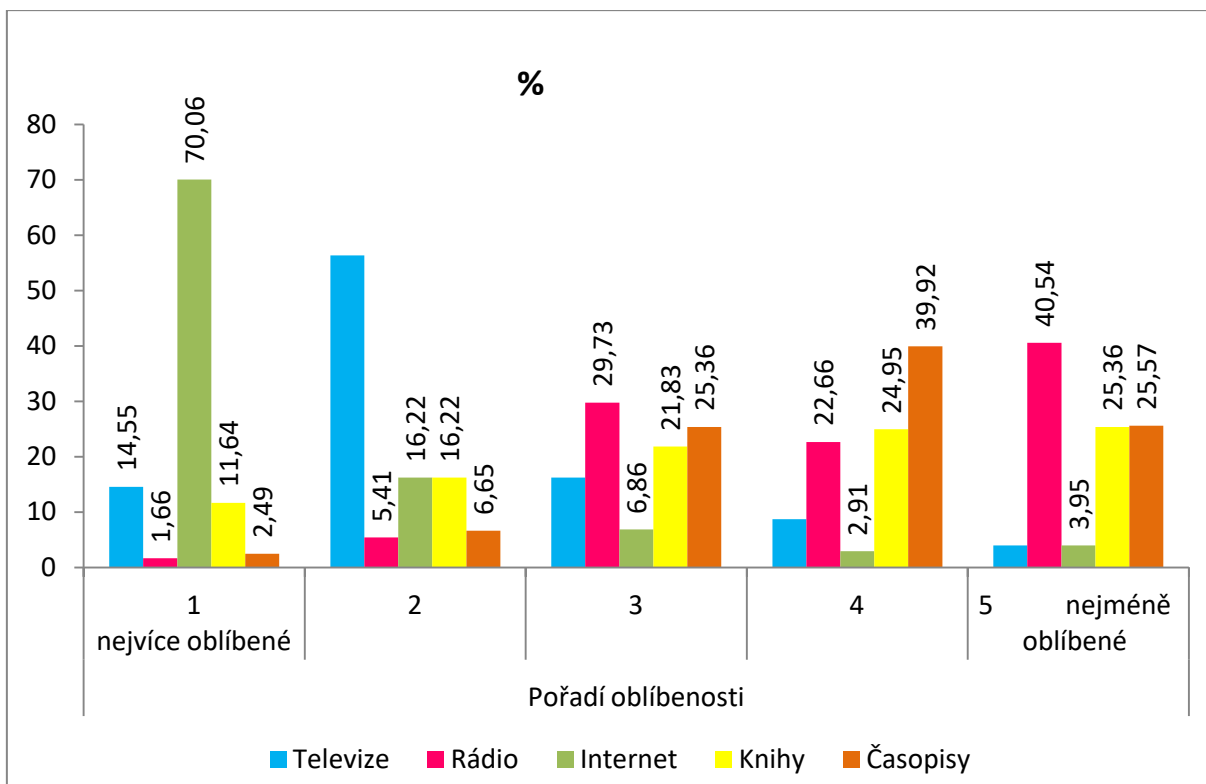
Respondenti měli mediální techniku uvedenou v tabulce, seřadit pomocí čísla 1–5 podle oblíbenosti (číslem 1 nejoblíbenější, číslem 2 další atd.).

Tabulka č. 5 Pořadí oblíbenosti masmédií

Pořadí oblíbenosti	1	2	3	4	5
	N	N	N	N	N
Televize	70	271	79	42	19
Rádio	8	26	143	109	195
Internet	337	78	33	14	19
Knihy	56	78	105	120	122
Časopisy	12	32	122	192	123

Z tabulky a následujícího grafu (graf č. 6), je patrné, že nejoblíbenějším masmédiem je internet, který označilo 337 (70,06 %) respondentů. Za internetem následuje televize, knihy a časopisy. Nejméně oblíbeným masmédiem je rádio, kdy pořadí číslo pět volilo 195 (40,54 %) respondentů.

Graf č. 6 Pořadí oblíbenosti masmédií u žáků 5. a 9. třídy vybraných ZŠ

Z hodnocení masmédií jednotlivými žáky byla vypočítána průměrná hodnota. Výše uvedenému pořadí odpovídá i vypočítané průměrné hodnocení jednotlivých médií respondenty. Nejlepší hodnocení 1,54 dosáhl internet, další v pořadí 2,31 televize, třetí v pořadí s hodnocením 3,36 jsou knihy, čtvrté pořadí s průměrem 3,79 mají časopisy a poslední s průměrem 3,95 je rádio.

Stejné pořadí získaly jednotlivé masmediální prostředky i z pohledu žáků 5. a 9. třídy.

Tabulka č. 6 Průměrné hodnocení jednotlivých masmedií žáky 5. a 9. třídy vybraných ZŠ

Masmédium	Průměrné hodnocení všemi žáky	Průměrné hodnocení žáky 5. třídy	Průměrné hodnocení žáky 9. třídy	Pořadí průměrného hodnocení
Televize	2,31	2,25	2,39	2
Rádio	3,95	3,96	3,93	5
Internet	1,54	1,68	1,37	1
Knihy	3,36	3,28	3,47	3
Časopisy	3,79	3,77	3,83	4

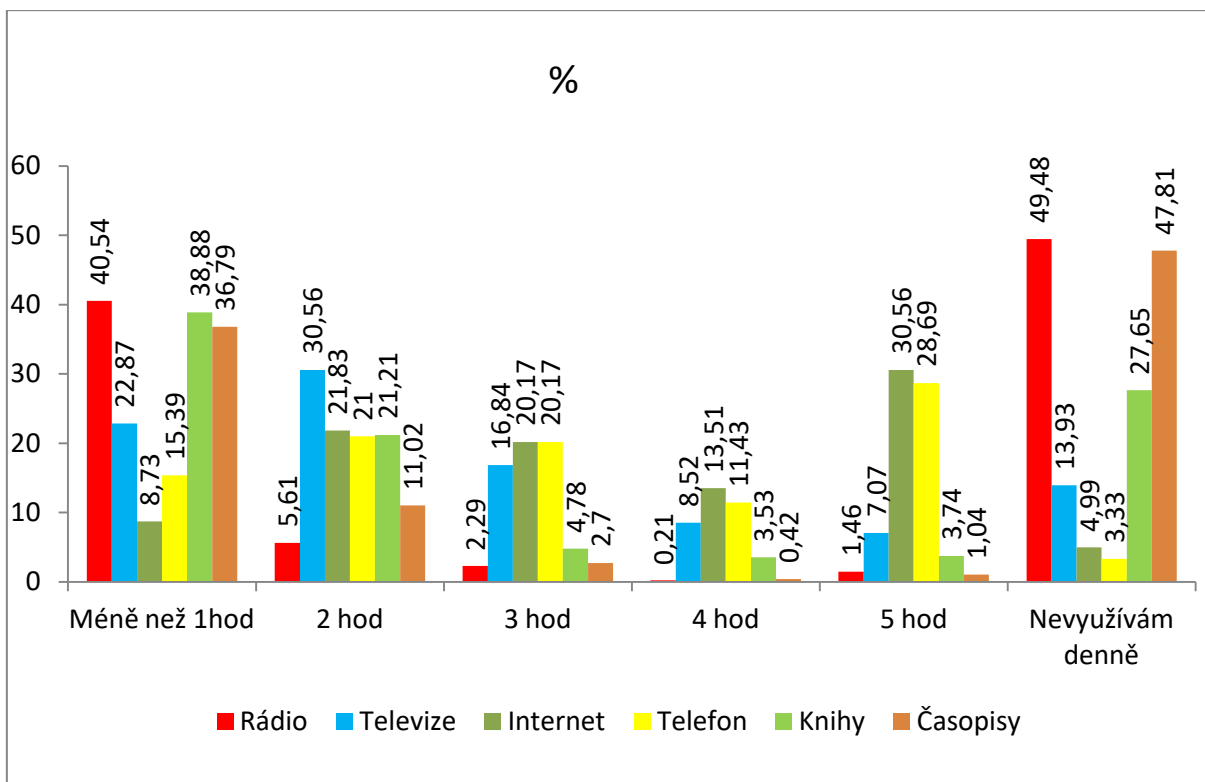
- Deskriptivní problém: ***Kolik času žáci 5. a 9. třídy vybraných ZŠ věnují jednotlivým masmédiím?***

Informace, kolik času věnují respondenti sledování a používání masmédií zjišťovala položka č. 5. Z masmediálních prostředků byla sledována televize, rádio, internet, mobilní telefon, knihy a časopisy.

Tabulka č. 7 Čas, který žáci stráví denně s jednotlivými masmédií

Masmédium	Méně než 1hod	2 hod	3 hod	4 hod	5 hod a více	Nevyužívám denně	Neodpověděl/a
Rádio	195	27	11	1	7	238	2
Televize	110	147	81	41	34	67	1
Internet	42	105	97	65	147	24	1
Telefon	74	101	97	55	138	16	0
Knihy	187	102	23	17	18	133	1
Časopisy	177	53	13	2	5	230	1

Z výše uvedené tabulky, kde jsou uvedeny absolutní četnosti a následujícího grafu (graf č. 7), kde jsou relativní četnosti, vyplývá, že žáci nevyužívají denně všechna sledovaná masmédiá. Nejvíce času tráví žáci sledováním internetu, kdy čas 5 a více hodin zvolilo 147 (30,56 %) respondentů, méně než jednu hodinu zvolilo pouze 42 (8,73 %) respondentů a internet nevyužívá denně pouze 24 (4,99 %) respondentů. Následujícím masmediálním prostředkem, který je žáky hojně využíván je mobilní telefon, kde 138 (28,69 %) žáků uvedlo, že s ním tráví 5 a více hodin, 101 (21,00 %) respondentů dvě hodiny denně a 16 (3,33 %) respondentů uvedlo, že telefon nepoužívá denně. Televize je žáky nejčastěji sledována 2 hodiny denně, což uvedlo 147 (30,56 %) respondentů, 110 (22,87 %) respondentů méně než hodinu denně a televizi každý den nesleduje 67 (13,93 %) žáků. Nejméně využívanými masmédií jsou knihy, časopisy a rádio. Knihy nečte denně 133 (27,65 %) respondentů, dvě hodiny denně čte 102 (21,21 %) respondentů. Časopisy nečte denně 230 (47,81) respondentů a méně než jednu hodinu jim věnuje 177 (36,79 %) respondentů. Rádio neposlouchá denně 238 (49,48 %) respondentů a méně než hodinu denně 195 (40,54 %) respondentů.

Graf. č. 7 Čas, který žáci stráví denně s jednotlivými masmédi

V následující části je uveden rozbor času stráveného se sledovanými masmédi žáků z jednotlivých tříd.

Data z těchto tabulek byla použita k orientačnímu výpočtu průměrné doby, kterou žáci (dívky a chlapci jednotlivých tříd) stráví s jednotlivými masmédi. Výpočet průměrného času byl proveden tak, že z časů, které uvedli jednotliví žáci, jsme vypočítali průměrnou denní dobu strávenou s jednotlivými masmédi. Za tímto účelem byla provedena následující korekce nabídky - v těchto tabulkách nejsou započítáni žáci, kteří uvedli, že konkrétní masmédiium nevyužívají denně. Kategorie méně než jedna hodina je počítána jako celá jedna hodina, v kategorii 5 a více hodin je počítáno 5 hodin. Uvědomujeme si, že vypočítaná průměrná hodnota je pouze orientační. Výpočet je uveden v příloze č. 10. Vypočítaný průměrný čas je vždy uveden v textu pod příslušnou tabulkou.

V následujících tabulkách jsou uvedeny informace, které byly získány vyhodnocením dat celého výzkumného vzorku a potom jsou uvedena data vztahující se k souboru tvořeného žáky 5. třídy a 9. třídy.

Tabulka č. 8 Čas strávený poslechem rádia

Rádio	Žáci 5. třídy		Žáci 9. třídy	
	N	%	N	%
Méně než 1 hod	120	43,48	75	36,59
2 hodiny	13	4,71	14	6,83
3 hodiny	4	1,45	7	3,42
4 hodiny	0	0	1	0,49
5 a více hodin	4	1,45	3	1,46
Nevyužívám denně	133	48,19	105	51,23
Neodpověděl/a	2	0,73	0	0
Celkem	276	100	205	100

Rádio je nejméně používaným masmédiem. Srovnáním u žáků páté a deváté třídy bylo zjištěno, že u žáků obou tříd neposlouchá rádio denně asi polovina respondentů, u žáků 5. třídy je to 48,19 %, u žáků 9. třídy 51,23 %. Žáci obou tříd nejčastěji poslouchají rádio méně než jednu hodinu denně. Sečteme-li hodiny, které respondenti udávají pro poslech rádia zjistíme, že poslouchají rádio v průměru asi 1 hod a 20 minut denně.

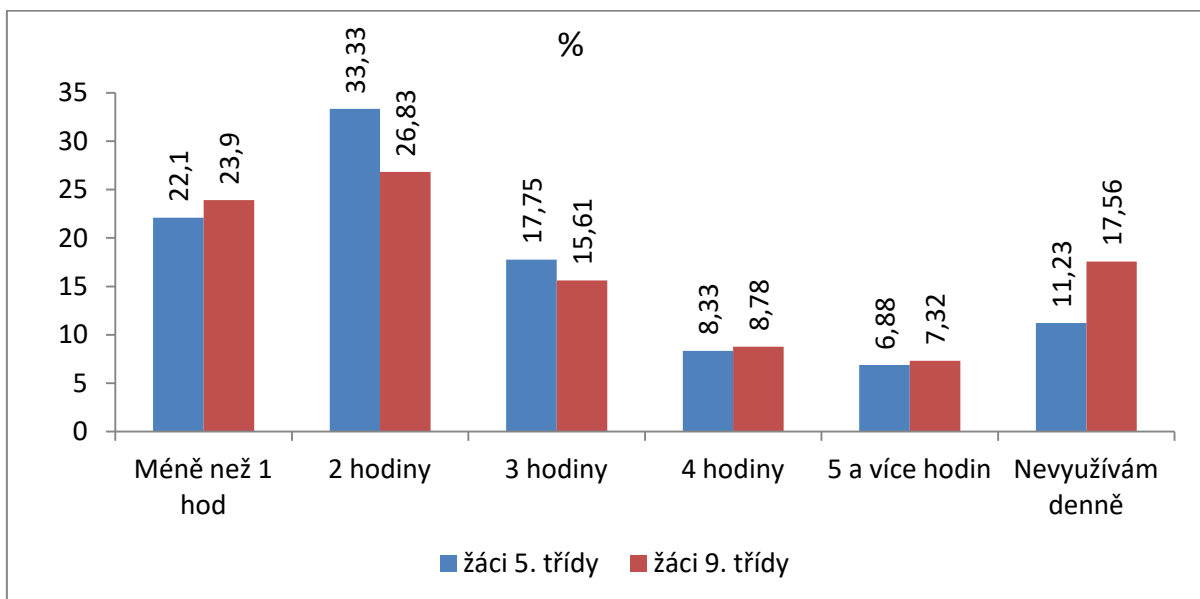
Následující tabulka obsahuje přehled času, který respondenti stráví sledováním televize.

Tabulka č. 9 Čas strávený sledováním televize

Televize	Žáci 5. třídy	Žáci 9. třídy
	N	N
Méně než 1 hod	61	49
2 hodiny	92	55
3 hodiny	49	32
4 hodiny	23	18
5 a více hodin	19	15
Nevyužívám denně	31	36
Neodpověděl/a	1	0
Celkem	276	205

Na televizi se nedívá každý den 67 (13,93 %) respondentů celého výzkumného vzorku. Jeden respondent časový údaj o délce sledování televize neuvedl a to z důvodu, že v rodině nemají televizní přijímač. Žáci 5. a 9. třídy nejčastěji sledují televizi dvě hodiny denně, což uvedlo 92 (33,33 %) žáků páté třídy a 55 (26,83 %) žáků deváté třídy. Pět a více hodin sleduje televizi 19 (6,88 %) žáků páté třídy a 15 (7,32 %) žáků deváté třídy.

Průměrný čas věnovaný sledování televize je 2 hodiny 21 minut denně.

Graf č. 8 Srovnání času stráveného sledováním televize u žáků 5. a 9. třídy vybraných ZŠ

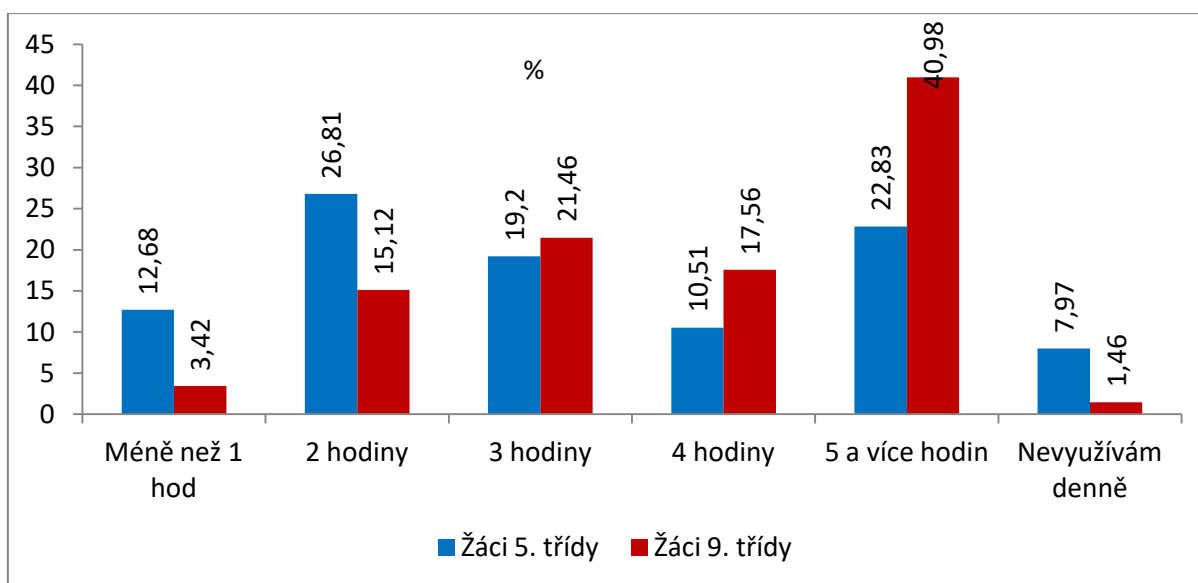
Další ze sledovaných masmédií byl internet, který patří k neoblíbenějším masmédiím žáků.

Tabulka č. 10 Čas strávený na internetu

Internet	Žáci 5. třídy	Žáci 9. třídy
	N	N
Méně než 1 hod	35	7
2 hodiny	74	31
3 hodiny	53	44
4 hodiny	29	36
5 a více hodin	63	84
Nevyužívám denně	22	3
Celkem	276	205

Internet nevyužívá denně 25 (5,20 %) respondentů, z toho je 22 (7,97 %) žáků 5. třídy a 3 (1,46 %) žáci 9. třídy. Z uvedených dat je zřejmé, žáci páté třídy tráví na internetu nejčastěji dvě hodiny denně, což uvedlo 74 (26,81 %) dotazovaných. Tři hodiny denně používá internet 53 (19,20 %) žáků páté třídy a více jak pět hodin 63 (22,83 %) žáků páté třídy. Žáci deváté třídy nejčastěji využívají internet 5 a více hodin, což uvedlo 84 (40,98 %), v pořadí druhá nejvyšší četnost je u používání internetu tři hodiny denně což uvedlo 44 (21,46 %) žáků deváté třídy.

Průměrný čas, který stráví respondenti na internetu je 3 hodiny, 22 minut.

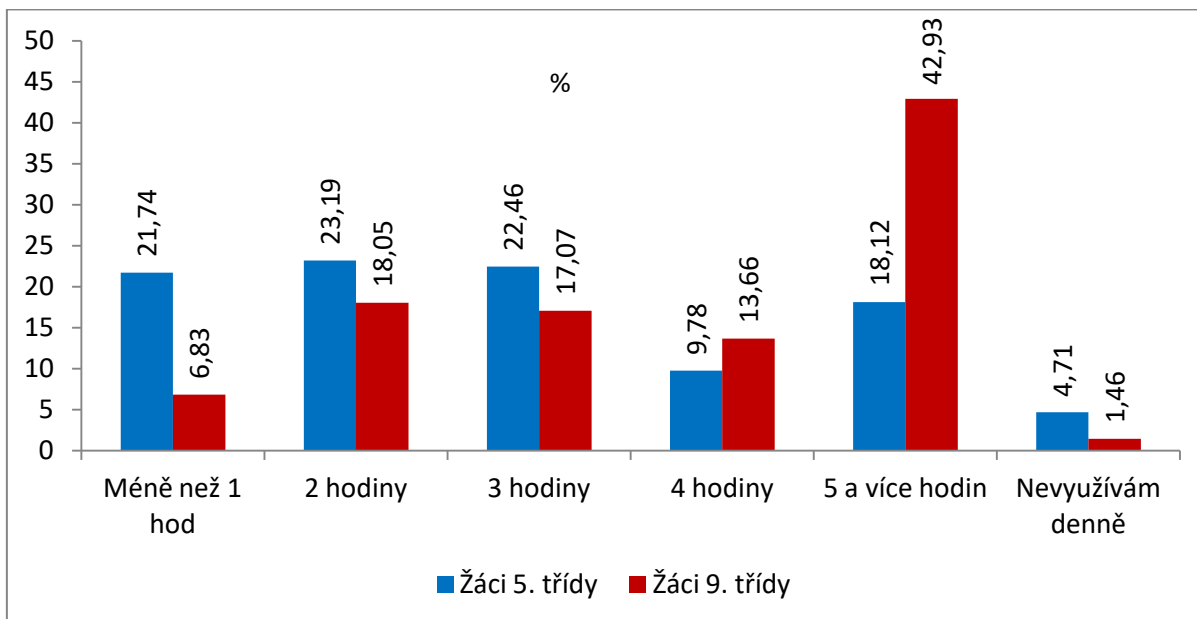
Graf č. 9 Srovnání času stráveného na internetu u žáků 5. a 9. třídy vybraných ZŠ

Dalším z oblíbených masmediálních prostředků je mobilní telefon.

Tabulka č. 11 Čas strávený používáním mobilního telefonu

Mobilní telefon	Žáci 5. třídy	Žáci 9. třídy
	N	N
Méně než 1 hod	60	14
2 hodiny	64	37
3 hodiny	62	35
4 hodiny	27	28
5 a více hodin	50	88
Nevyužívám denně	13	3
Celkem	276	205

Mobilní telefon nevyužívá denně pouze 16 (3,33 %) respondentů, z toho je 13 (4,71 %) žáků 5. třídy. U žáků 5. třídy je nejčastější využití mobilního telefonu 2 hodiny (23,19 %) a 3 hodiny (22,46 %) denně, pět a více hodin používá mobilní telefon 50 (18,12 %) žáků páté třídy. U žáků 9. třídy je nejvyšší četnost u nabídky pět a více hodin 88 respondentů (42,93 %). Průměrný čas strávený používáním mobilního telefonu je 3 hodiny a 11 minut.

Graf č. 10 Srovnání času stráveného používáním mobilního telefonu u žáků 5. a 9. třídy vybraných ZŠ

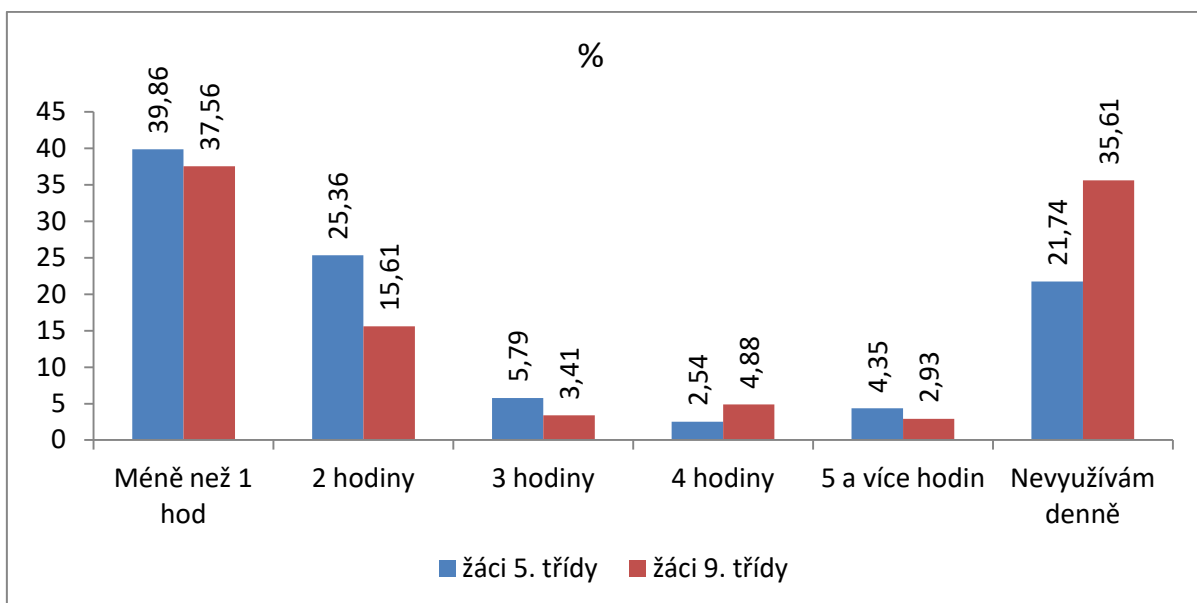
Dalším sledovaným masmédiem jsou knihy.

Tabulka č. 12 Čas strávený četbou knih

Knihy	Žáci 5. třídy	Žáci 9. třídy
	N	N
Méně než 1 hod	110	77
2 hodiny	70	32
3 hodiny	16	7
4 hodiny	7	10
5 a více hodin	12	6
Nevyužívám denně	60	73
Neodpověděl/a	1	0
Celkem	276	205

Největší počet respondentů a to 187 (38,88 %) tráví čtením knih méně než jednu hodinu. Dvě hodiny věnuje knize 102 respondentů (21,21 %). Knihy nepoužívá denně 133 respondentů (27,65 %). Žáci 5. třídy nejčastěji čtou méně jak jednu hodinu, což uvedlo 110 (39,86 %) žáků, dvě hodiny denně uvedlo 70 (25,36 %) žáků. Denně nečte 60 žáků (21,74 %) páté třídy. Pouze 32 žáků (15,61 %) deváté třídy čte denně 2 hodiny, 77 (37,56 %) uvedlo méně než jednu hodinu a 73 (35,61 %) nečte každý den.

Průměrný čas strávený s knihou je 1 hodina 47 minut.

Graf č. 11 Srovnání času stráveného četbou knih u žáků 5. a 9. třídy vybraných ZŠ

Posledním sledovaným masmédiem jsou časopisy.

Tabulka č. 13 Čas strávený četbou časopisů

	Žáci 5. třídy		Žáci 9. třídy	
	N	%	N	%
Méně než 1 hod	109	39,49	68	33,17
2 hodiny	33	11,96	20	9,76
3 hodiny	6	2,17	7	3,42
4 hodiny	1	0,36	1	0,49
5 a více hodin	2	0,72	3	1,46
Nevyužívám denně	125	44,93	106	51,70
Celkem	276	100	205	100

Časopisy jsou po poslechu rádia dalším nejméně využívaným masmédiem. Časopisy nečte denně téměř polovina respondentů, konkrétně 125 (44,93 %) žáků páté a 106 (51,70 %) deváté třídy. Hodinu a méně čte časopisy 109 (39,49 %) žáků páté třídy a 68 (33,17 %) žáků deváté třídy.

Průměrný čas věnovaný čtení časopisů je 1 hodina a 25 minut.

- Deskriptivní problém: *Jaký je názor rodičů na využívání vybraných masmédií u žáků 5. a 9. třídy vybraných ZŠ?*

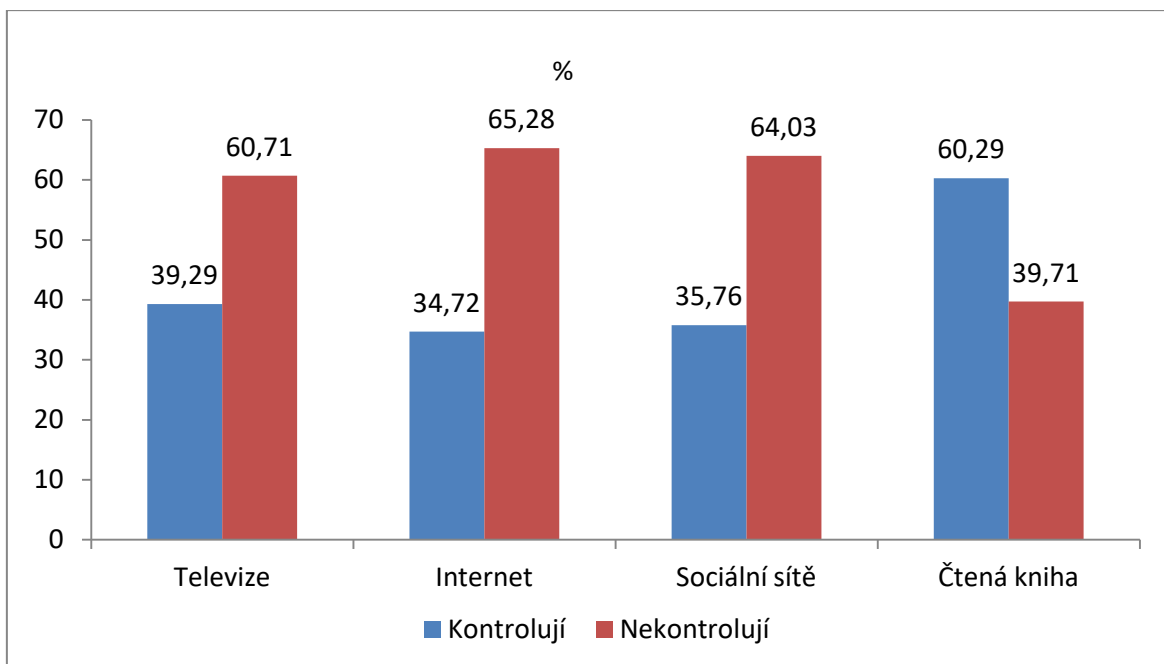
Názor rodičů ke konzumaci médií zjišťovala položka č. 6, zaměřená na kontrolu používání masmédií a položka č. 7 zjišťující časové omezení pro práci na internetu.

V položce č. 6 byli žáci dotazováni, zda rodiče kontrolují sledování televize, používání internetu, kontakty na sociálních sítích nebo četbu knih. Tabulka č. 16 uvádí výsledky celého souboru, následující tabulky vyhodnocují postoj rodičů k využití jednotlivých médií u žáků ve třídách z hlediska pohlaví.

Tabulka č. 14 Kontrola sledovaného mediálního obsahu rodiči žáka

Kontrola	Televize	Internet	Sociální síť	Čtená kniha
	N	N	N	N
Kontrolují	189	167	172	290
Nekontrolují	292	314	308	191
Neodpověděl	0	0	1	0
celkem	481	481	481	481

Bylo zjištěno, že nejvíce sledovaným masmédiem rodiči žáka je kniha. Kterou knihu žák čte, sledují rodiče 290 (60,29 %) respondentů. Nejméně kontrolovaným masmédiem je internet. Celkem 314 (65,28 %) oslovených žáků uvedlo, že rodiče nesledují, jaké stránky na internetu navštěvují. Obdobný výsledek byl zjištěn i u sociálních sítích, kdy 308 (64,03 %) respondentů uvedlo, že rodiče nesledují, s kým komunikují na sociálních sítích. Jaké pořady sleduje žák v televizi kontroluje pouze 189 (39,29 %) rodičů dětí výzkumného vzorku.

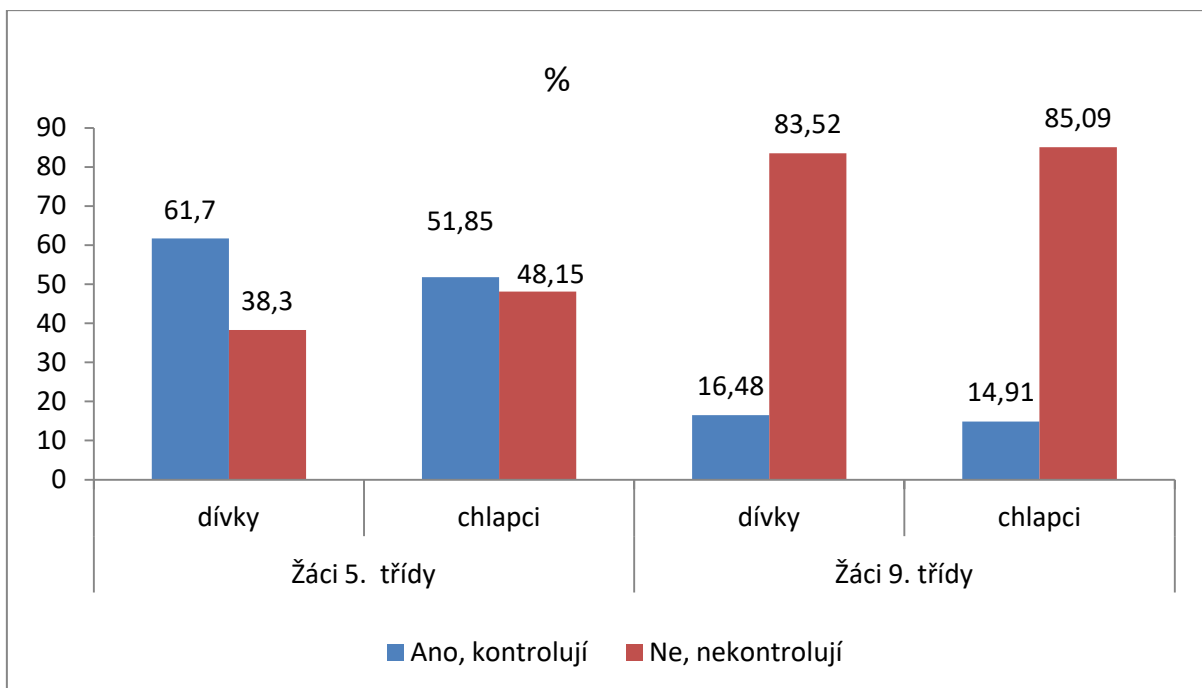
Graf č. 12 Kontrola sledovaného mediálního obsahu rodiči žáka

V následujících tabulkách a grafech jsou uvedeny výsledky dotazu na kontrolu sledování obsahu vybraných médií. Kontrola sledování obsahu vybraných médií je vyjádřena z hlediska pohlaví. V 5. třídě bylo celkem 141 dívek a 135 chlapců. V 9. třídě 91 dívek a 114 chlapců.

Tabulka č. 15 Kontrola sledovaných pořadů v televizi rodiči žáka

Kontrola sledování televize	Žáci 5. třídy		Žáci 9. třídy	
	dívky	chlapci	dívky	chlapci
Ano	87	70	15	17
Ne	54	65	76	97
Celkem	141	135	91	114

Z tabulky a následujícího grafu je zřejmé, že žáci 5. třídy jsou rodiči kontrolováni, na co se dívají v televizi více, jak žáci 9. třídy. Z žáků 5. třídy jsou více kontrolovány dívky a to 87 (61,7 %). Z chlapců uvedlo kontrolu rodičů 70 (51,85 %) žáků. Nejméně je sledování televize kontrolováno u dívek 9. třídy a to pouze u 15 (7,32 %).

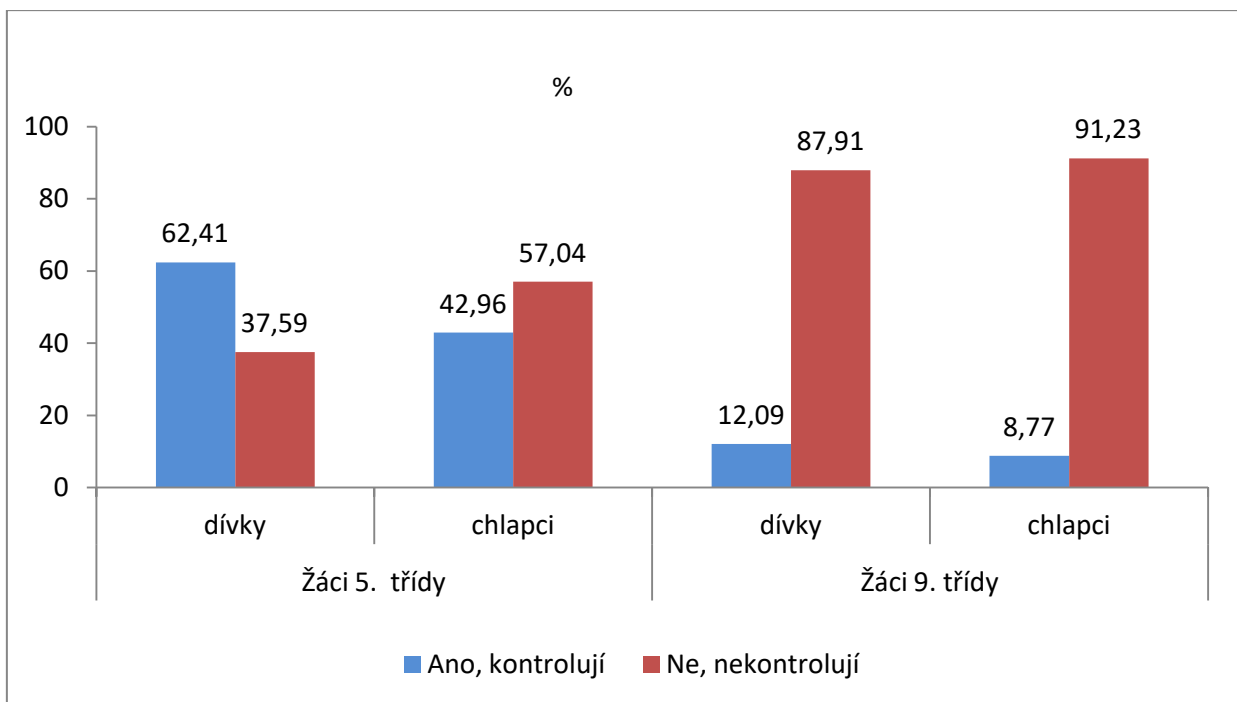
Graf č. 13 Kontrola sledovaných pořadů v televizi rodiči žáka

V další tabulce a grafu jsou výsledky šetření zaměřené na rodičovskou kontrolu sledování internetu.

Tabulka č. 16 Kontrola využití internetu rodiči žáka

Kontrola internetu	Žáci 5. třídy		Žáci 9. třídy	
	dívky	chlapci	dívky	chlapci
Ano	88	58	11	10
Ne	53	77	80	104
Celkem	141	135	91	114

Z šetření vyplývá, že jsou více kontrolováni žáci 5. třídy. Kontrolu rodičů ve skupině žáků 5. třídy udává 88 dívek (62,41 %) a 58 (42,96 %) chlapců. U žáků deváté třídy uvedlo kontrolu rodičů pouze 11 dívek (12,09 %) a 10 chlapců (12,09 %).

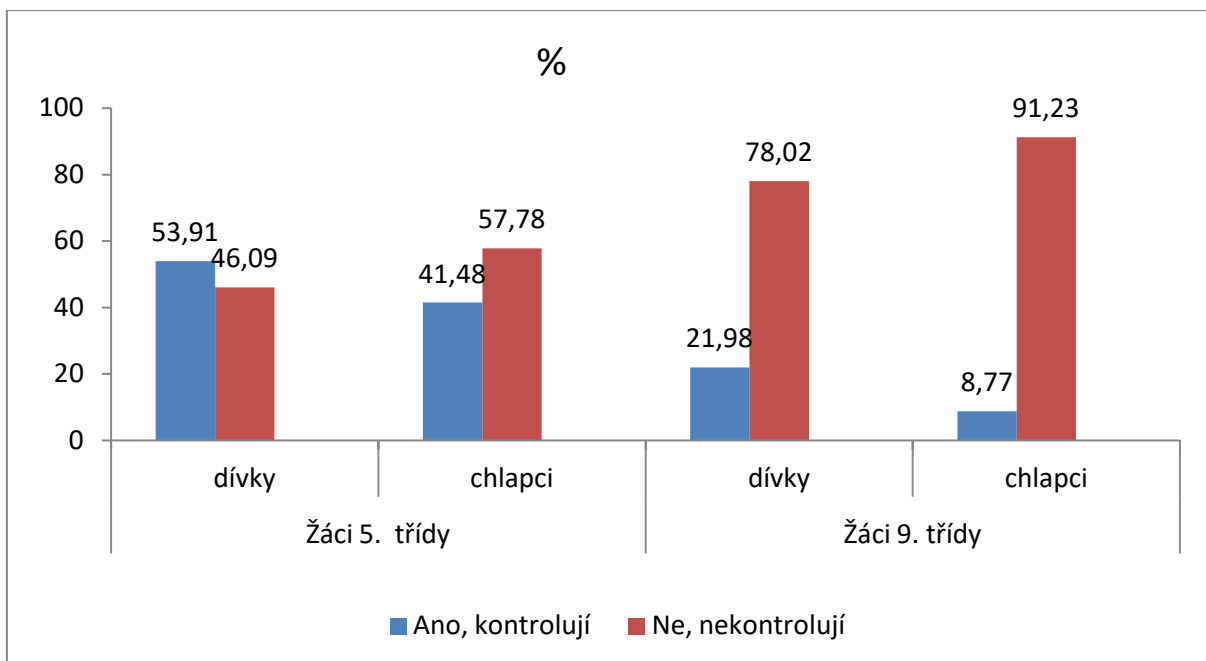
Graf č. 14 Kontrola využití internetu rodiči žáka

Dále bylo zjišťováno, zda rodiče kontrolují komunikaci na sociálních sítích.

Tabulka č. 17 Kontrola komunikace na sociálních sítích rodiči žáka

Kontrola sociálních sítí	Žáci 5. třídy		Žáci 9. třídy	
	dívky	chlapci	dívky	chlapci
Ano	76	56	20	10
Ne	65	78	71	104
Neodpověděl/a	0	1	0	0
Celkem	141	135	91	114

Také v oblasti využití sociálních sítí jsou více kontrolováni žáci 5. třídy. Ve skupině dívek 5. třídy převažuje počet kontrolovaných nad těmi, které kontrované nejsou. U chlapců je situace opačná, počet kontrolovaných je nižší než nekontrolovaných, komunikace na sociálních sítích je kontrolována u 76 dívek (53,91 %) a 56 (41,48 %) chlapců. U žáků 9. třídy jsou také více kontrolovány dívky 20 (21,98 %), než chlapci 10 (8,77 %).

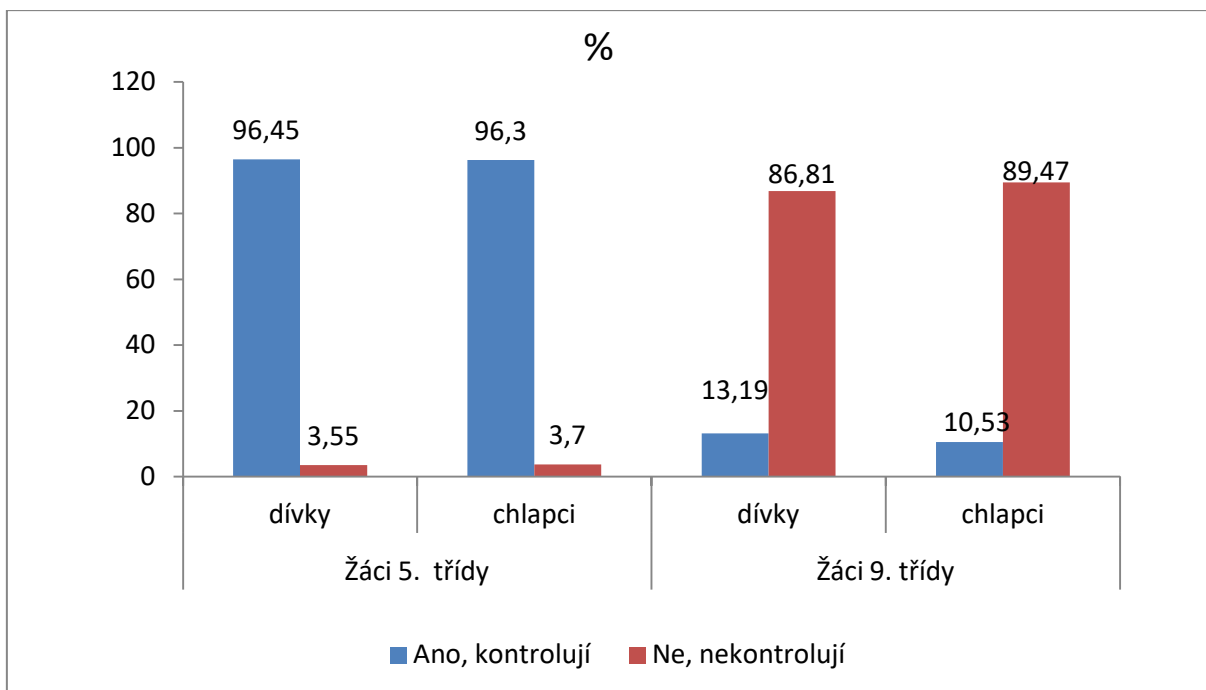
Graf č. 15 Kontrola komunikace na sociálních sítích rodiči žáka

Posledním sledovaným masmédiem v souvislosti s kontrolou rodičů je četba knih.

Tabulka č. 18 Kontrola četby knih rodiči žáka

Kontrola četby	Žáci 5. třídy		Žáci 9. třídy	
	dívky	chlapci	dívky	chlapci
Ano	136	130	12	12
Ne	5	5	79	102
Celkem	141	135	91	114

Z tabulky i grafu je zřejmé, že opět kontrola převažuje u žáků 5. třídy a to velmi výrazně. Jakou knihu žák čte, sledují rodiče u 136 (96,45 %) dívek a u 130 (96,3 %) chlapců páté třídy. U žáků 9. třídy je situace opačná. Kontrolu četby knih uvádí 12 (13,19 %) dívek a 12 (10,53 %) chlapců.

Graf č. 16 Kontrola četby knih u dívek a chlapců 5. a 9. třídy jejich rodiči

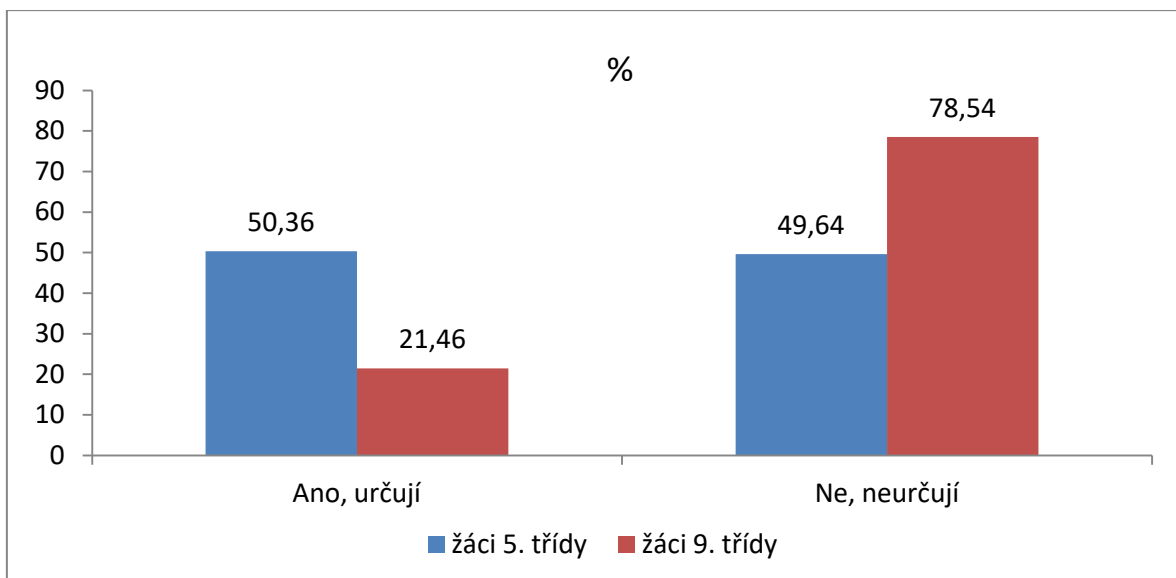
Další položkou bylo zjišťováno, zda mají žáci stanovený čas, po který mohou využívat internet. Následující tabulka a graf uvádí, zda rodiče dítěti určují čas pro používání internetu.

Tabulka č. 19 Časové omezení práce na internetu rodiči žáka

Určují rodiče dobu práce na internetu	Žáci celkem		Žáci 5. třídy		Žáci 9. třídy	
	N	%	N	%	N	%
Ano, určují	183	38,05	139	50,36	44	21,46
Ne, neurčují	298	61,95	137	49,64	161	78,54
Celkem	481	100	276	100	205	100

Z výsledků celého souboru je zřejmé, že převažuje stav, kdy rodiče neurčují dobu, kterou může žák trávit na internetu, a to u 298 žáků (61,95 %).

Při srovnání časové regulace přístupu na internet u žáků jednotlivých tříd, je vyšší u žáků 5. třídy, kdy 139 (50,36 %) respondentů, má rodiči určený čas k práci na internetu a 49,64 % čas určený nemá. U žáků 9. třídy je poměr jiný. Pouze 44 (21,46 %) žáků má určenou dobu pro práci na internetu a 161 (78,54 %) dobu určenou nemá.

Graf č. 17 Srovnání omezení užívání internetu ze strany rodičů u žáků 5. a 9. třídy vybraných ZŠ

- Deskriptivní problém: *Jaké technické prostředky používají žáci 5. a 9. třídy vybraných ZŠ ke sledování internetu*

Tuto problematiku řešila položka dotazníku č. 9.

Tabulka č. 20 Technika používaná pro práci s internetem žáky 5. a 9. třídy vybraných ZŠ

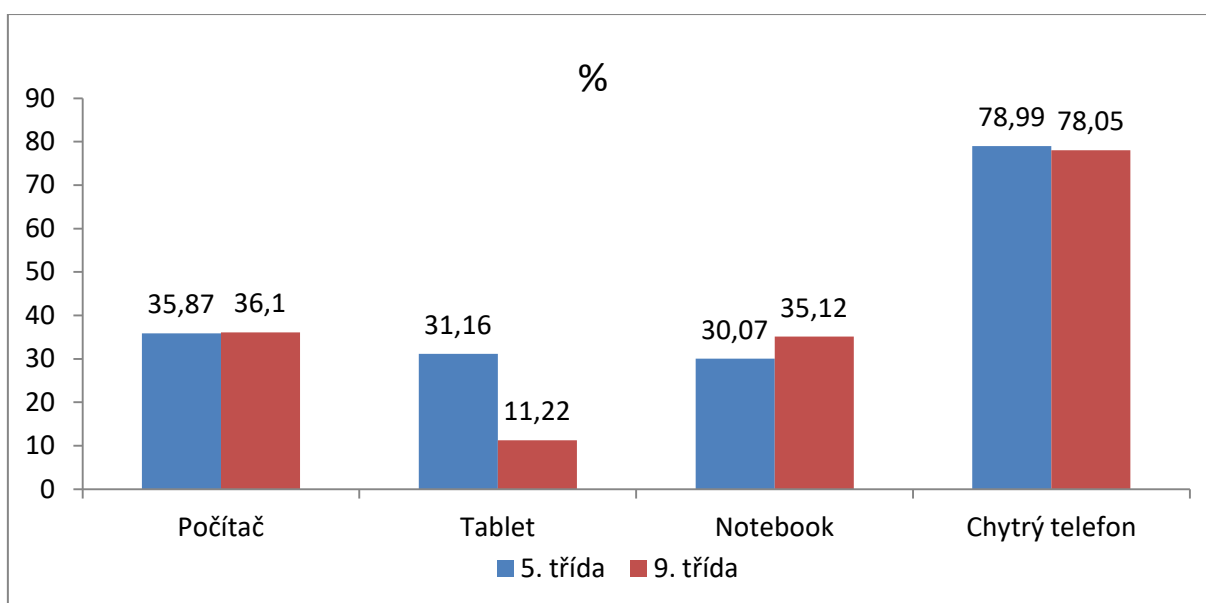
Technika k práci s internetem	Počítač	Tablet	Notebook	Mobilní telefon	Neodpověděl/a
N	173	108	155	378	4
%	35,97	22,45	32,22	78,59	0,83

V této položce volili respondenti více odpovědí. K práci s internetem používá převážná většina respondentů mobilní chytrý telefon, což uvedlo 378 (78,59 %) respondentů. Následuje počítač 173 (35,97 %), dále notebook 155 (32,22 %) a tablet 108 (22,45 %).

Tabulka č. 21 Technika používaná pro práci s internetem u žáků 5. a 9. třídy vybraných ZŠ

Technika k práci	Žáci 5. třídy	Žáci 9. třídy
Počítač	99	74
Tablet	85	23
Notebook	83	72
Chytrý telefon	218	160
Neodpověděl/a	0	4

Ze srovnání výsledků šetření u žáků páté a deváté třídy je rozdíl pouze u notebooku, který ke sledování využívají více žáci 9. třídy. Výrazný rozdíl je u využití tabletu. Tablet ke sledování internetu užívá 31,16 % žáků 5. třídy a pouze 11,22 % žáků 9. třídy.

Graf č. 18 Srovnání techniky používané pro práci s internetem u žáků 5. a 9. třídy vybraných ZŠ

Položkou bylo zjištěno, že někteří žáci používají ke sledování internetu více jak jeden technický prostředek. Následující tabulka uvádí počet respondentů s jedním a více přístroji ke sledování internetu.

Tabulka č. 22 Využití počtu přístrojů ke sledování internetových stránek

Počet přístrojů k přístupu na internet	Žáci 5. třídy				Žáci 9. třídy				Celkem
	dívky		chlapci		dívky		chlapci		
	N	%	N	%	N	%	N	%	N
1 přístroj	79	56,05	70	51,85	60	65,93	46	41,82	255
2 přístroje	35	24,82	35	25,93	25	27,48	46	41,82	141
3 přístroje	20	14,18	11	8,15	5	5,49	10	9,09	46
4 přístroje	7	4,96	19	14,07	1	1,1	8	7,27	35
Celkem	141	100	135	100	91	100	110	100	477

Kumulativní četnost pro tabulku č. 22 je 477, protože čtyři žáci 9. třídy v této položce neodpověděli. Jeden přístroj ke sledování internetu používá 255 respondentů, z toho je 149 žáků 5. třídy a 106 žáků 9. třídy. Dva přístroje používá 70 žáků 5. třídy a 71 žáků 9. třídy. U tří a čtyř přístrojů je četnost u žáků 5. třídy vyšší.

- Deskriptivní problém: ***Jaký obsah na vybraných masmédiích nejčastěji sledují žáci 5. a 9. třídy vybraných ZŠ?***

K tomuto deskriptivnímu problému se vztahovaly čtyři položky dotazníku, zajímalo nás, jaké pořady žáci sledují v televizi, k čemu využívají internet, zda poslouchají rádio a jaké pořady v rádiu nejraději poslouchají.

Tabulka č. 23 Poslech rádia žáky 5. a 9. třídy vybraných ZŠ

Posloucháš ve volném čase rádio	Žáci celkem		Žáci 5. třídy		Žáci 9. třídy	
	N	%	N	%	N	%
Poslouchám rádio	388	80,67	225	81,52	163	79,51
Neposlouchám rádio	93	19,33	51	18,48	42	20,49
Celkem	481	100	276	100	205	100

Z dat v tabulce vyplývá, že 388 (80,67 %) respondentů poslouchá rádio, z toho je 225 respondentů 5. třídy a 163 respondentů 9. třídy. Zbývajících 93 (19,33 %) respondentů rádio neposlouchá. V kumulativních četnostech jednotlivých tříd jsou pouze nepatrné rozdíly.

Četnosti poslechu rádia z hlediska dívek a chlapců jednotlivých tříd jsou uvedeny v příloze č. 11.

Další položkou bylo zjišťováno, jaké pořady žák v rádiu poslouchá. V této části statistického zpracování budeme pracovat pouze s celkovým počtem 388 respondentů, kteří poslouchají rádio (z toho 225 je žáků 5. třídy a 163 je žáků 9. třídy). Někteří respondenti v této položce volili více odpovědí.

Tabulka č. 24 Pořady, které poslouchají žáci v rádiu

	Žáci celkem		Žáci 5. třídy		Žáci 9. třídy	
	N	%	N	%	N	%
Hudbu	372	95,88	217	96,44	155	95,09
Mluvené slovo - hry	55	14,18	39	15,29	16	9,82
V neděli pohádku	32	8,25	29	11,37	2	1,23
Vzdělávací pořady	35	9,02	29	11,37	6	3,68
jiné	2	0,52	2	0,89	0	0

Z celkového počtu 388 respondentů, kteří poslouchají rádio, největší počet 372 (95,88 %) poslouchá hudbu, 55 respondentů (14,18 %) poslouchá v rádiu mluvené slovo, hry, 32 (8,25 %) respondentů poslouchá v neděli pohádku a 35 (9,02 %) respondentů vzdělávací pořady. Dva respondenti označili možnost jiné, kde uvedli sport a odpolední show. Ve srovnání u žáků páté a deváté třídy je patrný rozdíl v poslechu nedělní pohádky.

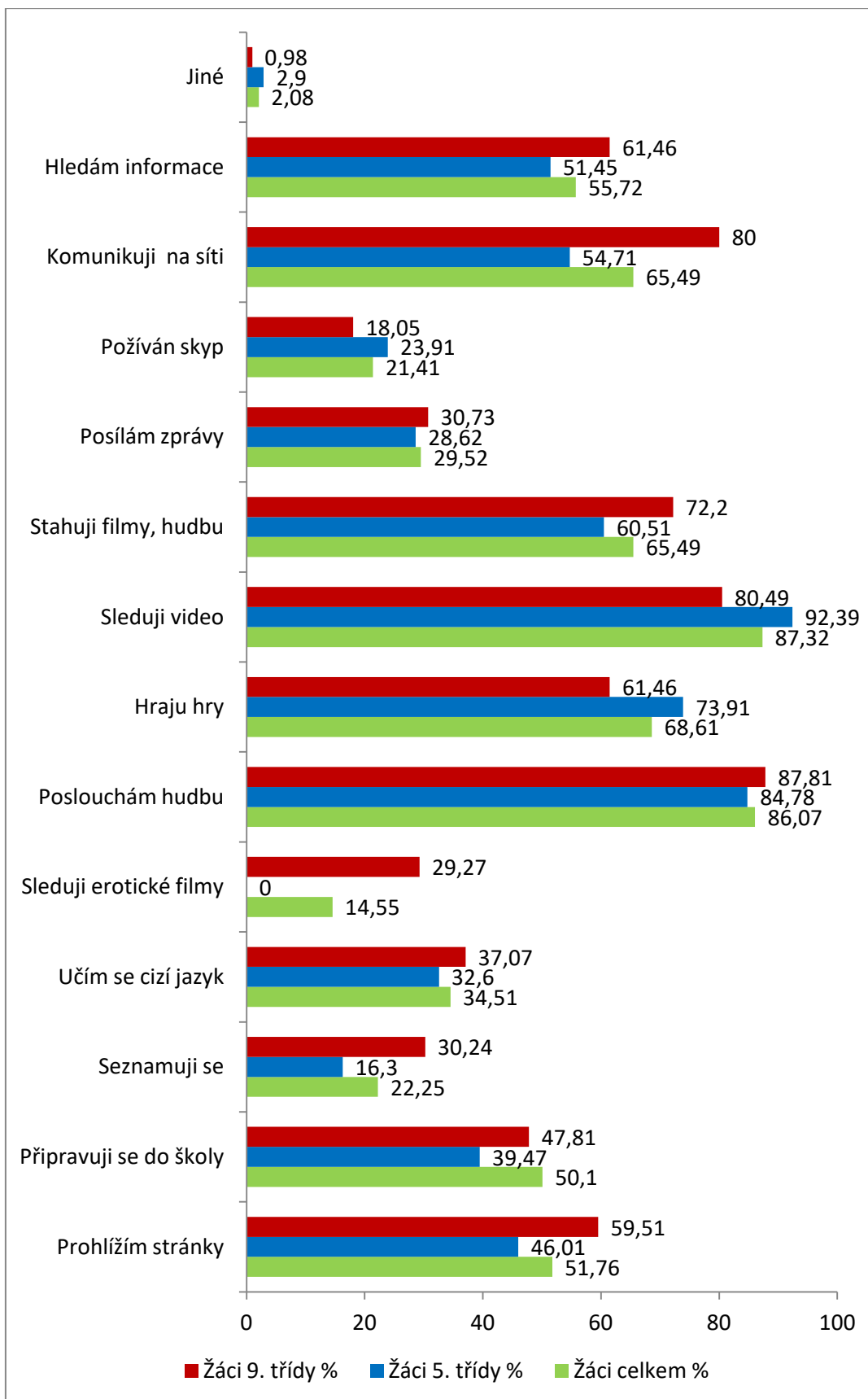
Srovnání poslechu pořadů v rádiu v jednotlivých třídách u dívek a chlapců jsou uvedeny v příloze č. 12.

Dále bylo zjišťováno, jaké obsahy vyhledávají a sledují žáci na internetu.

Tabulka č. 25 Obsahy, které žáci sledují na internetu

	Žáci celkem	Žáci 5. třídy	Žáci 9. třídy
Prohlížím stránky	249	127	122
Připravuji se do školy	241	143	98
Seznamuji se	107	45	62
Učím se cizí jazyk	166	90	76
Sleduji erotické filmy	70	10	60
Poslouchám hudbu	414	234	180
Hraju hry	330	204	126
Sleduji video	420	255	165
Stahuji filmy, hudbu	315	167	148
Posílám zprávy	142	79	63
Požívám skyp	103	66	37
Komunikuji na síti	315	151	164
Hledám informace	268	142	126
Jiné	10	8	2

Z výše uvedené tabulky je zřejmé, že při vyhodnocení výzkumného vzorku jako celku, je nejčastější aktivitou sledování videa (420 respondentů, 87,32 %), následuje poslech hudby (414 respondentů, 86,07 %) a dále 330 (68,61 %) respondentů hraje hry. Asi polovina respondentů 241 (50,10 %) využívá internet k přípravě do školy a téměř stejný počet 249 (51,76 %) jen prohlíží stránky. Zajímavý je také počet respondentů, kteří sledují erotické filmy 70 (14,55 %). Celkem 10 respondentů využilo možnost „jiné“, kde uvedli, sledování you tube překládání písniček, poslech audioknih, internetové nakupování, vyhledávání receptů a sledování porno programů.

Graf č. 19 Obsahy, které sledují žáci na internetu

V následující tabulce jsou uvedena data sledování obsahů na internetu u jednotlivých tříd, rozdělena podle pohlaví respondentů.

Tabulka č. 26 Obsahy, které na internetu sledují dívky a chlapci 5. a 9. třídy vybraných ŽS

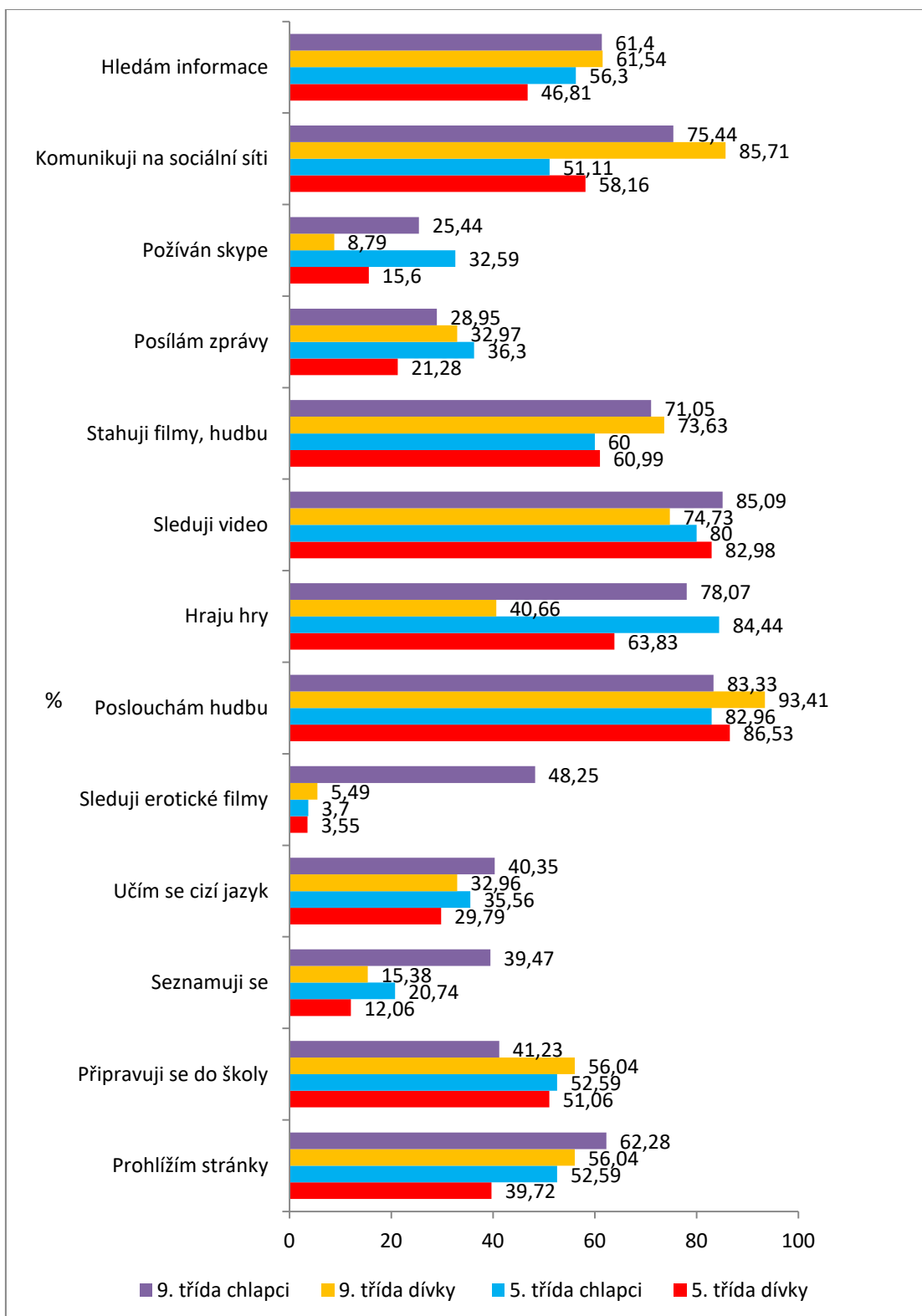
Sledované obsahy na internetu	Žáci 5. třídy		Žáci 9. třídy	
	dívky	chlapci	dívky	chlapci
Prohlížím stránky	56	71	51	71
Připravuji se do školy	72	71	51	47
Seznamuji se	17	28	17	45
Učím se cizí jazyk	42	48	30	46
Sleduji erotické filmy	5	5	5	55
Poslouchám hudbu	122	112	85	95
Hraju hry	90	114	37	89
Sleduji video	117	108	68	97
Stahuji filmy, hudbu	86	81	67	81
Posílám zprávy	30	49	30	33
Požíván skype	22	44	8	29
Komunikuji na sociální síti	82	69	78	86
Hledám informace	66	76	56	70

V tabulce je uvedeno srovnání používání obsahu internetu mezi dívkami a chlapci 5. a 9. třídy vybraných základních škol.

Ve skupině žáků 5. třídy je zřejmé, že chlapci využívají internet více jak dívky. Významné rozdíly byly zjištěny u prohlížení internetových stránek, kde rozdíl činí 12,87 %, hraní her (rozdíl 20,61 %) , posílání zpráv (rozdíl 15,02 %), používání skypu (rozdíl 16,99 %) a hledání informací (rozdíl 9,49 %). Chlapci se také častěji seznamují na internetu, což uvedlo 28 (20,74 %) chlapců ale pouze 17 (12,06 %) dívek. Učení se cizím jazykům je také častější u chlapců 48 (35,56 %), na rozdíl od dívek, které dosáhly četnosti 42 (29,79 %). V kategorii komunikace na sociálních sítích dosáhly větší četnosti dívky 82 (58,16 %). Dívky také častěji poslouchají hudbu 122 (86,53 %), a sledují video na internetu 117 (82,98 %).

Ve skupině žáků 9. třídy bylo zjištěno, že dívky častěji využívají internet k přípravě do školy, což uvedlo 51 (56,04 %), k poslechu hudby 85 (93,41 %) a ke komunikaci na sociální síti 78 (85,71 %). Chlapci dosáhli vyšší četnost v oblasti využití skypu, kde rozdíl oproti dívkám činí

16,65 %, ve sledování videa na internetu, rozdíl 10,36 %, v seznamování na internetu s rozdílem 24,09 %. Zcela největší rozdíl je ve sledování erotických filmů. Erotické filmy sleduje téměř polovina chlapců 9. třídy (55 chlapců – 48,25 %), kde rozdíl činí 42,76 % oproti četnosti dívek.

Graf č. 20 Srovnání sledovaných obsahů na internetu mezi dívkami a chlapci 5. a 9. třídy

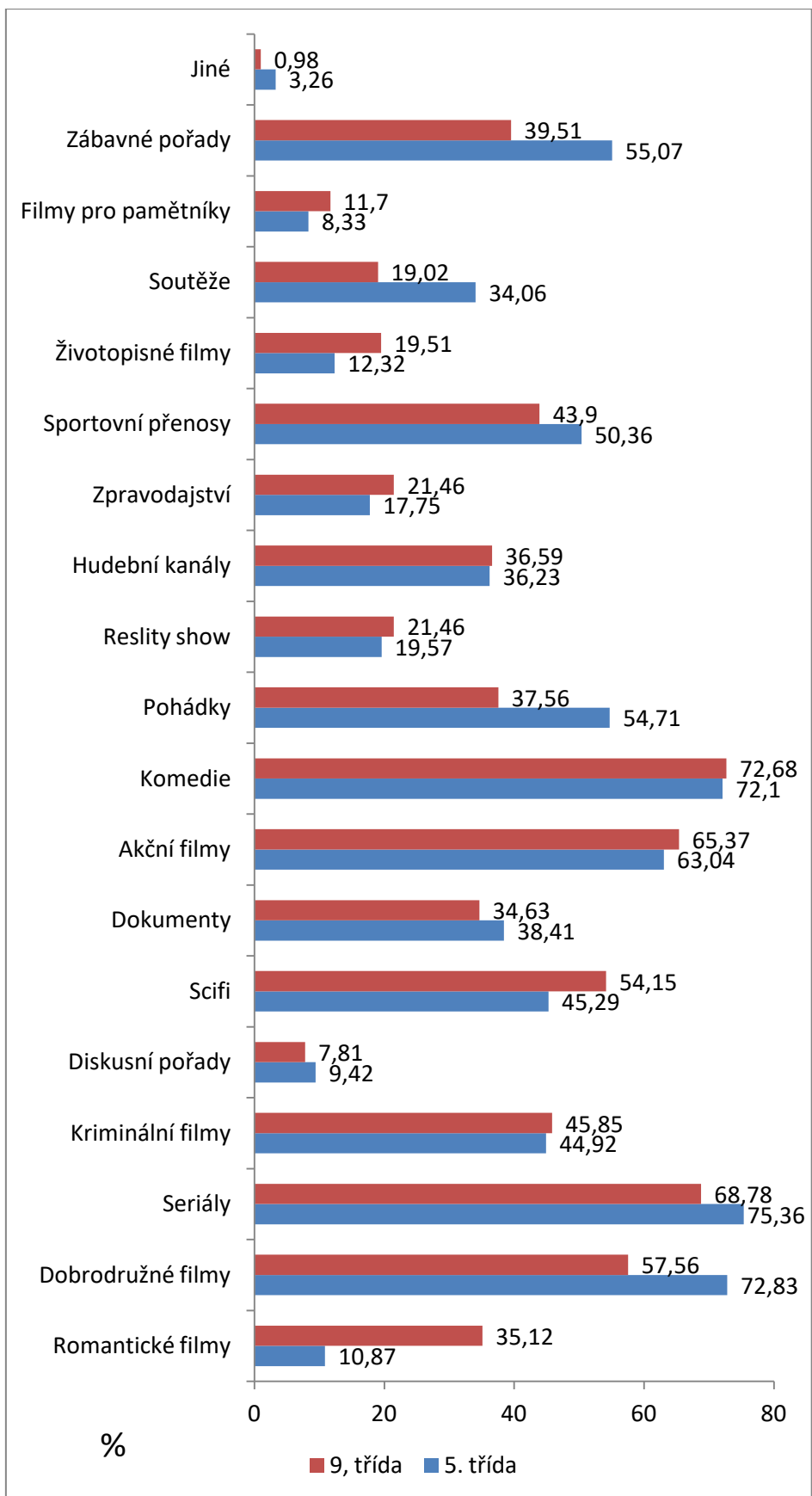
Dále nás zajímalo, jaké pořady žáci nejčastěji sledují v televizi. Informace jsou zpracovány celkově za celý soubor, za jednotlivé třídy a také podle pohlaví v jednotlivých třídách.

Tabulka č. 27 Pořady, které sledují respondenti v televizi

	Žáci 5. třídy	Žáci 9. třídy	Žáci celkem
Romantické filmy	30	72	102
Dobrodružné filmy	201	118	319
Seriály	208	141	349
Kriminální filmy	124	94	218
Diskusní pořady	26	16	42
Scifi	125	111	236
Dokumenty	106	71	177
Akční filmy	174	134	348
Komedie	199	149	348
Pohádky	151	77	228
Reality show	54	44	98
Hudební kanály	100	75	175
Zpravodajství	49	44	93
Sportovní přenosy	139	90	229
Životopisné filmy	34	40	74
Soutěže	94	39	133
Filmy pro pamětníky	23	24	47
Zábavné pořady	152	81	233
Jiné	9	2	11

V posouzení celého výzkumného vzorku zjišťujeme, že nejčastěji žáci sledují seriály 349 (72,56 %), hned těsně je následují akční filmy a komedie, které dosáhly stejné četnosti 448 (72,35 %). Další v pořadí jsou dobrodružné filmy 319 (66,32 %), scifi 236 (40,06 %), zábavné pořady 233 (48,44 %), sportovní přenosy 229 (47,61 %) a pohádky 228 (47,40 %).

V následujícím grafu je uvedeno srovnání dosažených relativních četností sledovaných pořadů v televizi u žáků 5. a 9. třídy.

Graf č. 21 Sledovanost televizních žánrů u žáků 5. a 9. třídy výzkumného souboru

Žáci 5. třídy nejčastěji sledují seriály 208 (75,36 %), dobrodružné filmy 201 (72,83 %), komedie 199 (72,10 %), dále akční filmy 174 (63,04 %), zábavné pořady 152 (55,07 %), pohádky 151 (54,71 %), sportovní přenosy 139 (50,36 %), scifi 125 (45,29 %) a kriminální filmy 124 (44,92 %).

Žáci 9. třídy nejčastěji sledují komedie 149 (72,68 %), seriály 141 (68,78 %), akční filmy 134 (65,37 %), dobrodružné filmy 118 (57,56 %), scifi 111 (54,15 %) a kriminální filmy 94 (45,85 %).

V následující tabulce je uvedeno, jaké pořady si vybírají dívky a chlapci 5. třídy základní školy. Pořady jsou seřazeny sestupně podle dosažené četnosti.

Tabulka č. 28 Pořadí sledovaných televizních pořadů dívkami a chlapci 5. třídy

Oblíbené pořady	Dívky 5. třídy		Oblíbené pořady	Chlapci 5. třídy	
	N	%		N	%
Seriály	112	79,43	Akční filmy	103	76,30
Komedie	106	75,18	Dobrodružní filmy	102	75,56
Dobrodružné filmy	99	70,21	Seriály	96	71,11
Pohádky	87	61,70	Sportovní přenosy	91	67,41
Zábavné pořady	80	56,74	Komedie	83	61,48
Akční filmy	71	50,35	Scifi	77	57,03
Hudební kanály	62	43,91	Zábavné pořady	72	53,33
Sportovní přenosy	58	41,13	Kriminální filmy	67	49,63
Kriminální filmy	57	40,43	Dokumenty	65	48,15
Scifi	48	34,04	Pohádky	64	47,40
Dokumenty	41	29,08	Soutěže	53	39,26
Soutěže	41	29,08	Hudební kanály	37	27,41
Reality show	24	17,02	Zpravodajství	37	27,41
Romantické filmy	17	12,06	Reality show	30	22,22
Životopisné filmy	13	9,22	Životopisné filmy	21	15,56
Zpravodajství	12	8,51	Diskusní pořady	16	11,85
Filmy pro pamětníky	12	8,51	Romantické filmy	13	9,63
Diskusní pořady	10	7,09	Filmy pro pamětníky	11	8,15
Jiné	3	2,13	Jiné	6	4,44

Z tabulky je zřejmé, že dívky a chlapci 5. třídy sledují odlišné obsahy, mají tedy jiné pořadí sledovaných pořadů. Dívky nejčastěji sledují seriály (79,43 %), chlapci akční filmy (76,30 %). Největší rozdíly byly shledány u sportovních pořadů, které zvolilo 91 (67,41 %) chlapců a 58 (41,13 %) dívek. Dále akční filmy, jak bylo výše uvedeno, jsou u chlapců nejčastěji sledovaným pořadem, kdežto u dívek jsou akční filmy na desátém pořadí sledovanosti s četností 71 (50,35 %). Dále byl větší rozdíl zjištěn u sci-fi, které zvolilo 77 (57,03 %) chlapců a 48 (34,04 %) dívek.

Tabulka č 29. Pořadí sledovaných televizních pořadů dívkami a chlapci 9. třídy

Oblíbené pořady	Dívky 9. třídy		Oblíbené pořady	Chlapci 9. třídy	
	N	%			%
Komédie	74	81,32	Akční filmy	85	74,56
Seriály	62	68,13	Seriály	79	69,30
Romantické filmy	57	62,64	Komédie	75	65,79
Dobrodružné filmy	50	54,95	Sci-fi	73	64,04
Hudební kanály	50	54,95	Dobrodružné filmy	68	59,65
Akční filmy	49	53,85	Sportovní přenosy	57	50,00
Pohádky	48	52,74	Kriminální filmy	50	43,86
Zábavné pořady	45	49,45	Dokumenty	40	35,09
Kriminální filmy	44	48,35	Zábavné pořady	36	31,58
Sci-fi	38	41,76	Pohádky	29	25,44
Sportovní přenosy	33	36,26	Zpravodajství	28	24,56
Dokumenty	31	34,07	Hudební kanály	25	21,93
Životopisné filmy	24	26,37	Reality show	23	20,18
Reality show	21	23,08	Soutěže	19	16,67
Soutěže	20	21,98	Životopisné filmy	16	14,04
Zpravodajství	16	17,58	Romantické filmy	15	13,16
Filmy pro pamětníky	11	12,08	Filmy pro pamětníky	13	11,40
Diskusní pořady	8	8,79	Diskusní pořady	8	7,02
Jiné	0	0	Jiné	2	1,75

Také u žáků 9. třídy jsou rozdíly ve sledování televizních pořadů. U dívek jsou na prvním místě komedie s četností 74 (81,32 %), u chlapců jsou na prvním místě akční filmy s četností 85 (74,56 %). Největší rozdíly jsou ve sledování romantických filmů, u dívek je četnost 57 (62,64 %), u chlapců 15 (14,17 %), dále ve sledování sci-fi, chlapci 73 (64,04 %), dívky 38 (41,76 %), u akčních filmů mají chlapci četnost 85 (74,56 %), dívky 49 (53,85 %) a sledování hudebních pořadů, dívky 50 (54,95 %), chlapci 25 (21,93 %).

- Deskriptivní problém: *Jaké zdroje žáci 5. a 9. třídy vybraných ZŠ nejčastěji čtou?*

Tento deskriptivní problém řešila položka č. 11 dotazníku. Na otázku, co nejraději čteš, mohli respondenti volit z nabídky, s možností využít nabídku jiné. Tabulka č. 30 uvádí data žáků 5. třídy, žáků 9. třídy a celého výzkumného souboru.

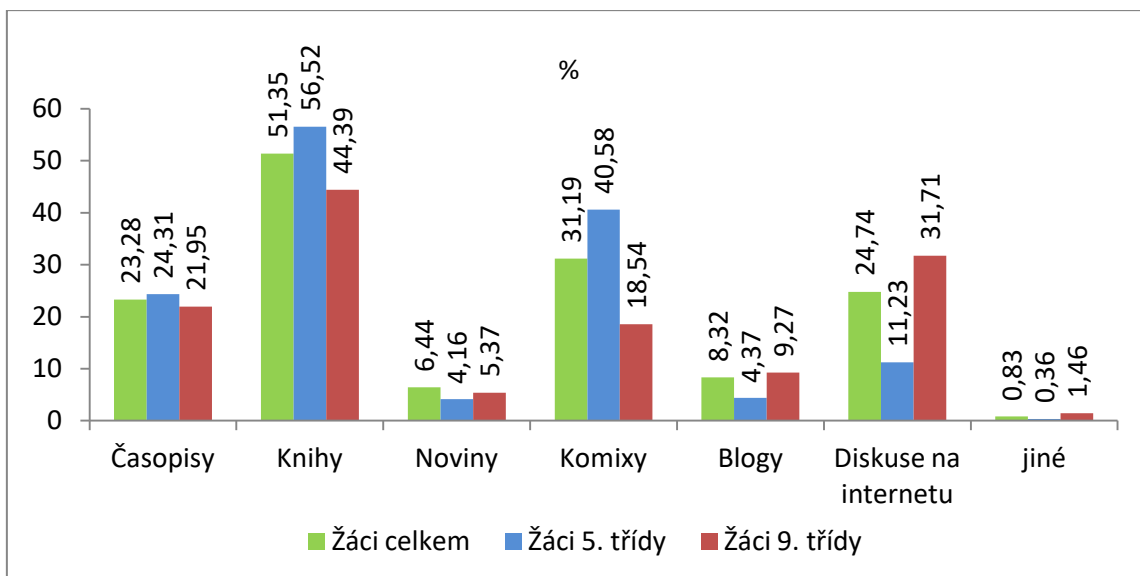
Tabulka č. 30 Zdroje, které žáci nejčastěji čtou

Co nejraději čteš	Žáci celkem	Žáci 5. třídy	Žáci 9. třídy
Časopisy	112	67	45
Knihy	247	156	91
Noviny	31	20	11
Komiksy	150	112	38
Blogy	40	21	19
Diskuse na internetu	119	54	65
jiné	4	1	3

Žáci celého výzkumného souboru čtou nejčastěji knihy, což uvedlo 247 (51,35 %) všech respondentů, druhé v pořadí jsou komiksy, které čte 150 (31,19 %) žáků našeho výzkumného souboru a následují diskuse na internetu 119 (24,74 %), časopisy 112 (23,28 %), blogy 40 (8,32 %) a noviny 31 (6,44 %).

Žáci páté třídy nejčastěji čtou knihy 156 (56,52 %), následují komiksy 112 (40,58 %) a časopisy 67 (24,31 %) Žáci deváté třídy čtou nejčastěji také knihy 91 (44,39 %), následují diskuse na internetu 65 (31,71 %) a časopisy 45 (21,95 %).

Srovnáním četby knih u žáků páté a deváté třídy bylo zjištěno, že knihy častěji čtou žáci 5. třídy (56,52 %), než žáci 9. třídy (44,39 %).

Graf č. 22 Zdroje, které žáci nejčastěji čtou

Data, která srovnávají, co čtou dívky a chlapci v jednotlivých třídách jsou v příloze č. 13

- Deskriptivní problém: *Jakou formu četby preferují žáci 5. a 9. třídy vybraných ZŠ?*

Položka dotazníku č. 12 zjišťovala, v jaké formě žáci texty nejraději čtou, zda v tištěné formě nebo na elektronickém nosiči (tablet, počítač, čtečka knih, mobil)

Tabulka č. 31 Nosič, který žáci využívají ke čtení knih a časopisů

	Žáci celkem		Žáci 5. třídy		Žáci 9. třídy	
	N	%	N	%	N	%
V tištěné podobě	382	79,42	230	83,33	152	74,15
Na tabletu	31	6,44	18	6,52	13	6,34
Na počítači	52	10,81	30	10,87	22	10,73
Na čtečce knih	30	6,24	26	9,42	4	1,95
V mobilu	99	20,58	53	19,20	46	22,44

Tabulka uvádí, že u žáků 5. i 9. třídy základní školy převládá klasická četba v tištěné formě, což zvolilo 382 (79,42 %) respondentů výzkumného souboru. Další v pořadí v celém souboru, i u jednotlivých tříd, je četba v mobilním telefonu, dále na počítači a na tabletu.

U žáků jednotlivých tříd se liší četnosti v použití čtečky knih, kde je četnost vyšší u žáků 5. třídy (9,42 %), než u žáků 9. třídy (1,95 %).

6.3 Ověřování hypotéz

Pro ověření hypotéz byl použitý chí-kvadrát (χ^2). Tato metoda umožňuje zjistit, zda mezi dvěma jevy existuje souvislost nebo-li, zda zjištěné rozdíly měření jsou statisticky významné. Při testování postupujeme podle metodiky, kterou publikoval Chráska.

Před zahájením testování musíme určit nulovou (H_0) a alternativní (H_A) hypotézu. Nulová hypotéza předpokládá, že mezi jevy není závislost, alternativní hypotéza předpokládá závislost mezi jevy.

Vypočítáme testovací kritérium χ^2 pro kontingenční tabulku podle vzorce:

$$\chi^2 = \sum (P-O)^2 / O$$

nebo pro čtyř-polní tabulku podle vzorce:

$$\chi^2 = n \cdot (ad-bc)^2 / (a+b) \cdot (a+c) \cdot (b+d) \cdot (c+d)$$

Vypočítanou hodnotu testovacího kritéria srovnáme s kritickou hodnotou ze statistických tabulek (Chráska, 2007, str. 248), [v tabulkách vyhledáváme podle zvolené hladiny významnosti – což je pravděpodobnost, že neoprávněně odmítneme nulovou hypotézu a stupňů volnosti – určují se podle počtu řádků a sloupců v tabulce $f = (s-1) \cdot (r-1)$ kde r – počet řádků, s – počet sloupců kontingenční tabulky]. Pokud je kritická hodnota vyšší než vypočítaná hodnota, přijímáme nulovou hypotézu – mezi jevy není statisticky významná souvislost. Pokud je kritická hodnota nižší než hodnota vypočítaná, přijímáme hypotézu alternativní.

Ověřování hypotéz bude provedeno vzhledem ke stanoveným relačním problémům.

- Relační problém: ***Jaký je rozdíl v čase, který tráví na internetu žáci 5. a 9. třídy vybraných ZŠ?***

K tomuto relačnímu problému se vztahuje hypotéza H1.

Věcná hypotéza H1: *V čase, který stráví na internetu žáci 5. a žáci 9. třídy, je rozdíl.*

Budeme srovnávat, zda existuje rozdíl mezi žáky 5. a 9. třídy v délce práce na internetu.

Stanovíme nulovou (H_0) a alternativní (H_A) hypotézu:

H₀ V čase stráveném na internetu a tím, ze kterého ročníku žáci jsou, není rozdíl.

H_{1A} V čase stráveném na internetu a tím, ze kterého jsou žáci ročníku, je statisticky významný rozdíl.

Tabulka č. 32 Kontingenční tabulka k ověření hypotézy H1

Časové využití internetu	Žáci 5. třídy	Žáci 9. třídy	Σ
	P (O)	P (O)	
Méně než 1 hod	35 (24,099)	7 (17,900)	42
2 hodiny	74 (60,249)	31 (44,751)	105
3 hodiny	53 (55,659)	44 (41,341)	97
4 hodiny	29 (37,297)	36 (27,703)	65
5 a více hodin	63 (84,349)	84 (62,651)	147
Nevyužívám	22 (14,345)	3 (10,655)	25
Σ	276	205	481

P- pozorovaná četnost, O – očekávaná četnost

Hodnota vypočítaného testovacího kritéria = 45,823256

Stupeň volnosti $f = (s-1) * (r-1) = (2-1) * (6-1) = 5$

Hladina významnosti 0,01

Zjištěná kritická hodnota = 15,086

Kritická hodnota je nižší než vypočítaná hodnota testovacího kritéria, proto odmítáme nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní – **mezi časem stráveným na internetu a tím, ze kterého ročníku žák je, je statisticky významný rozdíl.**

- Relační problém: *Jaký je rozdíl v délce sledování televize u žáků 5. a 9. třídy?*

K tomuto relačnímu problému se vztahuje hypotéza H2.

Věcná hypotéza H2: V délce sledování televize žáky 5. a 9. třídy vybraných ZŠ je rozdíl.

Budeme srovnávat, zda existuje rozdíl mezi žáky 5. a 9. třídy v délce sledování televize.

Stanovíme nulovou (H_0) a alternativní (H_A) hypotézu:

H_{20} Mezi délkou sledování televize a tím, do které třídy žák chodí, není rozdíl.

H_{2A} Mezi délkou sledování televize a tím, do které třídy žák chodí, je statisticky významný rozdíl.

Tabulka č. 33 Kontingenční tabulka k ověření hypotézy H2

Časové využití televize	Žáci 5. třídy	Žáci 9. třídy	Σ
	P (O)	P (O)	
Méně než 1 hod	61 (63,020)	49 (46,979)	110
2 hodiny	92 (84,219)	55 (62,781)	147
3 hodiny	49 (46,406)	32 (34,594)	81
4 hodiny	23 (23,490)	18 (17,510)	41
5 a více hodin	19 (19,479)	15 (14,521)	34
Nevyužívám denně	31 (38,385)	36 (28,615)	67
Σ	275	205	480

P- pozorovaná četnost, O – očekávaná četnost

V této kontingenční tabulce jsou testovány odpovědi 480 respondentů. Jeden žák z 5. třídy uvedl, že nemá doma televizi.

Hodnota vypočítaného testovacího kritéria = 5,553163781

Stupeň volnosti $f = (s-1) * (r-1) = (2-1) * (6-1) = 5$

Hladina významnosti 0,01

Zjištěná kritická hodnota = 15,086

Kritická hodnota je vyšší než hodnota vypočítaného testovacího kritéria, proto přijímáme nulovou hypotézu - **mezi délkou sledování televize a tím, do které třídy žák chodí, není souvislost** a odmítáme hypotézu alternativní.

- Relační problém: ***Jaký je rozdíl v kontrole využívání internetu žáky 5. a 9. třídy, jejich rodiči?***

K tomuto relačnímu problému se vztahuje hypotéza H3.

Věcná hypotéza H3: ***Dobu pro použití internetu mají častěji stanovenou žáci 5. třídy, než žáci 9. třídy vybraných ZŠ.***

Budeme srovnávat, zda existuje vztah mezi regulací času práce na internetu a třídou, kterou žák navštěvuje.

Stanovíme nulovou (H_0) a alternativní (H_A) hypotézu:

H_{3_0} Mezi tím, kterou třídu žák navštěvuje a regulací času pro použití internetu rodiči, není rozdíl.

H_{3_A} Mezi tím, kterou třídu žák navštěvuje a regulací času pro použití internetu rodiči, existuje statisticky významný rozdíl.

K testování byla použita čtyř-polní tabulka.

Tabulka č. 34 Čtyřpolní tabulka k ověření hypotézy H_3

Časové omezení internetu rodiči	Žáci 5. třídy	Žáci 9. třídy	Σ
Ano, určují mi čas využití internetu	139	44	183
Ne neurčují mi čas využití internetu	137	161	298
Σ	276	205	481

Hodnota vypočítaného testovacího kritéria = 41,67767

Stupeň volnosti $f = (s-1) * (r-1) = (2-1) * (2-1) = 1$

Hladina významnosti 0,01

Zjištěná kritická hodnota = 6,635

Kritická hodnota je nižší než hodnota vypočítaného testovacího kritéria, proto odmítáme nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní - **mezi tím, kterou třídu žák navštěvuje a regulací času pro použití internetu existuje statisticky významný rozdíl.**

- Relační problém: *Jaký je rozdíl ve sledování televizních programů u žáků 5. a 9. třídy vybraných ZŠ, vzhledem k pohlaví?*

Věcná hypotéza H_4 : Chlapci sledují sportovní pořady častěji než dívky

Budeme testovat zda existuje rozdíl mezi dívkami a chlapci ve sledování sportovních pořadů.

Stanovíme nulovou (H_0) a alternativní (H_A) hypotézu:

H_{4_0} Četnost sledování sportovních pořadů je u chlapců a dívek stejná.

H_{4_A} Četnost sledování sportovních pořadů je u chlapců a dívek rozdílná.

K testování byla použita čtyř-polní tabulka.

Tabulka č. 35 Čtyřpolní tabulka k testování hypotézy H4

Sledování sportovních přenosů	dívky	chlapci	Σ
Sledují sportovní přenosy	91	117	208
Nesledují sportovní přenosy	141	132	273
Σ	232	249	481

Hodnota vypočítaného testovacího kritéria = 2,949556

Stupeň volnosti $f = (s-1) * (r-1) = (2-1) * (2-1) = 1$

Hladina významnosti 0,01

Zjištěná kritická hodnota = 6,635

Kritická hodnota je vyšší než hodnota vypočítaného testovacího kritéria, proto přijímáme nulovou hypotézu - **mezi dívkami a chlapci není ve sledovanosti sportovních pořadů v televizi statisticky významná souvislost** a odmítáme hypotézu alternativní.

- Relační problém: *Jaký je rozdíl mezi žáky 5. a 9. třídy vybraných ZŠ ve sledování pohádek v televizi?*

Věcná hypotéza H5: Žáci 5 třídy sledují pohádky častěji než žáci 9. třídy

Budeme zjišťovat, zda mezi žáky 5. a 9. třídy existuje rozdíl ve sledování pohádek.

Stanovíme nulovou (H_0) a alternativní (H_A) hypotézu:

H_{0} V četnosti sledování pohádek v televizi není mezi žáky 5. a 9. třídy rozdíl.

H_{A} V četnosti sledování pohádek v televizi je mezi žáky 5. a 9. třídy statisticky významný rozdíl.

K testování byla použita čtyř-polní tabulka

Tabulka č. 36 Čtyřpolní tabulka k testování hypotézy H5

Sledování pohádek v televizi	Žáci 5. třídy	Žáci 9. třídy	Σ
Sledují pohádky v televizi	151	77	228
Nesledují pohádky v televizi	125	128	253
Σ	276	205	481

Hodnota vypočítaného testovacího kritéria = 13,87219

Stupeň volnosti $f = (s-1) * (r-1) = (2-1) * (2-1) = 1$

Hladina významnosti 0,01

Zjištěná kritická hodnota = 6,635

Kritická hodnota je nižší než hodnota vypočítaného testovacího kritéria, proto odmítáme nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní - **v četnosti sledování pohádek v televizi je mezi žáky 5. a 9. třídy statisticky významný rozdíl.**

- Relační problém: *Jaký je rozdíl ve vybavení dětského pokoje masmediální technikou u žáků 5. a 9. třídy vybraných ZŠ?*

K tomuto relačnímu problému se vztahuje hypotéza H6, H7.

Věcná hypotéza H6: Pokoj žáků 9. třídy je častěji vybaven televizí, než pokoj žáků 5. třídy.

Budeme zjišťovat, zda existuje statistický rozdíl mezi žáky 5. a 9. třídy ve vybavení dětského pokoje televizí.

Stanovíme nulovou (H_0) a alternativní (H_A) hypotézu:

H_{0} Mezi žáky 5. a 9. třídy ve vybavení dětského pokoje televizí není rozdíl.

H_{A} Mezi žáky 5. a 9. třídy je ve vybavení dětského pokoje televizí statisticky významný rozdíl.

Tabulka č. 37 Kontingenční tabulka k ověření hypotézy H6

Televize v pokoji žáka	Žáci 5. třídy	Žáci 9. třídy	Σ
	P (O)	P (O)	
Televizi v pokoji má	122	116	238
Televizi v pokoji nemá	154	89	243
Σ	276	205	

Hodnota vypočítaného testovacího kritéria = 7,215047

Stupeň volnosti $f = (s-1) * (r-1) = (2-1) * (2-1) = 1$

Hladina významnosti 0,01

Zjištěná kritická hodnota = 6,635

Kritická hodnota je nižší než hodnota vypočítaného testovacího kritéria, proto odmítáme nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní - **mezi žáky 5. a 9. třídy je ve vybavení dětského pokoje televizí statisticky významný rozdíl.**

Věcná hypotéza H7: Pokoj žáků 9. třídy je častěji vybaven počítačem nebo notebookem, než pokoj žáků 5. třídy

Budeme zjišťovat, zda mají žáci 9. třídy ve svém pokoji častěji notebook nebo počítač, než žáci 5. Třídy.

Stanovíme nulovou (H_0) a alternativní (H_A) hypotézu:

H_{7_0} Mezi žáky 5. a 9. třídy není ve vybavení dětského pokoje počítačem nebo notebookem rozdíl.

H_{7_A} Mezi žáky 5. a 9. třídy je ve vybavení dětského pokoje počítačem nebo notebookem statisticky významný rozdíl.

Tabulka č. 38 Kontingenční tabulka k ověření hypotézy H7

Notebook v pokoji žáka	Žáci 5. třídy	Žáci 9. třídy	Σ
	P (O)	P (O)	
Počítač nebo notebook v pokoji má	210 (232,391)	195 (172,609)	405
Počítač nebo notebook v pokoji nemá	66 (43,609)	10 (32,391)	76
Σ	276	205	481

Hodnota vypočítaného testovacího kritéria = 32,03648976

Stupeň volnosti $f = (s-1) * (r-1) = (2-1) * (2-1) = 1$

Hladina významnosti 0,01

Zjištěná kritická hodnota = 6,635

Kritická hodnota je nižší než hodnota vypočítaného testovacího kritéria, proto odmítáme nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní - **mezi žáky 5. a 9. třídy je ve vybavení dětského pokoje počítačem nebo notebookem statisticky významný rozdíl.**

- Relační problém: ***Jaký je rozdíl mezi žáky 5. a 9. třídy vybraných ZŠ ve vlastnictví mobilního telefonu?***

Věcná hypotéza H8: Žáci 9. třídy vlastní mobilní telefon častěji než žáci 5. třídy.

Budeme ověřovat, zda žáci 9. třídy vlastní častěji mobilní telefon, než žáci 5. třídy.

Stanovíme nulovou (H_0) a alternativní (H_A) hypotézu:

H_{0} Ve vlastnictví telefonu není mezi žáky 5. a 9. třídy rozdíl.

H_{A} Ve vlastnictví telefonu je mezi žáky 5. a 9. třídy statisticky významný rozdíl.

Tabulka č. 39 Kontingenční tabulka k ověření hypotézy H8

Telefon v pokoji žáka	Žáci 5. třídy	Žáci 9. třídy	Σ
	P (O)	P (O)	
Telefon pokoji má	245 (250,753)	192 (186,247)	405
Telefon v pokoji nemá	31 (25,247)	13 (18,753)	76
Σ	276	205	481

Hodnota vypočítaného testovacího kritéria = 3,38506

Stupeň volnosti $f = (s-1) * (r-1) = (2-1) * (2-1) = 1$

Hladina významnosti 0,01

Zjištěná kritická hodnota = 6,635

Kritická hodnota je vyšší než hodnota vypočítaného testovacího kritéria, proto přijímáme nulovou hypotézu - **mezi žáky 5. a 9. třídy není ve vlastnictví mobilního telefonu rozdíl** a odmítáme hypotézu alternativní.

7 Zhodnocení výzkumného šetření, diskuse

Cílem diplomové práce bylo zjistit a také srovnat, jaké mediální prostředky využívají žáci základní školy, konkrétně žáci 5. a 9. třídy. V naší práci jsme se zaměřili na počítač, televizi, rádio, knihy a časopisy.

V práci bylo stanoveno osm hypotéz, z toho pět hypotéz bylo potvrzeno (H1, H3, H5, H6, H7), další tři (H2, H4, H8) potvrzeny nebyly.

Výzkumného šetření, které bylo provedeno na osmi základních školách v Olomouci a okolí, se účastnilo celkem 481 žáků 5. a 9. Třídy vybraných ZŠ. Žáků 5. třídy bylo celkem 276, ve věku 10 – 12 let, z toho bylo 141 dívek a 135 chlapců. Žáků 9. třídy bylo celkem 205, ve věku 14 – 16 let, z toho 91 dívek a 114 chlapců.

Výsledky našeho výzkumu byly srovnány s dílčími daty závěrečných prací Haluzíkové, která prováděla výzkum u žáků ve věku 14-15 let, což odpovídá věku žáků 9. třídy našeho výzkumu, Hamara, jehož výzkum byl realizován u žáků základních a středních škol a Kubínové, která prováděla výzkum u žáků u žáků 6. a 9. třídy základní školy.

Již při zpracování dotazníků a zjišťování četností bylo zřejmé, že mezi nejoblíbenější masmediální prostředky patří mobilní telefon, počítač s internetem a televize. Tomuto předpokladu odpovídá i hodnocení oblíbenosti vybraných masmédií, kdy na prvním v pořadí je počítač s internetem, další v pořadí je televize. Také ve vybavení dětského pokoje technikou jsou v popředí tato masmédiá. Nejčastěji mají žáci vlastní mobilní telefon, což uvedlo 90,85 % žáků. Při srovnání u žáků páté a deváté třídy, vlastní mobilní telefon 245 žáků 5. třídy (88,77 %) a 192 (93,66 %) žáků 9. třídy. Nebyla potvrzena hypotéza H8, ve vlastnictví mobilního telefonu není mezi žáky 5. a 9. třídy rozdíl. Dále je pokoj vybaven počítačem nebo notebookem, což uvedlo 84,2 % dotázaných, dále, následuje wifi připojení (72,35 %), televize 49,48 %. Při srovnání našich výsledků s dílčími daty výsledků práce Kubínové, zjistíme, že v obou souborech je nejčastějším masmédiem mobilní telefon. V našem souboru mělo vlastní mobilní telefon 88,77 % žáků 6. třídy a 93,66 % žáků 9. třídy, u Kubínové dosáhla četnost u obou tříd 100 %.

Bylo zjištěno, že počítač nebo notebook se vyskytuje v domácnosti respondentů v 97,09 % a připojení k internetu má doma 99,17 % žáků 5. a 9. třídy. Kromě toho, mají žáci k dispozici celou řadu masmediálních prostředků ve svém pokoji a počítač s internetem k nim patří.

Počítač nebo notebook má ve svém pokoji 405 žáků (84,2 %). U žáků 5. třídy dosáhla relativní četnost 76,09 % , u žáků 9. třídy 95,12 %. Byl zjištěn statisticky významný rozdíl, potvrzena hypotéza H7, která tvrdí, že pokoj žáků 9. třídy je častěji vybaven počítačem nebo notebookem, než pokoj žáků 5. třídy. Počítač s internetem také patří mezi masmédiá, kterým žáci věnují nejvíce času a to v průměru asi 3 hodiny 22 minut denně, rozdíl průměrného času u žáků 5. a 9. třídy činí 0,75 hodiny, což je 45 minut. Byl potvrzen statisticky významný rozdíl mezi dobou strávenou na internetu mezi žáky 5. a 9. třídy (hypotéza H1). Srovnáním času stráveného na internetu u dívek a chlapců v každém ročníku bylo zjištěno, že dívky 5. třídy stráví na internetu v průměru 2 hodiny, 55 minut, chlapci 3 hodiny 15 minut. U žáků 9. třídy tráví dívky na internetu 3 hodiny 41 minut a chlapci 3 hodiny, 52 minut.

Za velmi zarážející považujeme skutečnost, že téměř jedna třetina žáků, konkrétně 147, což je 30,56 % (z toho 63 žáků páté třídy a 84 žáků 9. třídy) tráví na internetu 5 a více hodin denně. Internet nevyužívá denně 24 dotázaných žáků, z toho jsou 3 žáci z 9. třídy a 21 žáků z 5. třídy. Internet žáci nejčastěji používají k následujícím činnostem, sledování a stahování videa a poslechu hudby, dále k hraní her, ke komunikaci na sociálních sítích, k hledání informací, k prohlížení stránek a k přípravě do školy. Výčet aktivit je u všech žáků obsahově stejný, pouze se mírně liší pořadí jednotlivých aktivit u žáků 5. a 9. třídy.

Na internetových stránkách mohou žáci nalézt obsahy pro ně nevhodné nebo škodlivé, případně se mohou stát obětí kyberšikany. Z toho důvodu je vhodné, aby rodiče byli informováni nejen o tom, kolik času jejich dítě stráví na internetových stránkách, ale také jaké obsahy sdílí. V našem souboru bylo zjištěno, že rodiče určují čas pro práci na internetu pouze u 183 žáků, zbývajících 298 žáků nemá pro sdílení internetu časové omezení. Z výše uvedených 183 žáků, kteří mají určenou dobu pro práci na internetu, je 159 žáků 5. třídy (což je 48,91 % z celkového počtu žáků páté třídy) a 44 (což je 21,46 % z celkového počtu žáků 9. třídy). Byl zjištěn statisticky významný rozdíl a potvrzena hypotéza H3. Dále nás zajímalo, zda rodiče kontrolují to, jaké stránky jejich dítě na internetu navštěvuje. Větší kontrola rodičů byla, podle předpokladu, zjištěna u žáků 5. třídy, kde kontrola rodičů probíhá u 167 žáků. Nejvyšší četnost kontrol byla zjištěna u dívek 5. třídy, následují chlapci 5. třídy. Kontrola obsahů u žáků 9. třídy probíhá pouze u 21 respondentů. Samostatný dotaz směřoval na skutečnost, zda rodiče kontrolují, jaké sociální sítě děti navštěvují. Kontrolu rodičů uvedlo 172 žáků (35,76 %). Stejně jako u kontrol internetového obsahu i zde je nejvyšší četnost u dívek 5. třídy (53,91 %), následují chlapci 5. třídy (41,48 %), dále dívky 9. třídy (21,98 %) a chlapci 9. třídy (8,77 %).

Zajímavý je také výsledek dotazu, jaké technické prostředky žáci používají ke sledování internetu. Nejčastěji používají mobilní telefon, což uvedlo 378 žáků, přitom četnost u žáků 5. i 9. třídy je téměř shodná, (žáci 5. třídy 78,99 %, žáci 9. třídy 78,05), z toho vyplývá, že žáci 5. třídy jsou vybavení mobilním telefonem s internetem častěji než žáci 9. třídy. Žáci mohou sledovat internet na různých technických zařízeních. V nabídce byly 4 přístroje. Téměř polovina žáků a to 222 používá ke sledování internetu dva a více přístrojů. V používání přístrojů k připojení k internetu není statistický vztah, hypotéza H9 nebyla potvrzena.

Srovnáme-li výsledky našeho výzkumu s výsledky výzkumu Haluzíkové (Haluzíková 2011) a Kubínové (Kubínová 2017), zjistíme že Haluzíková ve své práci uvádí, že počítač mají doma všichni respondenti, ve výzkumu Kubínové má počítač 97 % respondentů a v našem souboru se počítač nebo notebook v domácnosti žáků vyskytuje u 467 žáků, což je 97,09 %. Ve vzorku Kubínové mají všichni respondenti k dispozici internet, v našem souboru je to 99,17 %. V našem souboru 40,98 % žáků 9. třídy tráví na internetu 5 a více hodin, Haluzíková uvádí, že nejčastěji tráví žáci u počítače 2 – 3 hodiny denně., Kubínová zjistila, že žáci 9. třídy tráví na internetu nejčastěji 6 hodin a další četnost v pořadí dosáhl čas 3 hodiny. Zde je zřetelný rozdíl v délce využití internetu u Haluzíkové. V práci Kubínové, je u žáků 6. třídy nejvyšší četnost u časového údaje dvě hodiny (22,5 %) , v našem souboru 2 hodiny tráví na internetu 26,81 %). V našem souboru je nejčastější aktivitou na internetu poslech hudby (87,81 %). U Haluzíkové je to komunikace (73 %). V našem souboru komunikaci volilo 80 % respondentů. Z výš uvedených informací, je zřejmé, že se výsledky jednotlivých výzkumů příliš neliší.

Dalším sledovaným masmédiem byla televize. Je v pořadí druhým nejoblíbenějším masmédiem. Jeden žák 5. třídy uvedl, že doma televizi nemají. Televizní přístroj má ve svém pokoji 238 žáků, což je téměř polovina (49,48 %) všech dotázaných. Ve skupině žáků páté třídy má televizní přijímač ve svém pokoji 122 žáků (44,2 %) a ve skupině žáků deváté třídy má TV ve svém pokoji 116 (56,59 %) žáků. Byla potvrzena alternativní hypotéza H6, která tvrdí, že pokoj žáků 9. třídy je častěji vybaven televizí. Průměrný čas, který žáci tráví sledováním televize je 2 hodiny 23 minut. Žáci 9. třídy sledují televizní pořady častěji, jejich průměrná doba sledování je 2 hodiny 32 minut, u žáků 5. třídy je to 2 hodiny 22 minut. Nebyla prokázána statisticky významná souvislost mezi délkou sledování televize a věkem, tedy třídou, kterou respondent navštěvuje (hypotéza H2).

Kontrola sledovaných televizních pořadů je vyšší než kontrola obsahů na internetu. Kontrolu sledovaných pořadů uvedlo celkem 189 žáků, z toho bylo 157 žáků 5. třídy a 32 žáků 9. třídy. V televizi žáci nejčastěji sledují seriály, komedie, akční filmy a dobrodružné filmy. Výrazný rozdíl mezi žáky 5. a 9. třídy byl ve sledování romantických filmů, kde byla vyšší četnost u žáků 9. třídy a dále byl zjištěn rozdíl u pohádek, soutěží a zábavných pořadů, kde byla četnost vyšší u žáků 5. třídy. Předpoklad, že chlapci sledují častěji sportovní pořady, se nepotvrdil (hypotéza H4), ale bylo statisticky prokázáno, že žáci 5. třídy častěji sledují pohádky než žáci 9. třídy (H5). U hodnocení televize jsme naše výsledky výzkumu srovnali s výsledky Haluzíkové, Kubínové a Hamara. Haluzíková uvádí, že děti tráví sledováním televize nejčastěji 2-3 hodiny denně (42 % respondentů), v práci Hamara (Hamar 2012) sleduje televizi 2 hodiny denně 41,54 % a v našem výzkumu sleduje televizi 2 – 3 hodiny 30,56 % žáků. V práci Kubínové žáci nejčastěji tráví u televize 1 hodinu denně (Kubínová 2017). Ve sledovaných pořadech dosáhly v našem souboru nejvyšší četnost komedie (72,68 %), seriály (68,78 %) a akční filmy (65,37 %) V práci Haluzíkové dosahuje nejvyšší četnost seriály (60 %) (Haluzíková 2011).

Rozhlas patří mezi nejméně oblíbenou a také nejméně využívanou masmediální techniku. Rádio má ve svém pokoji 198 (41,36 %) žáků. Vyšší četnost byla zjištěna u žáků 5. třídy. Rádio ve volném čase poslouchá 388 (80,67 %) žáků, rádio neposlouchá celkem 93 respondentů (19,33 %). Žáci, kteří rádio poslouchají, věnují poslechu v průměru asi jednu hodinu a dvacet minut. Nejvyšší počet respondentů poslouchá rozhlas méně než 1 hodinu denně. Žáci nejčastěji, podle očekávání, poslouchají hudbu, což uvedlo 372 žáků (95,88 % z těch, co poslouchají rádio). Žáci 5. třídy častěji poslouchají mluvené slovo, vzdělávací pořady a v neděli pohádku.

Posledním ze sledovaných masmédií byla masmédiá tištěná, knihy a časopisy. Nejoblíbenějším tištěným masmédiem jsou knihy, což uvedlo 247 žáků, druhé v pořadí jsou komiksy a poté následují časopisy. Žáci 9. třídy uváděli, že rádi čtou diskuse na internetu (31,71 %), potom blogy (9,27 %). Žáci nejraději čtou knihy, časopisy v tištěné podobě, což uvedlo 382 (79,42 %) žáků. Dále 99 žáků uvedlo, že ke čtení tisku používají mobilní telefon. Čtečku knih více využívají žáci 5. třídy a to v 9,42 % oproti 1,95 % žáků 9. třídy. Průměrná doba, kterou žáci stráví četbou knih je 1 hodina a 45 minut. Je otázkou, zda do četby knih byla zahrnuta i četba školních učebnic. Četbě časopisů věnují žáci v průměru asi 1 hodinu a 25 minut. Velmi zajímavá je skutečnost kontroly čteného obsahu rodiči. Z celkového počtu

respondentů uvedlo 140 (29,67 %), že rodiče kontrolují, jaké knihy čtou. Kontrola je čtenější u žáků 5. třídy.

Závěr

Práce se zabývá využitím vybraných masmediálních prostředků žáky páté a deváté třídy základní školy. Výzkum probíhal celkem v osmi školách, v šesti školách v Olomouci a dvou školách v obcích v okolí Olomouce. Účelem práce bylo zjistit stávající stav v použití masmédií žáky základní školy, především jaké masmediální prostředky mají žáci k dispozici, v jakém rozsahu je využívají, k čemu jsou masmédiá využívána a zda existuje kontrola sdílených mediálních obsahů rodiči. K dosažení tohoto účelu byl stanoven hlavní cíl práce, konkretizovaný v dílčích cílech, které se vztahovaly jak k teoretické části práce, tak k empirické části.

Teoretická část je rozdělena do tří kapitol. První kapitola je zaměřena na masmédiá, jejich členění a podrobněji rozpracovává teorii masmédií, které jsou předmětem vlastního výzkumu. Druhá kapitola se zabývá vlivem masmédií na děti. Vzhledem k tomu, že předmětem výzkumu byli žáci páté a deváté třídy, je podrobněji rozpracována charakteristika ontogeneze spadající do tohoto vývojového období. Dále je v této části popsán vliv masmédií na fyziologické funkce organismu, na socializaci jedince, na poznávání a na emocionální složku osobnosti. Dvě podkapitoly jsou věnovány masmédiím ve vztahu k rodině a k volnému času dětí. Třetí kapitola nastiňuje základní prvky i problémy mediální výchovy ve škole i v rodině. Součástí teoretické části práce jsou některé názory a také výsledky šetření, které byly v této oblasti realizovány autory, kteří se touto problematikou úzce a dlouhodobě zabývají.

Praktická část zahrnuje též tři kapitoly. V první kapitole je popsán současný stav zkoumané problematiky. V další kapitole je popsán postup vlastního výzkumného šetření. Byl stanoven cíl a dílčí cíle práce, výzkumné problémy, hypotézy a je popsána metodika výzkumného šetření. Třetí kapitola předkládá výsledky vlastního šetření, obsahuje tři podkapitoly, první je věnována charakteristice výzkumného souboru, druhá podkapitola předkládá výsledky výzkumu dle stanovených deskriptivních problémů a třetí podkapitola řeší stanovené hypotézy. Třetí část empirické části obsahuje zhodnocení a shrnutí zjištěných dat a diskusi, kde jsou získaná data srovnána s jinými výzkumy zabývající stejnou problematikou.

Náš výzkum potvrzuje informace, které se objevují v odborné literatuře, že některé masmediální prostředky se stávají hlavními atributy trávení volného času dětí. Počítač s internetem, mobilní telefon a televize jsou hlavní masmédiá, se kterými se děti dostávají denně do kontaktu a tráví s nimi několik hodin denně. Převážná většina má tyto masmediální

prostředky k dispozici ve svém pokoji. Například, mobilní telefon, který může mít funkci počítače s internetem, televize i rádia je mezi dětmi stále více rozšířený a věková hranice vlastnictví tzv. chytrého telefonu se stále snižuje. V našem výzkumu telefon k připojení k internetu používá více jak osmdesát procent žáků, přitom počet žáků páté třídy je o několik desetin vyšší než žáků deváté třídy. Zato tištěná masmédiá jako knihy a časopisy jsou využívána velmi omezeně.

Výzkum byl prováděn u žáků páté a deváté třídy vybraných ZŠ v Olomouci a okolí, přitom v některých sledovaných oblastech nebyl mezi věkově odlišnými žáky výrazné rozdíly.

Spektrum činnosti a využití sledovaných obsahů prostřednictvím masmédií je velmi pestrý. Pozitivní vliv, především počítače s internetem nelze popřít. Masmédiá poskytují dětem poučení i zábavu, ale nelze opomenout, že se žák při sledování může setkat s obsahem, který pro něho není vhodný. A dle našeho názoru kontrola ze strany rodičů není dostatečná. Počet žáků obou tříd, u kterých rodiče kontrolují sledované obsahy, nepřesáhl u televize a počítače s internetem čtyřicet procent. Paradoxně nejvíce kontrolovaným masmédiem ze strany rodičů jsou knihy. Pouze polovina žáků páté třídy má pro práci s počítačem stanovena pravidla. Kontrola sdílení mediálního obsahu v budoucnu bude stále složitější, vzhledem k rozvoji technických parametrů jednotlivých masmédií. Východisko dle našeho názoru spočívá v systematické mediální výchově, která žáky připraví na klady i úskalí masmediálních obsahů. Mediální výchova by měla být součástí všeobecného vzdělávání. Měla by žáky připravit na schopnost odlišit kvalitní a nekvalitní zdroje. Žáci, ale také jejich rodiče a prarodiče by měli být seznámeni s riziky, které masmédiá, především přístup k internetu přinášejí. Velice důležitý je i přístup tvůrců mediálních obsahů, kteří by se měli zaměřit více na kvalitu.

Literární zdroje

Ahoj, potkáme se osobně?: Projekt E-bezpečí [online]. 2014 [cit. 16.08.2017]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/veda-a-vyzkum/2017-02-19-08-00-11>

BLAŽEK, Bohuslav. *Tváří v tvář obrazovce*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1995. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-11-7

BRDIČKA, Bořivoj. *Vliv technologií na děti prudce roste* [online]. 2011 [cit. 28.12.2015]. Dostupné z: <http://spomocnik.rvp.cz/clanek/11103/VLIV-TECHNOLOGII-NA-DETI-PRUDCE-ROSTE.htm>

BUERMANN, Uwe. *Jak (pře)žít s médii: příležitosti a hrozby informačního věku a nové úkoly pedagogiky : výzkumná práce Institutu pro pedagogiku a smyslovou a mediální ekologii (IPSUM)*. Hranice: Fabula, 2009. ISBN 978-80-86600-58-1.

BURDOVÁ, Eva a Jan TRAXLER. *Bezpečně na internetu*. Vydání 2. Praha: Středočeský kraj ve spolupráci s VISK, 2015. ISBN 978-80-905893-0-8.

BURTON, Graeme. *Úvod do studia médií*. Brno: Barrister & Principal, 2001. Studium (Barrister & Principal). ISBN 80-85947-67-6.

CELECKÁ, Martina. *Tištěná nebo elektronická média u dětí* [online]. 2011 [cit. 12.12.2017]. Dostupné z: <http://www.ucitelske-listy.cz/2014/09/martina-celecka-tistena-nebo.html>

ČR od roku 1989 v číslech - Výzkum, vývoj informační technologie. *Tab.08.03 Počítač a internet v českých domácnostech (1989-2017)*. [cit. 6. 1.2018]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/informacni_technologie_pm.

Děti a média: vyhrávají televize a internet. Publikováno 27. 3. 2012. Citováno 12. 12. 2017. Dostupné z <https://www.mediaguru.cz/clanky/2012/03/deti-a-media-vyhravaji-televize-a-internet/>

DUSPIVA, Zdeněk. *Vliv elektronických médií na děti a mládež ČR v roce 2003* [online]. Metodický portál inspirace a zkušenosti učitel, 2003 [cit. 28.12.2015]. Dostupné z: <https://legacy.blisty.cz/art/15104.html>

FANČOVIČOVÁ, Jana. *Postoje Žižkov k informačno-komunikačním technologiám* [online]. 2017 [cit. 10.10.2017]. Dostupné z: <http://www.paidagogos.net/issues/2006/1/3/article.html>

FARKOVÁ, Marie. *Vybrané kapitoly z psychologie*. Třetí, aktualizované vydání. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2017. ISBN 978-80-7452-130-0.

FIFKOVÁ, Hana. *Děti sex a vliv médií* [online]. 2005 [cit. 28.12.2015]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/deti-sex-a-vliv-medii-0lh-domaci.aspx?c=A050330_224026_nazory_itu

FRANK, Tomáš a JIRÁSKOVÁ, Věra. *K mediální výchově*. 1. vyd. Praha: Občanské sdružení SPHV, 2008. 120 s. ISBN 978-80-904187-4-5.

FRIML, Karel. *Masová a mediální komunikace*. Praha: Vysoká škola ekonomie a managementu, 2016. ISBN 978-80-87839-72-0.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-85931-79-6.

HOFBAUER, Břetislav a Michal KAPLÁNEK. *Kapitoly z pedagogiky volného času: soubor pojednání o volném čase a jeho výchovném zhodnocení*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta, 2010. ISBN 978-80-7394-240-3.

HUŠKOVÁ, Vilma. *Mediální gramotnost v ČR. Řízení školy: odborný měsíčník pro ředitele škol*. Praha: ASPI Publishing, 2013, 10(6), 37-41. ISSN 1214-8679.

CHLUMSKÁ, Eva. *Úvod do mediálních studií: studijní text pro kombinované studium*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3610-4.

Children, Adolescent, and the media. Staženo 11. 11. 2017. Dostupné z file:///C:/Users/oem/Desktop/Jana/DP/články%20cizojazyčné/Children,%20Adolescents,%20and%20the%20MediaClinical%20Pediatrics%20%20Victor%20C.%20Strasburger,%202016.html

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1369-str. 12

JEŽEK, Vlastimil a Jan JIRÁK. *Média a my*. V Praze: Akademie múzických umění, 2014. Management umění - umění managementu. ISBN isbn978-80-7331-304-3.

JIRÁK, Jan a Helena PAVLIČÍKOVÁ. *Média pod lupou: (mediální výchova jako téma celoživotního vzdělávání)*. Praha: Powerprint, 2013. ISBN 978-80-87415-70-2.

JIRÁK, Jan a Barbara KÖPPLOVÁ. *Masová média*. 2., přepracované vydání. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0743-6.

JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Média a společnost: stručný úvod do studia médií a mediální komunikace*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-697-7.

JIRÁK, Jan. *O účincích médií* [online]. Metodický portál inspirace a zkušenosti učitel, 2005 [cit. 06.12.2017]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/246/o-ucincich-medii.html/>

JIRÁK, Jan. *Proč potřebujeme mediální výchovu*. [online]. Metodický portál inspirace a zkušenosti učitelů., 2006 [cit. 12.10.2017]. Dostupné z: : <https://clanky.rvp.cz/clanek/s/Z/540/PROC-POTREBUJEME-MEDIALNI-VYCHOVU.html/>

JIRÁK, Jan. *Média a násilí: přednášky a diskuse ze semináře, který uspořádaly společnost Corona a Stálá komise pro sdělovací prostředky Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v rámci Mezinárodního festivalu animovaných filmů AniFest 2005 (Třeboň, 7. května 2005)*. Praha: Corona, 2005. ISBN isbn80-903363-5-3.

KAPOUN, Pavel. *Média ve vzdělávání*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, katedra informačních a komunikačních technologií, 2013. ISBN 978-80-7464-399-6.

KÖHLEROVÁ, Tereza, Jan ZÁVODNÝ POSPÍŠIL a Lucie Sára ZÁVODNÁ. *Občanský a společenskovědní základ*. Prostějov [i.e. Kralice na Hané]: Computer Media, 2013. ISBN 978-80-7402-148-0.

KOPČANOVÁ, Dagmar. Digitálne média a hodnotové orientácie detí a rodín. *Vychovávateľ*. Bratislava: Educatio, 2014-15, **63**(5), 2-8. ISSN 0139-6919.

KRATOCHVÍLOVÁ, Helena. Děti a internet: pohled z praxe kurátorky pro děti a mládež. *Sociální práce*. Brno: Asociace vzdělavatelů v sociální práci, 2013, **13**(3), 8-10. ISSN 1213-6204.

KRAUS, Blahoslav. *Životní styl současné české rodiny*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. ISBN 978-80-7435-544-8.

KROUPOVÁ, Kateřina. *Slovník speciálněpedagogické terminologie: vybrané pojmy*. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5264-8. Str. 25

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-

LESKOVÁ, Andrea. *Identita adolescenta a masmédiá*. Boskovice: Albert, 2013. ISBN 978-80-7326-233-4.

Malá československá encyklopedie. Sv. 5. Pom-Š. Vyd. 1. Praha: Academia, 1987. Str. 123

MCLUHAN, Marshall. *Jak rozumět médiím: extenze člověka*. Přeložil Miloš CALDA. Praha: Mladá fronta, 2011. Strategie. ISBN 978-80-204-2409-9

MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. 4., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-574-5. Str. 38

LUHMANN, Niklas. *Realita masmédií*. Praha: Academia, 2014. XXI. století. ISBN isbn978-80-200-2333-9.

MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. 4., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-574-5.

MUSIL, Josef. *Sociální a mediální komunikace*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. ISBN 978-80-7452-002-0.,

MUSIL, Josef. *Úvod do sociální a masové komunikace*. Vyd. 2. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008. ISBN 978-80-86723-44-0.

NIKLESOVÁ, Eva a Daniel BÍNA. *Mediální gramotnost a mediální výchova: studijní texty*. České Budějovice: Vlastimil Johanus, 2010. ISBN 978-80-904247-6-0.

OLECKÁ, Ivana a IVANOVÁ, Kateřina. *Metodologie vědecko-výzkumné činnosti*. Olomouc: Moravská vysoká škola Olomouc, 2010. 44 s. ISBN 978-80-87240-33-5.

PAVLIČÍKOVÁ, Helena, Marek ŠEBEŠ a Michal ŠIMŮNEK, ed. *Mediální pedagogika: média a komunikace v teorii a učitelské praxi*. V Českých Budějovicích: Jihočeská univerzita, 2009. ISBN 978-80-7394-190-1. Str. 6

REIFOVÁ, Irena. *Slovník mediální komunikace*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-926-7.

RVP pro základní vzdělávání [online]. 2017 [cit. 2018-2-12]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/43792/>

SAK, Petr a Jiří MAREŠ. *Člověk a vzdělání v informační společnosti*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-230-0.

SLOBODA, Zdeněk. *Mediální výchova v rodině: postoje, nástroje, výzvy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-4496-3.

STAŠOVÁ, Leona, Gabriela SLANINOVÁ a Iva JUNOVÁ. *Nová generace: vybrané aspekty socializace a výchovy současných dětí a mládeže v kontextu medializované společnosti*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. Recenzované monografie. ISBN 978-80-7435-567-7.

SUCHÝ, Adam. *Mediální zlo - mýty a realita: souvislost mezi sledováním televize a agresivitou u dětí*. V Praze: Triton, 2007. Psyché (Triton). ISBN 978-80-7254-926-9.

SZOTKOWSKI, René, Kamil KOPECKÝ a Veronika KREJČÍ. *Nebezpečí internetové komunikace IV*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN isbn978-80-244-3911-2.

SZOTKOWSKI, René. *Úvod do informačních technologií II*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011. ISBN 978-80-244-2831-4.

ŠEĐOVÁ, Klára. *Děti a rodiče před televizí: rodinná socializace dětského televizního diváctví*. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-149-2.

Strategie vzdělávání 2020 | www.vzdelavani2020.cz [online]. Copyright © [cit. 09.05.2018]. Dostupné z: http://vzdelavani2020.cz/images_obsah/dokumenty/strategie/digistrategie.pdf

ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka. *Přehled vývojové psychologie*. 3., upr. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. ISBN 978-80-244-2433-0.

ŠVEJDA, Gabriel. Vliv médií na děti a mládež. [online]. [cit. 02.01.2016]. Dostupné z: <http://granty.vsers.cz/dvpppb/wp-content/uploads/2012/01/prof.-Svejda.doc>.

TZ Alespoň jednou měsíčně přečte knihu 7 dětí z 10, častěji než k četbě ale zasednou k televizi nebo počítači [online]. 2014 [cit. 12.12.2017]. Dostupné z: <http://www.nielsen-admosphere.cz/press/tz-alespon-jednou-mesicne-precte-knihu-7-deti-z-10-casteji-nez-k-četbe-ale-zasednou-k-televizi-nebo-pocitaci/>

URBAN, Lukáš, DUBSKÝ, Josef a MURDZA, Karol. *Masová komunikace a veřejné mínění*. Praha: Grada, 2011. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3563-4.

URBAN, Jindřich. Co vidíme v médiích, je obrazem nás samých. *Děti a my: časopis pro rodiče, učitele a pracovníky pomáhajících profesí*. Praha: Portál, 2011, 41(7), 6-9. ISSN 0323-1879.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.

VEČEŘA, Pavel. *Úvod do dějin tištěných médií*. Praha: Grada Publishing, 2015. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-4178-9.

Vševěd | Encyklopedie v pohybu [online]. Copyright © [cit. 03.12.2017]. Dostupné z: <http://www.vseved.cz/>

Výzkum rizikového chování českých dětí v prostředí internetu [online]. 2014 [cit. 12.12.2017]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/veda-a-vyzkum/2017-02-19-08-00-11>

ZÁBUŠKOVÁ, Gabriela. Prevencia kyberšikany v mediálnej výchove. *Pedagogické rozhľady: odborný-metodický časopis*. Banská Bystrica: Metodické centrum, 2013, 22(4), [21-24]. ISSN 1335-0404.

Seznam zkratek

RVP – Rámcový vzdělávací plán

ZŠ – základní škola

RVP ZŠ – Rámcový vzdělávací plán pro základní školy

ČSU – český statistický úřad

ÚZIS – Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR

CZSO - Czech Statistical Office (Oficiální stránky Českého statistického úřadu)

H – hypotéza

H_0 – hypotéza nulová

H_A – hypotéza alternativní

Seznam tabulek

- Tabulka č. 1 Počet respondentů v jednotlivých školách
- Tabulka č. 2 Počítač nebo notebook v domácnosti respondentů
- Tabulka č. 3 Připojení k internetu v domácnosti respondentů
- Tabulka č. 4 Masmediální technika v dětském pokoji respondentů
- Tabulka č. 5 Pořadí oblíbenosti masmédií
- Tabulka č. 6 Průměrné hodnocení jednotlivých masmedií žáky 5. a 9. třídy vybraných ZŠ
- Tabulka č. 7 Čas, který žáci stráví denně s jednotlivými masmédií
- Tabulka č. 8 Čas strávený poslechem rádia
- Tabulka č. 9 Čas strávený sledováním televize
- Tabulka č. 10 Čas strávený na internetu
- Tabulka č. 11 Čas strávený používáním mobilního telefonu
- Tabulka č. 12 Čas strávený četbou knih
- Tabulka č. 13 Čas strávený četbou časopisů
- Tabulka č. 14 Kontrola sledovaného mediálního obsahu rodiči žáka
- Tabulka č. 15 Kontrola sledovaných pořadů v televizi rodiči žáka
- Tabulka č. 16 Kontrola využití internetu rodiči žáka
- Tabulka č. 17 Kontrola komunikace na sociálních sítích rodiči žáka
- Tabulka č. 18 Kontrola četby knih rodiči žáka
- Tabulka č. 19 Časové omezení práce na internetu rodiči žáka
- Tabulka č. 20 Technika používaná pro práci s internetem žáky 5. a 9. třídy vybraných ZŠ
- Tabulka č. 21 Technika používaná pro práci s internetem u žáků 5. a 9. třídy vybraných ZŠ
- Tabulka č. 22 Využití počtu přístrojů ke sledování internetových stránek
- Tabulka č. 23 Poslech rádia žáky 5. a 9. třídy vybraných ZŠ
- Tabulka č. 24 Pořady, které poslouchají žáci v rádiu
- Tabulka č. 25 Obsahy, které žáci sledují na internetu
- Tabulka č. 26 Obsahy, které na internetu sledují dívky a chlapci 5. a 9. třídy
- Tabulka č. 27 Pořady, které sledují respondenti v televizi
- Tabulka č. 28 Pořadí sledovaných televizních pořadů dívkami a chlapci 5. třídy
- Tabulka č. 29 Pořadí sledovaných televizních pořadů dívkami a chlapci 9. třídy
- Tabulka č. 30 Zdroje, které žáci nejraději čtou
- Tabulka č. 31 Nosič, který žáci využívají ke čtení knih a časopisů
- Tabulka č. 32 Kontingenční tabulka k ověření hypotézy H1

- Tabulka č. 33 Kontingenční tabulka k ověření hypotézy H2
- Tabulka č. 34 Čtyřpolní tabulka k ověření hypotézy H3
- Tabulka č. 35 Čtyřpolní tabulka k testování hypotézy H4
- Tabulka č. 36 Čtyřpolní tabulka k testování hypotézy H5
- Tabulka č. 37 Kontingenční tabulka k ověření hypotézy H6
- Tabulka č. 38 Kontingenční tabulka k ověření hypotézy H7
- Tabulka č. 39 Kontingenční tabulka k ověření hypotézy H8

Seznam grafů

- Graf č. 1 Počet domácností s připojením k internetu (CZSO, 2017)
- Graf č. 2 Vývoj vlastnictví počítače a internetu v českých domácnostech se závislými dětmi
- Graf č. 3 Počítač nebo notebook v domácnosti respondentů
- Graf č. 4 Vybavení dětského pokoje mediální technikou u všech respondentů
- Graf č. 5 Srovnání vybavení dětského pokoje mediální technikou u žáků 5. a 9. třídy
- Graf č. 6 Pořadí oblíbenosti masmédií u žáků 5. a 9. třídy vybraných ZŠ
- Graf č. 7 Čas, který žáci stráví denně s jednotlivými masmédií
- Graf č. 8 Srovnání času stráveného sledováním televize u žáků 5. a 9. třídy vybraných ZŠ
- Graf č. 9 Srovnání času stráveného na internetu u žáků 5. a 9. třídy vybraných ZŠ
- Graf č. 10 Srovnání času stráveného používáním mobilního telefonu u žáků 5. a 9. třídy vybraných ZŠ
- Graf č. 11 Srovnání času stráveného četbou knih u žáků 5. a 9. třídy vybraných ZŠ
- Graf č. 12 Kontrola sledovaného mediálního obsahu rodiči žáka
- Graf č. 13 Kontrola sledovaných pořadů v televizi rodiči žáka
- Graf č. 14 kontrola využití internetu rodiči žáka
- Graf č. 15 Kontrola komunikace na sociálních sítích rodiči žáka
- Graf č. 16 Kontrola četby knih u dívek a chlapců 5. a 9. třídy jejich rodiči
- Graf č. 17 Srovnání omezení užívání internetu ze strany rodičů u žáků 5. a 9. třídy vybraných ZŠ
- Graf č. 18 Srovnání techniky používané pro práci s internetem u žáků 5. a 9. třídy vybraných ZŠ
- Graf č. 19 Obsahy, které sledují žáci na internetu
- Graf č. 20 Srovnání sledování vybraných obsahů na internetu mezi dívkami a chlapci 5. a 9. třídy
- Graf č. 21 Sledovanost televizních žánrů u žáků 5. a 9. Třídy výzkumného souboru
- Graf č. 22 Zdroje, které žáci nejčastěji čtou

Seznam příloh

- Příloha č. 1 Zdravotní rizika z nadměrného používání elektronických médií
- Příloha č. 2 Desatero správné výchovy malého čtenáře
- Příloha č. 3 Vztah ke čtení – srovnání výsledků výzkumu z roku 2014 a 2017
- Příloha č. 4 Základní pravidla bezpečného internetu
- Příloha č. 5 Doporučení Americké pediatrické asociace
- Příloha č. 6 Cíle Informační a komunikační technologie v RVP
- Příloha č. 7 Dotazník
- Příloha č. 8 Počet respondentů v jednotlivých školách dle pohlaví
- Příloha č. 9 Vybavení domácností počítačem nebo notebookem a připojení k internetu v jednotlivých třídách podle pohlaví
- Příloha č. 10 Orientační přepočítání doby strávené s jednotlivými masmédií.
- Příloha č. 11 Poslech rádia ve třídách podle pohlaví respondentů
- Příloha č. 12 Srovnání poslechu pořadů v rádiu z pohledu chlapců a dívek 5. a 9. třídy
- Příloha č. 13 Srovnání četby tištěných médií u žáků 5. a 9. třídy podle pohlaví

Zdravotní rizika z nadměrného používání elektronických médií

Výrazným negativem používání elektronických médií jsou zdravotní rizika, která vznikají ze sedavého způsobu života, nevhodné polohy u počítače, narušení životosprávy a psychického přetížení.

Psychická rizika:

- únava, podrážděnost, narušení koncentrace, zhoršení paměti, selhávání ve škole,
- poruchy spánku, noční pomočování,
- neurotické potíže a tiky,
- psychosomatické potíže,
- depresivní příznaky,
- omezení sociálních reálných kontaktů (nahrazení sociálními kontakty na síti),
- zhoršení vztahů v rodině,
- rysy závislosti, abstinční příznaky při odnětí (nervozita, pohotovost k agresi, bažení),
- agresivita, napodobování násilného chování, snížení empatie, šikanování,
- hostilita (agresivní či nepřátelské jednání vůči druhým lidem),
- pseudo ADHD syndrom (Attention Deficit Hyperactivity Disorder = hyperaktivita s poruchou pozornosti).

Tělesná rizika:

- oční onemocnění – počítačový zrakový syndrom,
- bolesti hlavy,
- vadné držení těla, bolesti páteře a horních končetin,
- obezita se všemi následky,
- poruchy příjmu potravy,
- epilepsie.

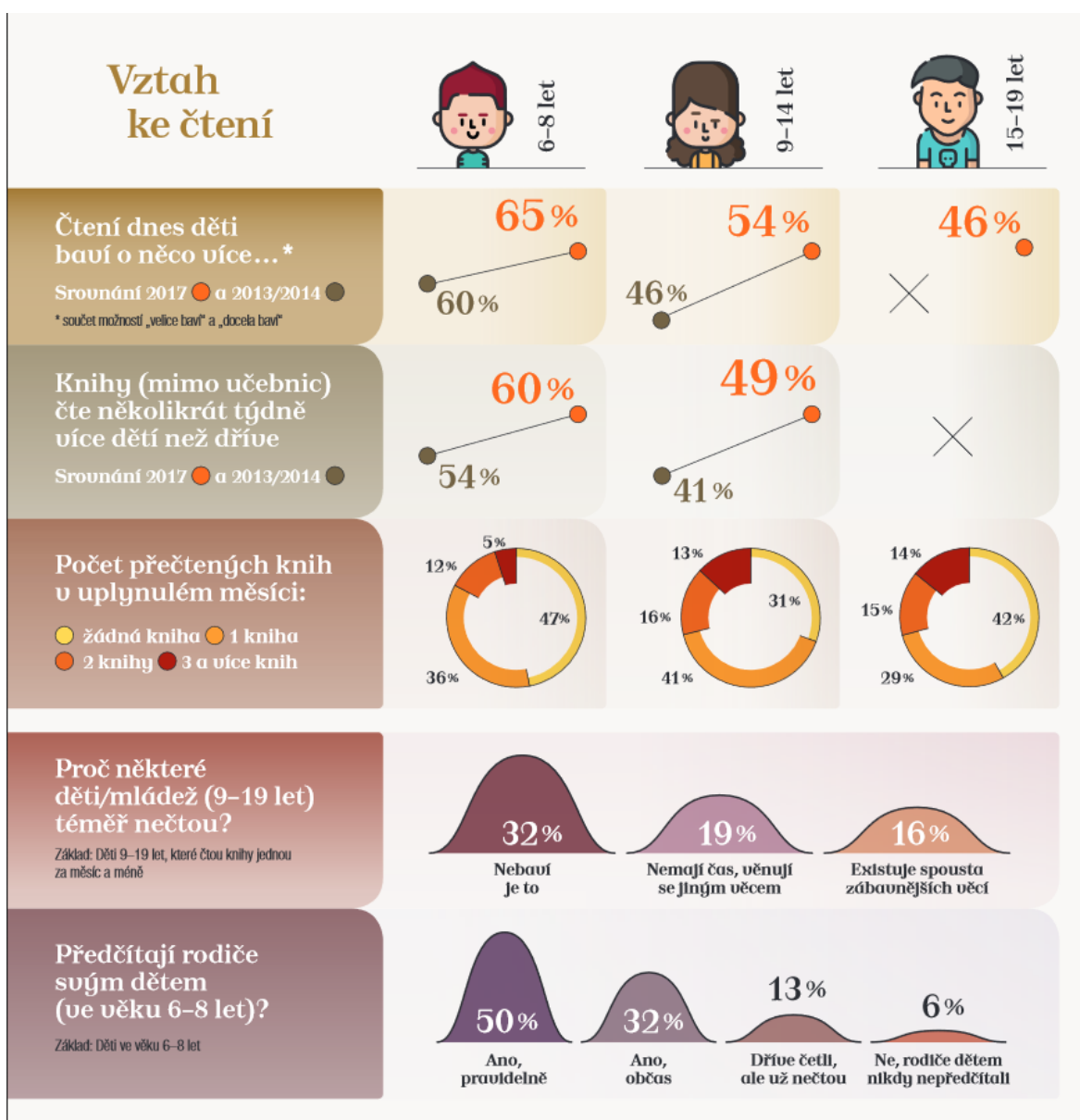
Příloha č. 2

Desatero správné výchovy malého čtenáře

1. Čtete dětem nahlas a seznamujete je s knihami už od batolecího věku (leporelo, hračka).
2. Zaveďte čtení jako rituál před spaním.
3. U příběhu si povídejte, střídejte se ve čtení.
4. Trénujte čtení každý den. V 1. a 2. třídě by dítě mělo číst 10 až 15 minut denně nahlas, od 3. třídy aspoň občas nahlas. Se starším dítětem si čtete potichu vedle sebe.
5. Jděte příkladem. Ukažte dítěti, že čtení je součástí vašeho běžného života.
6. Nechejte výběr knihy nebo časopisu na dítěti, ale pomozte mu. Obsah by měl být přiměřený úrovni vývoje psychiky dítěte.
7. Objednejte dítěti předplatné časopisu, přihlaste je do knihovny, chodte do knihkupectví.
8. Dítě ke čtení motivujte. Projevujte zájem o to, co si dítě prohlíží, co čte, chvalte jeho zájem o knížky, časopisy i komiksy.
9. Nikdy nepoužívejte čtení jako trest.
10. Elektronická média (počítač, televize, mobil, čtečky, tablet) nezakazujte, ale vymezte čas jejich používání.

Vztah ke čtení – srovnání výsledků výzkumu z roku 2014 a 2017

Dostupné z http://www.nielsen-admosphere.cz/wp-content/uploads/2018/01/NK_ifografika_web.pdf

Příloha č. 4 **Základní pravidla bezpečného internetu**

- Nevěnuj virtuálnímu světu nadbytek svého volného času, využij čas efektivně.
- Chovej se tak, abys svými činy neubližoval jinému a zároveň se sám chraň před možným nebezpečím.
- Používej techniku, které rozumíš a nesnaž se zbytečně jen „zkoušet“, zda se ti něco podaří.
- Instaluj jen předem ověřené a známe programy. Neotevírej soubory, které neznáš nebo které Ti přišly v nevyžádané v emailové poště.
- Používej kvalitně zabezpečený počítač, notebook, telefon.
- Pamatuj, že silné heslo by mělo obsahovat velké písmeno, malé písmeno, číslici a nestandardní znak. Délka by měla být alespoň 8 znaků.
- Měj na paměti, že heslo není jediný způsob zabezpečení dat. Používej šifrování k ukládání dat i ke komunikaci, používej certifikaci.
- Nezapomínej na veškeré aktualizace operačního systému, který používáš.
- Měj nainstalované vhodné programy, které chrání tvé bezpečí a chrání tvé zařízení před útočníkem.
- Nedůvěřuj všem informacím, které na internetu nalezeš – nejsou vždy pravdivé.
- Nešíř informace, které nejsou pravdivé, a jejich pravdivost nemáš dostatečně ověřenu.
- Udržuj svá hesla v naprosté tajnosti a nikdy je nikomu nesděluj.
- Komunikuj ve virtuálním světě jen s tím, s kým chceš Ty sám. Neodpovídej na nezačatou komunikaci s člověkem, kterého bezpečně neznáš.
- Neboj se nevhodnou komunikaci ukončit a říci jasné NE.
- Za žádných okolností nikomu nesděluj žádné osobní informace (jméno, příjmení, bydliště, školu, datum narození, rodné číslo, telefonní číslo, heslo, PIN, apod.).
- Nikdy nikomu neposílej svoji intimní fotografii nebo video.
- Nepoužívej webovou kameru s neznámou osobou. Tvé záběry si může někdo ukládat a následně je použít.
- Uvědom si, že informace, které máš o sobě vyplněné v profilech na sociálních sítích, jsou de facto přístupné všem. Útočník je vždy o krok napřed před postupným zabezpečováním.

Doporučení Americké pediatrické asociace:

Dostupné z <http://pediatrics.aappublications.org/content/132/5/958>

Doporučení rodičům

- Omezit celkovou dobu před obrazovkou na <1 až 2 hodiny denně.
- Odstranit využití médií pro děti do 2 let.
- Odstranit televizní přijímač a elektronická zařízení připojená k internetu z dětské ložnice.
- Sledovat, jaká média používají a využívají vaše děti, včetně webových stránek, které navštěvují, a webů sociálních médií, které mohou používat.
- Sledovat společně s dětmi televizi, filmy a videa a využívat to jako způsob k diskusi o důležitých rodinných hodnotách.
- Vytvořit si model aktivního rodičovství prostřednictvím rodinného plánu pro domácí použití všech médií. Jako součást plánu určit čas pro jídlo a čas pro spánek. Zavést přiměřená, ale pevná pravidla týkající se mobilních telefonů, textových zpráv, internetu a sociálních médií.

Doporučení pro školy

Pediatři, zejména ti, kteří slouží jako školní lékaři nebo lékaři, by měli:

- Vzdělávat školní rady a správce škol o zdravotních rizicích založených na důkazech spojených s neomezeným přístupem a používáním médií dětmi a také o možnostech zmírnění těchto rizik, jako je prevence násilí, sexuální výchova a programy prevence užívání drog .
- Podporovat pokračování a rozšiřování vzdělávacích programů v oblasti médií nebo zahájit realizaci programů mediálního vzdělávání v prostředí, kde momentálně chybí.
- Podporovat inovativní využívání technologií tam, kde se dosud nepoužívá, například on-line vzdělávací programy pro děti s prodlouženými, ale lékařsky odůvodněnými absencemi školní docházky.
- Spolupracovat se sdruženími rodičů-učitelů, iniciovat a podporovat rodičovské vedení k omezení nebo monitorování doby využívání médií, odpovídajících věku. Kromě toho školy, které používají nové technologie, jako jsou iPady, musí mít přísná pravidla ohledně toho, k čemu mají studenti přístup.

Cílové zaměření předmětu Informační a komunikační technologie

Vzdělávání v dané vzdělávací oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že vede žáka k:

- poznání úlohy informací a informačních činností a k využívání moderních informačních a komunikačních technologií
- porozumění toku informací, počínaje jejich vznikem, uložením na médium, přenosem, zpracováním, vyhledáváním a praktickým využitím
- schopnosti formulovat svůj požadavek a využívat při interakci s počítačem algoritmické myšlení
- porovnávání informací a poznatků z většího množství alternativních informačních zdrojů, a tím k dosahování větší věrohodnosti vyhledaných informací
- využívání výpočetní techniky, aplikačního i výukového softwaru ke zvýšení efektivnosti své učební činnosti a racionálnější organizaci práce
- tvořivému využívání softwarových a hardwarových prostředků při prezentaci výsledků své práce
- pochopení funkce výpočetní techniky jako prostředku simulace a modelování přírodních i sociálních jevů a procesů
- respektování práv k duševnímu vlastnictví při využívání softwaru
- zaujetí odpovědného, etického přístupu k nevhodným obsahům vyskytujícím se na internetu či v jiných médiích
- šetrné práci s výpočetní technikou

RVP pro základní vzdělávání [online]. 2017 [cit. 2018-2-12]. Str. 38.
Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/43792/>

8. K čemu využíváš internet (MŮŽEŠ ZVOLIT VÍCE ODPOVĚDÍ)

Jen prohlížím stránky		Poslouchám hudbu		Posílám zprávy emailem	
Připravuji se do školy		Hraju hry		Komunikuji pomocí skypu	
Seznamuji se		Sleduji video		Komunikuji na sociální síti	
Učím se cizí jazyk		Stahuji filmy, hudbu		Hledám konkrétní informace	
Erotické filmy		Jiné - uveď			

- 9. Co používáš ke sledování internetu**
- a) počítač
  - b) tablet
  - c) notebook
  - d) chytrý telefon

10. Jaké pořady sleduješ v televizi nejraději (MŮŽEŠ OZNAČIT VÍCE ODPOVĚDÍ)

Romantické filmy		Dokumenty		Zpravodajství	
Dobrodružné filmy		Akční filmy		Sportovní přenosy	
Seriály		Komedie		Životopisné filmy	
Kriminální filmy		Pohádky		Soutěže	
Diskusní pořady		Reality show		Filmy pro pamětníky	
Sci-fi		Hudební kanály		Zábavné pořady	
Jiné – uveď:					

- 11. Co nejraději čteš?**
- a) časopisy
  - b) knihy
  - c) noviny
  - d) komiksy
  - e) blogy
  - f) diskuse na internetu
  - g) jiné (uveďte).....

12. Pokud čteš knihy a časopisy, čteš je:

- a) v tištěné formě
- b) v elektronické podobě – na tabletu
- c) v elektronické podobě – na počítači
- d) v elektronické podobě – na čtečce knih
- e) v elektronické podobě – v mobilu

- 13. Posloucháš ve volném čase rádio?**   ANO   NE

14. Jaké pořady posloucháš v rádiu

Hudbu		V neděli pohádku	
Mluvené slovo - hry		Vzdělávací pořady	
Jiné (uveď)			

- 15. Jsi**   a) dívka   b) chlapec
- 16. Uveď svůj věk**   .....
- 17. Do které třídy chodíš**

Počet respondentů v jednotlivých školách dle věku a pohlaví

Škola	5. třída			9. třída		
	dívky	chlapci	Celkem žáků	dívky	chlapci	Celkem žáků
A	27	18	45	16	12	28
B	22	23	45	10	7	17
C	7	13	20	6	10	16
D	27	21	48	7	13	20
E	2	9	11	10	14	24
F	8	7	15	11	12	23
G	24	19	43	18	22	40
H	24	25	49	13	24	37
Celkem	141	135	276	91	114	205

Věk žáků 5. třídy se pohyboval v rozmezí 10-12 let, věk žáků 9. třídy v rozmezí 14 -16 let.

Tabulka: Věkové rozložení žáků 5. třídy podle pohlaví

Žáci 5. třídy						
Škola	Věk dívky			Věk chlapci		
	10. let	11. let	12. let	10. let	11. let	12. let
A	3	12	3	1	13	4
B	2	18	2	2	18	3
C	1	6	0	1	9	3
D	2	21	4	2	11	8
E	0	2	0	0	8	1
F	0	8	0	0	6	1
G	4	20	0	1	12	6
H	6	17	1	2	18	5
Celkem	18	104	10	9	95	31

Tabulka: Věkové rozložení žáků 9. třídy podle pohlaví

Žáci 9. třídy						
škola	Věk dívky			Věk chlapci		
	14. let	15. let	16. let	14. let	15. let	16. let
A	2	12	2	0	10	2
B	0	6	4	0	5	2
C	2	4	0	0	9	1
D	0	7	0	1	9	1
E	0	9	1	2	9	3
F	5	5	1	0	6	6
G	2	14	2	2	17	3
H	2	10	1	3	18	3
Celkem	13	67	11	8	83	23

Příloha č. 9

Vybavení domácností počítačem nebo notebookem a připojení k internetu v jednotlivých třídách podle pohlaví

Tabulka: Počítač nebo notebook v domácnosti u žáků 5. třídy podle pohlaví

Žáci 5. třídy						
Počítač v domácnosti	dívky		chlapci		celkem	
	N	%	N	%	N	%
Ano	136	96,45	130	96,3	266	96,38
Ne	5	3,55	5	3,7	10	3,62
Celkem	141	100	135	100	276	100

Tabulka: Počítač nebo notebook v domácnosti u žáků 9. třídy podle pohlaví

Žáci 9. třídy						
Počítač v domácnosti	dívky		chlapci		celkem	
	N	%	N	%	N	%
Ano	88	96,71	113	99,12	201	98,05
Ne	3	3,29	1	0,88	4	1,95
Celkem	91	100	114	100	205	100

Tabulka: Připojení k internetu v domácnosti u žáků 5. třídy podle pohlaví

Žáci 5. Třídy						
Internet v domácnosti	dívky		chlapci		celkem	
	N	%	N	%	N	%
Ano	140	99,29	134	99,26	274	99,28
Ne	1	0,71	1	0,74	2	0,72
Celkem	141	100	135	100	276	100

Tabulka: Připojení k internetu v domácnosti u žáků 9. třídy podle pohlaví

Žáci 9. třídy						
Internet v domácnosti	dívky		chlapci		celkem	
	N	%	N	%	N	%
Ano	89	97,82	114	100	203	99,02
Ne	2	2,2	0	0	2	0,98
Celkem	91	100	114	100	205	100

Orientační přepočít doby strávené s jednotlivými masmédi.

Tabulka: Přepočít doby strávené s jednotlivými masmédi u všech respondentů

Masmédium	1 hod	2 hod	3 hod	4 hod	5 hod	Celkem hod	Počet respon.	průměr	Průměrný čas
Rádio	195	27	11	1	7		241		
Rádio přepočít	195	54	33	4	35	321		1,33	1 hod 20 min
Televize	110	147	81	41	34		413		
Televize přepočít	110	294	243	164	170	981		2,36	2 hod 21 min
Internet	42	105	97	65	147		456		
Internet přepočít	42	210	291	260	735	1538		3,37	3 hod 22min
Telefon	74	101	97	55	138		465		
Telefon přepočít	74	202	291	220	690	1477		3,18	3 hod 11 min
Knihy	187	102	23	17	18		347		
Knihy přepočít	187	204	69	68	90	618		1,78	1 hod 47 min
Časopisy	177	53	13	2	5		250		
Časopisy přepočít	177	106	39	8	25	355		1,42	1 hod 25 min

Tabulka: Přepočít času stráveného na internetu u dívek a chlapců 5. a 9. třídy

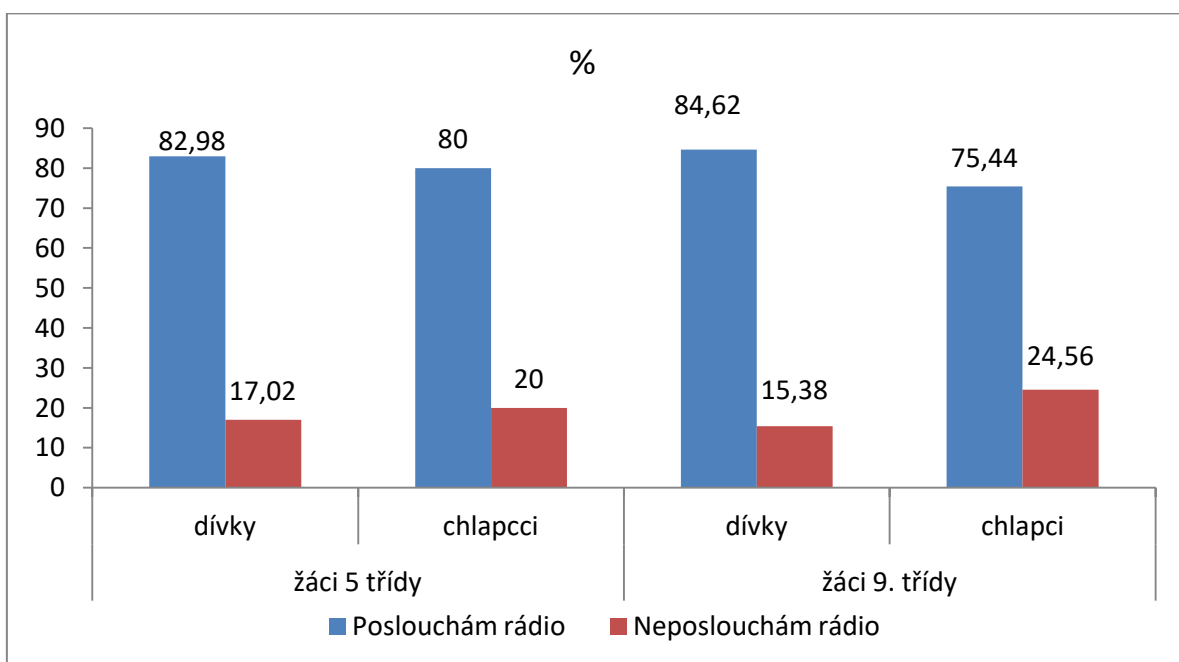
Internet		1 hod	2 hod	3 hod	4 hod	5 hod	Celkem hod	Počet respon.	průměr	Průměr. čas
Žáci 5. třídy	Dívky	16	43	27	14	25		125		
	Dívky přepočít	16	86	81	56	125	364		2,91	2 hod 55 min
	Chlapci	19	31	26	15	38		129		
	Chlapci přepočít	19	62	78	60	190	409		3,17	3 hod 10 min
Žáci 9. třídy	Dívky	5	13	20	18	33		89		
	Dívky přepočít	5	26	60	72	165	328		3,685	3 hod 41 min.
	Chlapci	2	18	24	18	51		113		
	Chlapci přepočít	2	36	72	72	255	437		3,867	3 hod 52 min

Poslech rádia ve třídách podle pohlaví respondentů

Tabulka: Poslech rádia ve třídách podle pohlaví respondentů

Poslech rádia	Žáci 5. třídy				Žáci 9. třídy			
	dívky		chlapci		dívky		chlapci	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Poslouchám	117	82,98	108	80,00	77	84,62	86	75,44
Neposlouchám	24	17,02	27	20,00	14	15,38	28	24,56
Celkem	141	100	135	100	91	100	114	100

Z tabulky a grafu je zřejmé, že u obou sledovaných tříd poslouchá rádio přibližně stejné procento dotázaných. Neposlouchají rádio častěji chlapci.

Graf: Srovnání poslechu rádia u dívek a chlapců ve sledovaných třídách

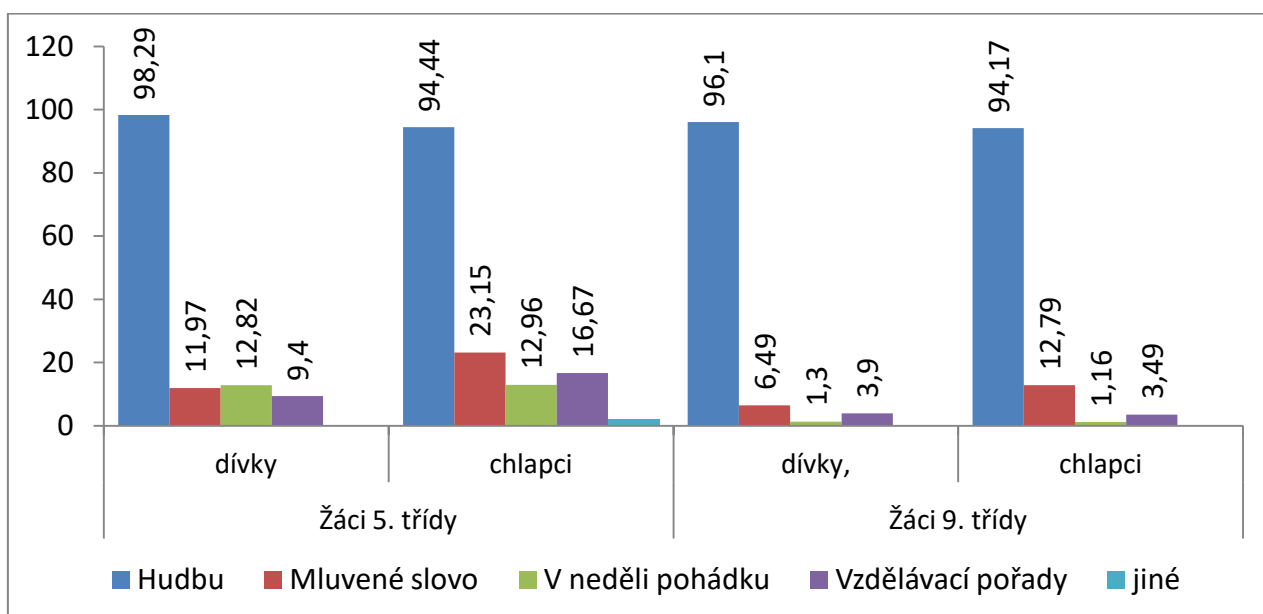
Srovnání poslechu pořadů v rádiu z pohledu chlapců a dívek 5. a 9. třídy

V tabulce pracujeme s 388 respondenty, kteří poslouchají rádio. Z 225 žáků 5. třídy je 117 dívek a 108 chlapců. Ze 163 žáků 9. třídy, kteří poslouchají rádio, je 77 dívek a 86 chlapců.

Tabulka: Pořady, které poslouchají v rádiu dívky a chlapci obou tříd

Pořady	Žáci 5. třídy				Žáci 9. třídy			
	dívký		chlapci		dívký		chlapci	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Hudbu	115	98,29	102	94,44	74	96,10	81	94,17
Mluvené slovo	14	11,97	25	23,15	5	6,49	11	12,79
V neděli pohádku	15	12,82	14	12,96	1	1,3	1	1,16
Vzdělávací pořady	11	9,40	18	16,67	3	3,9	3	3,49
jiné	0	0	2	1,85	0	0	0	0

Hudbu poslouchají dívky a chlapci obou tříd téměř se stejnou relativní četností. Ostatní obsahy jsou využívány více žáky 5. třídy. V obou třídách poslouchají častěji mluvené slovo chlapci než dívky.

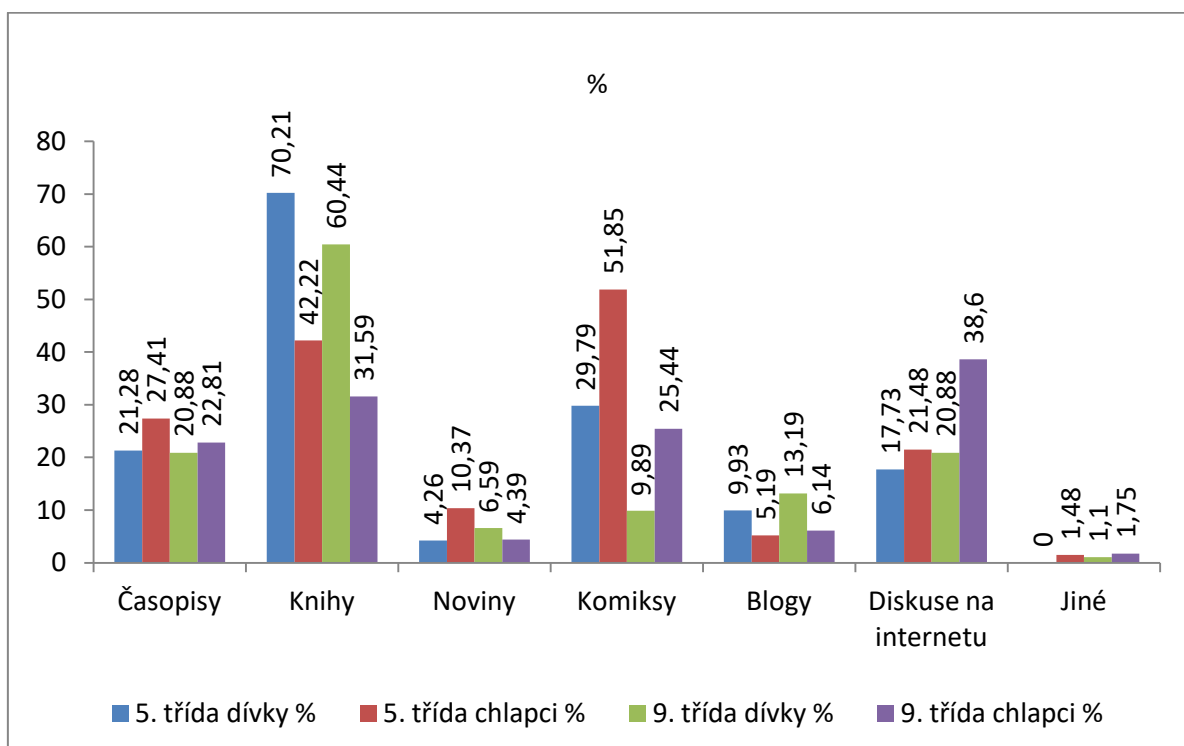

Graf: Pořady, které poslouchají v rádiu chlapci a dívky 5. a 9. třídy

Srovnání četby tištěných médií u žáků 5. a 9. třídy podle pohlaví

Tabulka: Srovnání využití tištěných médií u dívek a chlapců 5. a 9. třídy

Tištěná masmédia	Žáci 5 třídy				Žáci 9. třídy			
	dívky		chlapci		dívky		chlapci	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Časopisy	30	21,28	37	27,41	19	20,88	26	22,81
Knihy	99	70,21	57	42,22	55	60,44	36	31,59
Noviny	6	4,26	14	10,37	6	6,59	5	4,39
Komiksy	42	29,79	70	51,85	9	9,89	29	25,44
Blogy	14	9,93	7	5,19	12	13,19	7	6,14
Diskuse na internetu	25	17,73	29	21,48	19	20,88	44	38,60
Jiné	0	0	2	1,48	1	1,10	2	1,75

Graf: Srovnání využití tištěných médií u dívek a chlapců 5. a 9. třídy